

Steklo
Poštarina plaćena u gotovom.

ŠUMARSKI LIST

(REVUE FORESTIÈRE)

SADRŽAJ (SOMMAIRE):

Drag. S. Petrović: O šumskom drveću u Južnoj Srbiji (Sur les arbres forestiers de la Serbie méridionale) — Ing. Nen. Prokopljević: Iskorišćavanje šuma zem. zajednice Ravna Gora u sopstvenoj režiji (Exploitation, en régie, des forêts de la Commune de Ravna Gora) — Saopćenja (Bulletins) — Iz Udruženja (Affaires de l'Union) — Nastava i ispiti (Enseignement pratique) — Književnost (Littérature) — Lične vijesti (Mutations). — Oglasni.

528 — 534

+ WEINEN Dvizi

(F)

BR. 10.

OKTOBAR

1934.

UREDNIK PROF. DR. A. LEVAKOVIĆ

ŠUMARSKI LIST

IZDAJE JUGOSLOVENSKO ŠUMARSKO UDRUŽENJE

Ureduje redakcionalni odbor

Glavni i odgovorni urednik: profesor dr. Antun Levaković

ŠUMARSKI LIST

izlazi svakog prvog u mjesecu na 2—4 štampana arka

Članovi REDOVNI J. S. U. dobivaju ga besplatno nakon podmirenja članskog godišnjeg doprinosa od 100 Din.

Članovi POMAGACI a) kategorije plaćaju godišnje 50 Din.

b) " " " 100 Din.

Članovi UTEMELJITELJI I DOBROTVORI dobivaju ga nakon jednokratnog doprinosu od 2000 odnosno 3000 Din.

Preplaćata za nečlanove iznosi godišnje 100 Din.

CLANARINA I PREPLATA SE SALJU na ček J. S. U. 34.293 ili na adresu Jugoslovenskog Šumarskog Udrženja: Zagreb, Vukotinovićeva ulica 2.

UREDNIŠTVO I UPRAVA nalazi se u Šumarskom domu Zagreb, Vukotinovićeva ulica 2. Telefon 64-73.

ZA OGLASE PLAĆA SE:

ZA STALNE oglase (inserate) kao i za dražbene oglase:

$\frac{1}{4}$ strana 300 (trisiotline) Din — $\frac{1}{4}$ strane 80 (osamdeset) Din.

$\frac{1}{2}$ strane 150 (stppedeset) Din — $\frac{1}{2}$ strane 50 (pedeset) Din.

Kod trokratnog oglašavanja daje se 15%, kod šestkratnog 30%, kod dvanaestkratnog 50% popusta.

Sakupljači oglasa dobivaju nagradu.

UPRAVA.

GOSPODI SARADNICIMA

Da bi se uređivanje »Šumarskog Listac moglo provesti što lakše i brže, upravljamo ovu možbu gospodji saradnicima.

CLANCI neka obrađuju što savremenije teme, u prvom redu praktična pitanja. Teorijski radovi dobro su nam došli. Svakom originalnom članku neka se po mogućnosti priloži kratak resumé u francuskom jeziku. — Za svaki prevod treba pribaviti dozvolu autora. — Dobro su nam došle slike vijesti o svim važnijim pitanjima i događajima u vezi za šumarstvom. — RUKOPISI neka su pisani što čitljivije. Pisati treba samo na neparnim stranicama. S desne ivice svake stranice treba ostaviti prazan prostor od tri prsta širine. Rečenice treba da su kratke i jasne. Izbor dijalektika i pismom prepričen je piscu. Rukopisi se štampaju onim dijalektom i pismom, kojim su napisani, ukoliko autor izrično ne traži promjenu. — SLIKE, u prvom redu dobrí pozitivni na glatkom papiru, neka ne budu ulijepljene u tekst već zasebno. Ako se tačku negativi, treba ih zapakovati u žvrste kutije. — CRTEŽI neka budu izvedeni isključivo tučem na bijelom risaćem papiru. Mjerilo na kartama treba označiti samo olovkom. — HONORARI za originalne članke 35 Din. za prevode 25 Din. za preštampavanje Din 12,5 po štampanoj stranici. — SEPARATNI OTISKI moraju se zasebno naruciti. Trošak snosi pisac. — Oglase, lične i društvene vijesti treba slati Upravi, a ne Uredništvu.

UREDNIŠTVO.

REVUE FORESTIÈRE

POUR LES AFFAIRES FORESTIÈRES, DE L'INDUSTRIE ET DU
COMMERCE DES BOIS.

Rédigée par le Comité de Rédaction

Rédacteur en chef: Prof. dr. Ant. Levaković

Edition de l'Union Forestière Yougoslave 2, Rue Vukotinović Zagreb,
Yougoslavie. — Parait chaque mois. Conditions de l'abonnement pour
l'étranger Din 120 par an. — Résumés en langue française.

ŠUMARSKI LIST

GOD. 58.

OKTOBAR

1934.

DRAG. S. PETROVIĆ (BEOGRAD):

O ŠUMSKOM DRVEĆU U JUŽNOJ SRBIJI (SUR LES ARBRES FORESTIERS DE LA SERBIE MÉRIDIONALE)

Za uspešno vođenje i unapređenje šumske privrede, naročito za uspešno podizanje, osnivanje i odgoj šuma na golinama, veoma je potrebno znati i šumsku biljnu geografiju kraja, u kome se radi. Biljka je kao živo biće izraz mesnosti t. j. klimatskih i zemljinih prilika. Poznavanje ovih prilika, ili drugim rečima uslova za život biljaka, dopušta donošenje zaključaka o podizanju i gajenju izvesne biljke u izvesnom mestu, gde je u tome datome trenutku ma iz kojih razloga nema. Šuma kao izraz zajednice živih bića jeste izraz međusobne trpeljivosti i snošljivosti pojedinih jedinki. Zato je potrebno znati tu snošljivost, ali još više i uslove za nju. Ti se pak uslovi menjaju prema mesnosti. Ovo je naročito važno za Južnu Srbiju, koja je u ovome pravcu dosta neispitana i k tome još klimatski dosta nejednaka, pa pojedine vrste drveta i žbunova nalaze svoju južnu odnosno severnu granicu rasprostiranja ili su bar blizu nje. Sve su to pitanja, koja nam postavlja šumska privreda i na koja mi treba da damo odgovor. Za te odgovore potrebno je sistematsko proučavanje. No dok se to ne izvrši, mi moramo raditi i koristiti se onim iskustvom, koje smo dobili prolazeći svojim poslovima kroz naše šume i doline. Sa toga stanovišta polazeći, izneću i ja u nekoliko članaka svoja opažanja u ovome pravcu.* Mislim da će od toga biti koristi, da se ne prave bar grube greške prilikom rada naročito na posumljavanju, a zatim što će taj materijal poslužiti nekad i kao građa za iscrpljiva proučavanja u ovome pravcu. Biće tu stvari, koje su već ranije iznete i zapažene, ali su ti podaci rastureni i nama šumarima teže pristupačni. Ovde će biti na jednome mestu, što je takođe jedna olakšica za rad i orientisanje.

U ovome članku pozabaviću se četinarima. Njih, upravo smrču, jelu i borove, naziva narod u gornjem delu Ibra k r s t a t o m gorom. U nekadašnjem Novopazarskom Sandžaku čuje se još i ime o m a r ili h o m a r, ali mi se čini, da se ovde prvenstveno misli na smrčevu goru.

* Ta opažanja potiču u glavnom od putovanja (1928. i 1929. god.) sa g. Hansom Emom, sada savetnikom Direkcije šuma u Skoplju, u komisiji za proučavanje J. Srbije, ali takođe od drugih putovanja.

Picea excelsa je poznata u narodu u glavnom pod imenom smrča. Međutim lokalno ima i drugih naziva. Tako je u vrhu Sirijske Župe u selu Sevcu ispod Ošljaka nazivaju murićom, u gornjem delu Ibra oko Rožaja smrćom i omorom, a kod Gusinja Lubodrom. Međutim u selu Vuči nedaleko od Rožaja nazivaju je smrćom, a omora je četinasta šuma.

Smrča ima u Južnoj Srbiji svoju južnu granicu rasprostiranja. Ta južna granica poklapa se sa onom, koju je dao Košanin (»Dr. Košanin: Četinari Južne Srbije« u Glasniku Skopskog naučnog društva knj. I. sv. 1, 1925 god.). Iz Sandžaka prodire ona na jug u vidu jednoga klina, čiji je vrh na Karadžici. Gde je sve ima u obliku šume, vidi se u karti šuma Južne Srbije po vrsti drveta, koju smo izgradili g. Hans Emija, a izdalo Ministarstvo šuma i rudnika. Na tu kartu upućujem za orijentisanje u ovome pravcu, jer će ovde biti izneseni većinom oni podaci, koji se ne mogu videti iz karte šuma.

Sa svojim glavnim površinama dopire smrča do padina Prokletija prema Metohiji. Odatle je dalje na jug ima u vidu ostrva u Šari i u Karadžici po Košaninu. Glavne šume smrčeve spuštaju se dakle do padina Prokletija. Velik deo tih šuma je na krečnjaku dobrim delom kraškog izgleda. Na ovoj velikoj površini, koja se nastavlja na Kopaonik, raste smrča na raznim podlogama, krečnim i silikatnim. Spušta se do 900 m. na severnoj ekspoziciji čak i na krečnjaku. To je mahom na klisurastim mestima, koja su sama po sebi dosta vlažna i hladna u sravnjenju sa svojom okolinom. Takav je slučaj u Ibru ispod Rožaja, gde se nalazi na fluvioglacijalnom šljunku i nekadanjim morenama. No tu na levoj strani Ibra, gotovo na toj istoj nadmorskoj visini i na krečnjaku, nalazi se i na južnoj ekspoziciji. Ali u glavnom na otvorenim mestima ona se na krečnjaku penje nešto više, a 900 m. dopire na drugim hladnijim stenama. Na južnoj ekspoziciji se u glavnom spušta do 1200 m., pa i 1100 m. na hladnoj podlozi kao u slivu Peške Bistrice kod sela Hadževića ispod sela Alagine Reke, gde se meša sa bukvom. Međutim u istočnome kraju Prokletija, a iznad Istoka, pojavljuje se ona u ovome krečnjačkom masivu tako od 1500 m. pa na više, stvarno gore na visoravni. Padina prema Metohiji, dakle ona koja služi kao prepreka blažoj klimi, potpuno je bez nje.

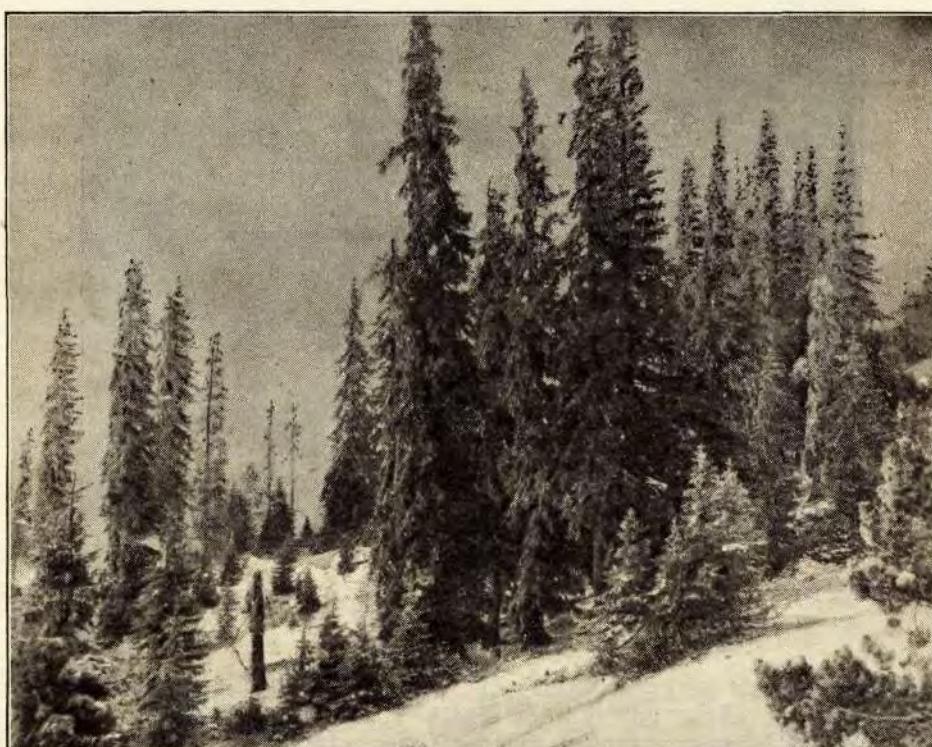
U selu Stublu kraj rečice Ribnika (Erenik) između Đakovice i sela Junika nalazi se na groblju jedna smrča srednje starosti, visoka oko 10 m. Kako je ovde nadmorska visina 425 m., to je sigurno veštački doneta, što se zaključuje već i po mestu, na kome je. Iznad sela Junika na Golome Brdu na krečnjaku i južnoj ekspoziciji prva smrča kao mlado drvo nalazi se tek na 1300 m. nad morem. Međutim u Dečanskoj Bistrici otprilike spram Krša Čelis u samome okritu i nanosu rečice video sam nekoliko sasvim mlađih biljaka. Seme je ovde sigurno donela voda. Nadmorska je visina 750 m.

Gornja granica smrče dostiže visinu od 2000 m. nad morem, kao što je slučaj u Prokletijama i Bogićeveci. Kao sastojina dosta dobre gustine nalazi se ona još na 1900 m. i tek tada počinje da se razređuje. Već preko 2000 m. pojavljuje se samo pojedinačno. Ovi podaci vrede samo i za ostale povoljne prilike, zbog čega se kod razređivanja sastojine može videti samo uticaj nadmorske visine. Ako su pored nadmorske visine još nepovoljne i prilike zemljišta, onda se ne može dostići pome-

nuta visina i razređivanje se vrši na manjoj visini. Slika 1 pokazuje smrču već pri gornjoj njenoj granici.

Na OŠljaku kod Prizrena nalazi se smrča na severnoj strani prema selu Sevcu. Podloga je krečnjačka. Tu se ona penje do 1500 m., pa i nešto više kao dobro sklopljena šuma u mešavini sa jelom i munikom. To je mlađa šuma. Spušta se do 1100 m. To se vidi po jednom velikom drvetu u potoku, koji od Struge teče u Lepenac sa istočne strane Sevca. Zemljište tu nije krečno. Šuma je tek više, iznad livada na 1400 m. Moguće je kod ovoga jednoga drveta odnosno na njegovoj nadmorskoj visini bilo nekada i više smrča, ali je iskrčena radi stvaranja livada.

U Šar Planini je ima nešto više iznad i južno od sela Vešala i Brodeca na Šilibašinoj i Alivedskoj Planini. Tu je ona u mešavini sa jelom,

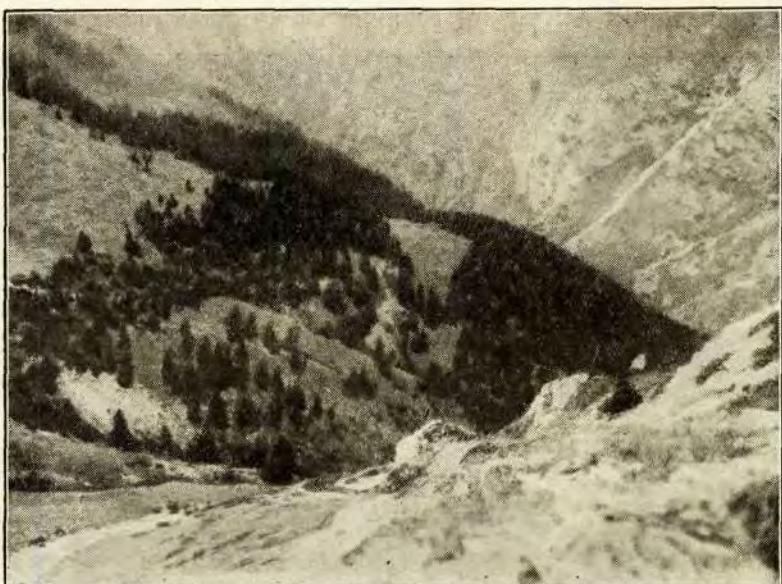
Sl. 1. Planina Ljubišnja kod Plevajla, Crveno Žrijelo, smrča 1800 m. (fot. Petrović-Em);

ali je ipak u gornjem delu sasvim čista. Pojedinačno ide do 2100 m., kao što je slučaj na severnoj strani Paštine Planine iznad puta, koji vodi za Bačilo. To su samo pojedini gotovo žbunasti primerci. Na 2000 m. je već retka sastojina visine oko 8 m. Na 1900 m. već je dobra gusta sastojina. Tu je podloga krečnjaka. Ima dosta primeraka sa crvenim šišaricama (var. erythrocarpa).

Na zapadnoj strani Karpe istočno od sela Vejca video sam u bukovoj sitnoj šumi nekoliko primeraka smrče do 20 god. starosti i 3 m. visine, na 1500 m. nad morem, na plitkom zemljištu sa podlogom od tabličastog, isprskanog krečnika.

Najzad najjužnija smrčeva sastojina nalazi se blizu Koraba u Hadžinoj i Čafa Kadis Rečici severno od sela Brodeca, na severnoj strani Stražnika (Ovni Kamen). Glavni deo šume čini smrča, a jele je znatno manje. To je šuma do 60 god. starosti, debljine do 30 cm. u glavnom, visine do 14 m, u nižim delovima vrlo gusta. Pojedinačno ovde penje se smrča do 1900 m., ali ima već žbunast oblik. Dobra gusta šuma je do 1700 m., pa nešto i iznad toga. Podloga će biti i krečnjaka i silikatna. Slika 2. pokazuje celokupni izgled ove šume, a slika 3. njenu unutrašnjost.

U priloženoj karti rasprostranjenosti drveta u Južnoj Srbiji vidi se njena glavna južna granica rasprostiranja kao i druga pojedina mesta.

Sl. 2. Šar Planina, Hadžina i Čafa Kadis Rečica, smrčeva šuma, najjužnija u J. Srbiji
(fot. Petrović — Em);

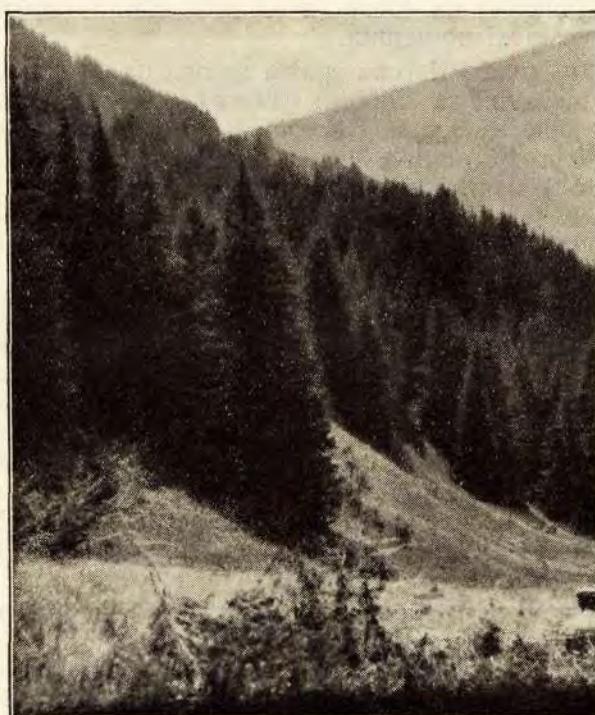
Kada se uporedi sa klimatskim zonama, vidi se, da je ona svoje prodiranje na jug obustavila, čim je došla u dodir sa najmanjim uticajem mediteranske klime, verovatno usled njenih osobina (toplote i suše) preko leta. Dalje na jug ima je samo visoko u planini, gde su pomenute osobine mediteranske klime potpuno uništene i gde joj ne smeta konkurenčija bukve. Zbog uticaja ove klime preko Skoplja, Kumanova i Vranja verovatno je granica isto tako povijena naglo na sever prema Kopaoniku ostavljajući jedno ostrvo na Istoku u Staroj Planini.

Najbolje sam smrče video u gornjem toku Ibra.

A b i e s p e c t i n a t a je poznata pod imenom j e l a, ma da lokalno ima i drugih naziva. Tako je u Berovu nazivaju m u r o m, u Belasici u Strumičkom srežu č a m o m (turska reč), u selu Selcu pod Šarom j e l i k o m, a njene šišarice, kao i drugih četinara, k u ž l j i k o m. Jelikom je nazivaju i u Pribijskom srežu u planini Javorje i okolini.

Jele ima u celoj Južnoj Srbiji na odgovarajućim mestima. Glavne površine njenih šuma su onde gde i smrčenih, dakle u Sandžaku do Pro-

kletija. Dalje na jug ima je samo po visokim planinama na manjim površinama ili pojedinačno. No i u ovom severnom delu ne sačinjava često čiste sastojine. Na mnogo manjim površinama pojavljuje se kao čista i to u manjim sastojinama, kao što je slučaj u Pleveljskom srezu južno od sela Kosenica na Crnom Vrhu kod zaseoka Zajedin Dô i drugim mestima. Gde je sve ima, vidi se na karti šuma. U ovom kraju spušta se ona i do 800 m. na severnoj ekspoziciji, a penje se do 1700 m., pa i 1800 m. na krečnjaku, kao što je slučaj u Hajli, Prokletijama (iznad Mojstira). Na Banjskom Brdu jugoistočno od Priboja spušta se ona na severnoj ekspoziciji i do 800 m. u mešavini sa jasikom, brezom i bukvom. Na Vučoj Glavi južno od planine Biča kod Priboja spušta se jela u mešavini sa

Sl. 3. Šar Planina, Hadžina i Čafa Kadis Rečica smrčeva šuma, najjužnija u J. Srbiji, unutrašnji izgled, 1600 m. nad morem, severo-istočna ekspozicija (fot. Petrović — Em);

bukvom do 900 m. na severnoj ekspoziciji i silikatnoj podlozi. Krečna podloga omogućava nešto veće podizanje u visinu, a silikatna, ili još bolje hladne stene, spuštanje donje granice. Najlepše jele video sam na Žeravinama kod sela Krupice u Pleveljskom srezu u mešavini sa belim borom i smrčom. U rečici Vidrenjak severno od Tutina na severnoj strani brda Rosulje nalazi se nešto jele na 1000 m. nad morem u staroj bukovoj šumi. U planini Hum na severnoj strani Čelin Vrha nalazi se ona u mešavini sa bukvom na 1300 m. nad morem i na krečnoj podlozi. Pojedinačno u smrči ima je u Kraškom predelu u severnom delu Štavičkog sreza, dakle u Pešteru, idući od Begluka za selo Suvi Dol. U Pribojskom srezu kod sela Medljice ispod planine Javorja, na severnoj ekspoziciji,

1000 m. nad morem i na silikatnoj podlozi nalazi se po neka jela sa smrčom, brezom i jasikom. Opet u krašu kod samoga druma Plevlje-Rudo odmah više Plevalja kod zaseoka Rudnice nalazi se poneka jela na 1160 m. U Bjelasici više sela Mojsterovine u Bjelopoljskom srezu na severu i u mešavini sa bukvom spušta se ona do 1000 m. U Prokletijama iznad sela Junika na Golom Brdu i krečnjaku, na južnoj ekspoziciji, spušta se ona tako do 1350 m. Na sever od Beloga Polja na desnoj strani rečice Bistrice u Babov Dolu spušta se jela na severu do 1100 m. U ovom kraju dalje k severu ima je i na serpentinu u mešavini sa smrčom, spuštajući se do 1100 m. na severnoj ekspoziciji.

Iznad Đakovice kraj rečice Ribnice (Erenika) nalazi se jela na groblju u selu Smonici na 400 m. i na jezerskim sedimentima. Ona je ovde sigurno veštački podignuta.

Na Ošljaku iznad Prizrena spušta se ona na severu i na krečnjaku do 1400 m. u mešavini sa smrčom i bukvom, a iznad sela Mušutišta u izvornom delu Bele Rečice sa bukvom do 1100 m. na silikatnoj podlozi. U izvornom delu Nerodimke ispod Studnice (Šarnike) na severnoj ekspoziciji, oko 1200 m. i na silikatnoj podlozi ima nešto jele, starijih i mlađih drveta. U selu Plešini ima kod jedne kuće nekoliko drveta 30—40 god. starosti, na 650 m. nadmorske visine, verovatno veštački podignuta.

U Šari je ima na više mesta, tako u Ljubotenskoj Rečici u stenjaku i bukvi do 1100 m. otprilike; na levoj strani Tearačke Bistrice iznad Čaušičkog Bačila na 1800 m., južnoj ekspoziciji i silikatnoj podlozi, sa bukvom, slabijeg uzrasta; na severnoj strani Kule, sa desne strane Tearačke Bistrice, na 1900 m., na silikatnoj podlozi, zakržljala; više sela Bozovca na Vardištu na severozapadnoj ekspoziciji, do 1900 m., na krečnjaku. U Šilipašinoj Planini zaostaje ona za smrčom, jer dopire samo do 1900 m. otprilike, a spušta se tako do 1300 m. U rečici, koja ide od Beloga Jezera, nalazi se jedna mlada jela 4 m. visine, na južnoj ekspoziciji i na 1700 m. nad morem. U Mazdrači je ima sa bukvom, a i čiste na manjim površinama, do 1800 m. (kao mlada drveta).

U Koritniku se na krečnjaku i severu spušta do 1300 m., a penje se do 1600 m. Na Pašriku je ima u bukvi (kao dosta lepa drveta) na severnoj strani, na krečnjaku i do 1100 m., pa i nešto više, u jarugama dolazi kao podmladak. Gde je sve ima u Korabu i Bistroj, vidi se u karti. Tu se ona pojavljuje u većim čistim površinama kao na Kožuhu kod sela Vrbene, kod sela Volkovije i Senca. Ovde u Bistri verovatno joj je usled suvata i ispasišta gornja granica spuštena. U ovome kraju najvećim je delom na hladnim ekspozicijama i na krečnoj i silikatnoj podlozi. U Radici ispod sela Senca spušta se do 900 m. na zapadnoj ekspoziciji u krečnom stenjaku, pojedinačno još i niže.

Ispod Škrke kod sela Tresonča, na zapadnoj ekspoziciji i na 1700 m. do 1800 m. ima nekoliko starih drveta, kako izgleda, na krečnjaku.

Na Stogovu je ima u Garskoj Rečici na 1500 m., istočnoj i zapadnoj ekspoziciji, na krečnjaku, slabijeg uzrasta. U Karadžici je ima više sela Puste Breznice do 1600 m. i na prostoru Patiška Reka-Aldince do 1600 m., na hladnim ekspozicijama, verovatno silikatnoj podlozi. U Peristeru je na silikatnoj podlozi, na hladnim ekspozicijama, čista ili sa bukvom i dopire do 1900 m., pa i nešto više, a spušta se do 1500 m., prema Đavatskom Prelazu i do 1200 m.

Nešto prostranija oblast jele jeste veliki planinski masiv Nidže—Kožuf sve duž granice prema Grčkoj. U delu Nidžeа ima starih jela i do 200 god. a možda i više, do 30 m. visine i 100 cm. debljine. Tu ona obično bira vlažna i hladovitija mesta, penje se pojedinačno do 2100 m., kao što je slučaj ispod Kajmakčalana, na zapadnoj ekspoziciji i silikatnom zemljištu (podloga mikašist). No u ovome kraju drži se ona u glavnom na azojskim škriljcima, trahitoidnim stenama i propalitskom tufu. Izgleda da joj ova eruptivna zemljišta najbolje prijaju. Na paleozojskim škriljcima je gotovo nema. Ima je ipak nešto na krečnjaku (Belo Grotlo, Sokolac). Stara drveta propadaju. Dosta je agresivna. Njen podmladak se nalazi daleko od starih drveta u bukovoj i borovoj šumi i na starim paljevinama

Sl. 4. Debeli Brijeg, Pribojski rez, beli bor (visoki brst) (fot. Petrović);

iz vremena rata. U ovome kraju ne pojavljuje se ona nigde čista, pa ni u Jelaku, kako to navodi Košanin (»Četinari Južne Srbije« u Glasniku Skopskog naučnog društva str. 9), već je u mešavini sa bukvom, belim i crnim borom. Čiste u manjim površinama ima je tek u Kožufu, kao što se vidi u karti šuma, obrazujući obično gornju ivicu šume do 1900 m. kao šuma a ne pojedinačno. Najniže se spušta do 950 m., kao što je slučaj na eruptivnom zemljištu ispod Topolca, a više sela Majdana. I u Kožufu raste ona na krečnom i silikatnom zemljištu.

U Belasici se jela drži od 1000—1300 m. na silikatnoj podlozi. U Malešu ima jele manje i to iznad Berova između Breze i Česmičke Osove na 1400 m. u bukovoj šumi, na podlozi od kristalastih škriljaca (videti kod beloga bora). Naponsetku ima jele i u Galičici i oko Prespanskog i Ohridskog Jezera.

U istočnom delu Južne Srbije, kako se to vidi kod Košanina (nared pomenuti spis str. 10 knj. I, sv. 1), u Pljačkavici i Osogovu mi nismo nigde videli jele. Ona se drži samo, koliko sam video, na planinama u zapadnom i u južnom delu Južne Srbije.

U Južnoj Srbiji jela dolazi manje više na svima podlogama. Ipak je najmanje ima na krist. škriljcima Rodopske planinske mase.

A b i e s A p o l l i n i s (C e p h a l o n i c a), g r ě k a j e l a, nalazi se po Košaninu na Galičici. Na drugim mestima je nisam video. To je vrsta drveta, koja tu ima svoju severnu granicu rasprostiranja.

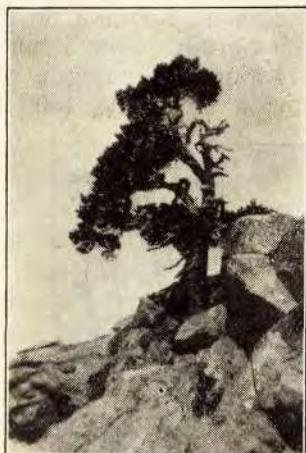
Pinus silvestris, b e l i b o r, u okolini Berova l i n a ili l i n a b r i c a, kod Rožaja na levoj strani Ibra b o r, sem u Morihovu ne raste na većim površinama. U šumskoj karti se vidi gde ovoga bora ima nešto više. Tako ga nalazimo severno od Plevalja na Debelome Brijegu kod sela Krnjače u kraškom predelu na 1150—1200 m. nad morem, slabog oblika, jer se kreše zimi za ishranu stoke (slika 4.). Dalje ga ima severno od Plevalja u kraškom predelu kod sela Milušića do Visa i Bandera na 1200 m. Zatim se nalazi u Rajanovici jugoistočno od Plevalja kod planine Ivovika na krašu takođe sa crnim borom i smrčom (po iskazu šumarskih službenika) na 1200 m. Ima ga zatim još na jugoistoku u Previji i na Previja—Sinjevcu na istome zemljištu (kao bolja šuma) i na Golome Kršu (u brezi), najzad na Pribojni (sa smrčom). Na Žeravinama—Tuležinama severno od sela Krupice je vrlo dobar i u smesi sa smrčom i jelom obrazujući prašumu, opet u kraškom predelu, oko 1400 m. nad morem. Zatim ga ima na Zlataru iznad Prijepolja na krečnjaku i oko 1400 m. nad morem.

Kod sela Krajinovića između Bijelog Polja i Sjenice na desnoj strani Lima i na planini Ozrenu ima nešto više beloga bora u obliku mlađe šume u drugom dobnom razredu (delom čist, delom sa smrčom i jelom) od 1200—1500 m., na serpentinu. Dalje na jug ima ga pojedinačno u smrčevoj šumi na krečnjaku (kraš) 1400—1500 m. od Begluka ka selu Suvom Došu oko granice Beranskog i Sjeničkog sreza. U mešavini sa smrčom ima ga još severno od Rožaja na Golome Brdu od 1300—1500 m., kako izgleda na krečnjaku. Kod sela Javorova u izvornom delu rečice Lešnice primećeno je jedno drvo na samome krašu. Na severnoj strani Hajle, Stedima i Žljeba viden je ispod žandarmerijske stanice Kule i oko zaseoka Petkovića pojedinačno i u manjim skupinama na visini otprilike 1300—1400 m. Dalje u Prokletijama nisam ga nigde video sem blizu Peći u potoku Sušici iznad Bjelopača, do 1900 m., kako mi je objasnio g. Steva Ivanović šef Šumske uprave.

U okolini Kosovske Mitrovice ima ga kod sela Ržane na Liscu i kod sela Borčana.

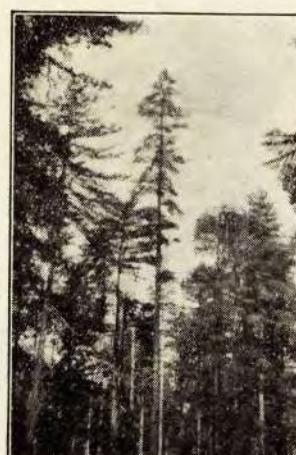
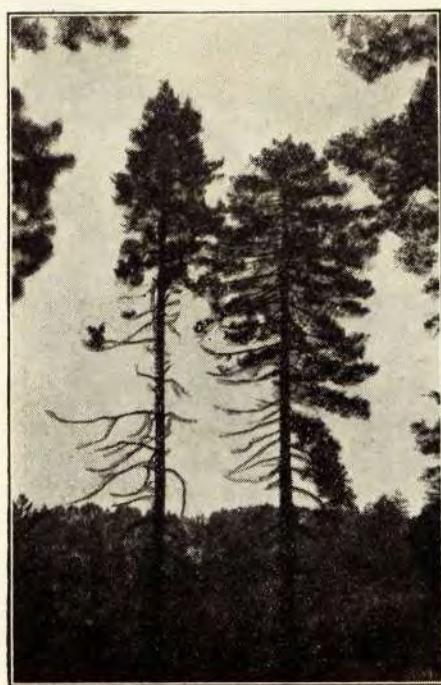
U Šari ima bora vrlo malo. Po iskazu g. Orestija Krstića, u ono vreme šefa Šumske uprave u Tetovu, ona šumica na levoj strani rečice Pene kod sela Bozovca bila bi od beloga bora. Tu je ona na silikatnoj podlozi, južnoj ekspoziciji i na 1600 m. nad morem.

Dalje na jug nisam ga nigde video do državne granice. Tu ga međutim ima u planinskom masivu Nidže—Kožuf i zatim na bugarskoj granici u Malešu. A i to su ujedno oblasti, gde beli bor obrazuje i najveće šumske komplekse. U masivu Nidže—Kožuf stvarno je rasprostranjen u Nidžeu. U Kožufu se pojavljuje samo pojedinačno, kao što je slučaj na Alčaku na samoj gornjoj ivici šume na 1500 m., jugoistočnoj ekspoziciji i silikatnoj podlozi.. U delu Nidžea od Kožufa do Kozjaka nalazi se

Sl. 5. Morihovo, ispod Floke, blizu Vlaških Koliba (Bravsko) na nadmorskoj visini od 1900 m. i podlozi od mikašista, beli bor (fot. Petrović);

Sl. 6. Morihovo, ispod Belog Grotla na Viru (kota 1707), podloga mikašist, beli bor (fot. Petrović);

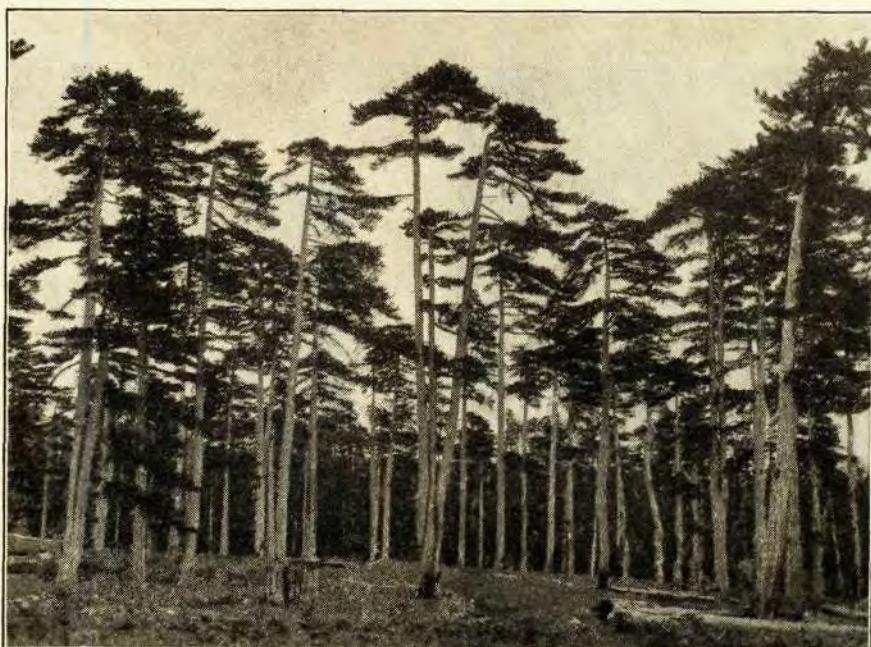
Sl. 7. Morihovo, selo Majdan, ispod Topolca, crni i beli (levo) bor, habitus (fot. Petrović);

Sl. 8. Morihovo, celo Majdan, ispod Topolca, beli bor (fot. Perović);

on u mešavini sa crnim borom, jelom i bukvom. Tu je u glavnom na propalitskom tufu. Više je rasprostranjen u delu od Kozjaka do Kajmakčalana. Tu se on nalazi u mešavini sa crnim borom, jelom i bukvom, a i kao čist. Naročito je čist u delu Floke i Kajmakčalana, gde obrazuje gornji deo šume. U celom ovome kraju spušta se on do 1000 m. nad

Sl. 9. Crni Vrh kod Pribroja, crni bor na serpentinu (fot. Em);

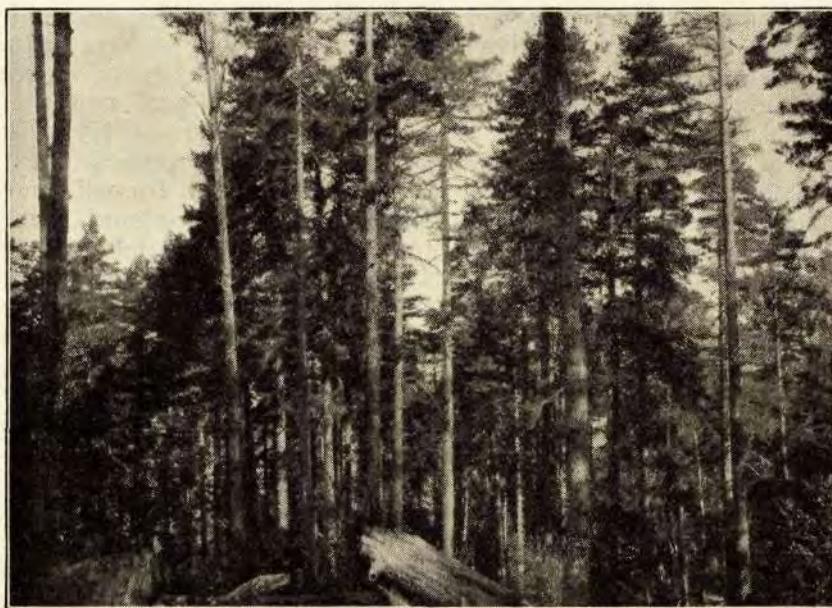

Sl. 10. Ožalj, severo-istočno od Plevlja, crni bor na krečnjaku (fot. Petrović);

morem, a penje se skoro do 2100 m., nešto niže od jele. Na 1800 m. obrazuje još vrlo dobre i guste sastojine, a na 1900 m. drveta su još vrlo dobra. Tek iznad ove visine znatno se razređuje. U pogledu podloge nije naročito isključiv. Raste na krečnjaku (ispod Beloga Grotla, gde je na

severnoj ekspoziciji do 2000 m., a jedan primerak i do 2100 m.), na vulkanskom tufu i na azojskim škriljcima (mikašist, gnajs), gde se može pojedinačno videti i na gotovo čistoj, goloj steni (slika 5 i 6). Ipak na ovim poslednjim škriljcima je najviše rasprostranjen. Međutim najveće primerke ne samo u ovome kraju nego i uopšte video sam na vulkanском tufu ispod Topolca, a više sela Majdana, na 1000 m. nad morem. To je ravno, duboko, vlažno mesto, na kome rastu borovi do 40 m. visine i 70 cm. debljine, starosti do 120 god., u mešavini sa jelom, crnim borom, bukvom i jasikom (slika 7 i 8).

U Malešu ga ima takođe dosta, opet na kristalastim škriljcima (gnajs, amfibol, zeleni i modri filiti), najvećim delom u mešavini sa bu-

Sl. 11. Morihovo, selo Majdan, ispod Topolca, crni i beli bor kao osobito lepi primerci (fot. Petrović — Em);

kvom, delom i sa crnim borom. Čist je samo u izvornom delu Bregalnice. U ovom kraju međutim izgleda da je slabiji od bukve, jer ona obrazuje gornji pojas šume. On se spušta ovde do 920 m., a penje se do 1600 m. (kao u Bukoviku). To su sve mlađe šume, najviše do 100 god., priličnog uzrasta.

Beli bor je ovde dakle drvo visoke planine i raste na svima podlogama. Ipak izgleda da mu je najpriyatnije na kristalastim škriljcima.

~~Pinus nigra, crni bor, oko Berova brica ili crna brica, i brikovina, kod Rožaja na levoj strani Ibra bor, u selu Rapči Gorskoga sreza pod Koritnikom p i t o m i b o r, rasprostranjen je mnogo više nego beli bor.~~ U selu Pustoj Breznici kod Karadžice nazivaju nje-gove šišarice šikljama. U Crnome Vruhu kod Pribroja spušta se on na serpentinu i severnoj ekspoziciji do 400 m. nad morem, do samoga Uvca, a na jugu do 550 m., obrazujući prostrane čiste šume. Ovde ima borova

odličnoga uzrasta (slika 9). Koliko se tu sa borom pojavljuje hrast, čini on to kao potšuma (na severnoj strani Crnoga Vrha). Zemljište je ovde često plitko, pa i kamenito. Na serpentinu je i onaj crni bor istočno od Novog Pazara u Rogozni na Vinogoru i njegovoj bližoj okolini. Tu se on penje kao čist do 1200 m. nad morem, na severnoj ekspoziciji, a spušta se do 750 m., kod sela Cokovića i do 650 m. i može se gotovo reći, da je i u mešavini i čist sav na hladnim ekspozicijama, mešajući se još mestimično sa bukvom i hrastom. Na serpentinu ga ima još i na planini Ozrenu u njenim ograncima na desnoj strani Lima između Prijepolja i Bijelog Polja. Tu se on i na južnoj ekspoziciji spušta do 1000 m., a penje se i do 1600 m. obrazujući odlične čiste šume i po uzrastu i po obrastu, kao što je to slučaj u gornjem delu Dubočice. Tu mu je srednja visina 20 m., ali ima prilično stabala i do 30 m., i debljine 70, 80, pa i više centimetara. U donjem delu Dubočice biće da je već na krečnjaku, gde se u dosta strmom i kamenitom mestu i severnoj ekspoziciji spušta do 500 m., najniže koliko je tu moguće. Na krečnjaku kraškoga tipa ima ga na više mesta po Sandžaku. Tako na Ožlu severno od Plevalja, gde je osobitog uzrasta i oblika i gde se na severnoj ekspoziciji spušta do 800 m. (slika 10, 11), pa oko sela Milunića severno od Plevalja ka Bandaru, gde je slabiji, upravo mlađi. Zatim dolazi na Korijenu i Kraljevoj Gori kao čist i vanrednog uzrasta (do 30 m. otprilike), debljine (do 100 cm.) i oblika, ali dosta redak, spuštajući se do 900 m. i na severnoj i na južnoj ekspoziciji. Na levoj strani rečice Čehotine kod sela Rabitlja spušta se skoro do 800 m. Dobri su borovi i u onim šumama na levoj strani druma Plevlje—Bijelo Polje, kao i na Crnome Vrhu, kod sela Đorđevića Tare na Mosuru, Raynoj Gori, Golom Bregu. U celoj klisuri reke Tare nalazi se on po stenju, ali je tu već slabiji. U ovom kraju penje se do 1500 m. Po iskazu meštana bilo bi ga pojedinačno i u Ljubišnji kod sela Šula. U glavnom u ovome kraju šume su mu čiste. Opet na krečnjaku i pojedinačno u smrčevoj šumi ima ga od Begluka ka selu Suvom Dolu oko granice Beranskog i Sjeničkog sreza. Na krečnjaku i u obliku lepe čiste sastojine je i onaj crni bor istočno od Berana kod sela Javorova u gornjem delu rečice Lešnice (Dohče), spuštajući se do 1000 m. na severnoj ekspoziciji. Tu odmah kod sela Savinoga Bora u Raim Dolu gotovo na samom kamenjaru od krečnjaka, skoro do 1500 m. nad morem i na severozapadnoj ekspoziciji ima lepih zaostalih drveta nekadanje borove šume; zatim nešto na zapad na Klječi, na krečnom kršu, zapadnoj ekspoziciji i 1400 m.

Na 660 m. nalazi se on u samim Beranima na jezerskim sedimentima, ali tu je sigurno veštački donet. Međutim u stenjaku više manastira Đurđevi Stupovi viđeno je jedno drvo na krečnjaku, severnoj ekspoziciji i 800 m. nad morem. Ne bi se moglo prepostaviti, da je ono tu veštački doneto.

I u Bjelasici iznad Berana ima ovoga bora i to kod sela Kuri Kuće, držeći se od 1200—1800 m. na južnoj ekspoziciji i, kako izgleda, na silikatnoj podlozi, spuštajući se gotovo do pomenutog sela.

Na jugoistoku od Berana u Mokroj Planini na mestu Kapama ispod Usovišta i stenjaku planine Divljaka na desnoj strani Zagorske rečice ima takođe crnoga bora na krečnjaku, zapadnoj i istočnoj ekspoziciji, od 1400—1600 m. Odavde nastaje prekid i u Prokletijama ga gotovo nema. Ima ga tek u Streočkoj Planini, gde se opet penje do 1900 m.. verovatno

na krečnjaku; zatim kod samoga manastira Dečane na severoistočnoj ekspoziciji, 650—700 m. nad morem i na silikatnom zemljištu. Tu on obrazuje čistu, staru, dosta dobru šumu oko 15 m. visine. Ovo je verovatno veštački podignuta šuma. Po pričanju meštana oko Đakovice bila bi dva drveta i u selu Rači blizu Đakovice, na severnoj ekspoziciji i na oko 400 m. nadmorske visine. Po saznanju od šumarskog osoblja ima ovoga bora i u selu Nerodimu kod Uroševca i to kao dva stara drveta na silikatnoj podlozi i oko 600 m. nad morem. Najzad kod Bjeluhe (Kotlovi) ispod Čakora u Pećkoj Bistrici takođe ga ima.

U planinskom masivu Šara—Koritnik—Korab—Dešat našao sam vrlo malo crnoga bora. Tako su viđena pojedinačna drveta u Koritniku

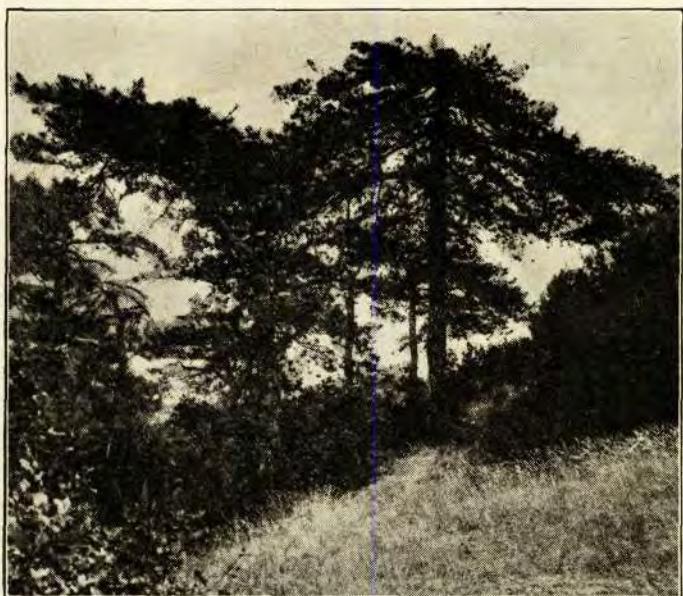
Sl. 12. Morihovo, Mešnik, između sela Poždena i Klinovo, crni bor poslednjeg boniteta
(fot. Petrović — Em);

iznad sela Rapče na istočnoj ekspoziciji, na krečnjaku, oko 1300 m, u munikinoj šumi. Zatim je viđen jedan mladi crni bor na Korabu iznad razvaline sela Štirovice na samome putu za Proj Bukovenit, na 1500 m. i na severnoj ekspoziciji. Iz ovoga bi se zaključilo, da u okolini mora biti starijih drveta. Po Košaninu (Četinari na Šar-Planini i Korabu u Glasniku Srpskog Geografskog Društva, knj. I, 1912 g.) bilo bi crnoga bora i u izvornom delu Radike oko sela Mavrova.

Veliku površinu pokriva crni bor oko reke Treske. Na desnoj njenoj strani na padini Karadžice, na suvom, plitkom i strmom dolomitnom krečnjaku nalazi se on na dužini od oko 30 km. penjući se do 2000 m. i spuštajući se do 500 m. na jugu, a na severu još i niže. Na levoj strani Treske nalazi se oko sela Trebovlja kao čist obrazujući lepu šumu i po obliku i po obrastu, ali to samo u delu šume južno od sela. Međutim severno od sela na južnoj strani Ćula šuma je reda i slabija. Osim ekspo-

zicije razlika je ovde i u podlozi. Na Čulu je krečna podloga, a na Ivanovom Vrhu silikatna. Po izjavi šumarskog osoblja od crnog su bora i one šumice u Suhoj Gori kod sela Korita i na Dupen Kamenu. Onaj crni bor na Karadžici je čist i mešan i najvećim delom znatno razređenoga sklopa.

Druga velika oblast crnoga bora je ona u planinskom masivu Nidže-Kožuf, poklapajući se tako sa belim borom. I ovaj se bor nalazi u glavnom u Nidžeu, obrazujući čiste i prostrane sastojine, ali tako isto i mešane sa bukovom, jelom i belim borom. Kao i beli tako i ovaj bor raste ovde na krečnoj podlozi, trahitoidnim stenama, paleozojskim škriljcima (filit), pa i mezozojskim (mikašist, gnajs). Najbolji primerci su u mešavini sa belim borom ispod Topolca. Tu su viđena drveta do 38 m. visine,

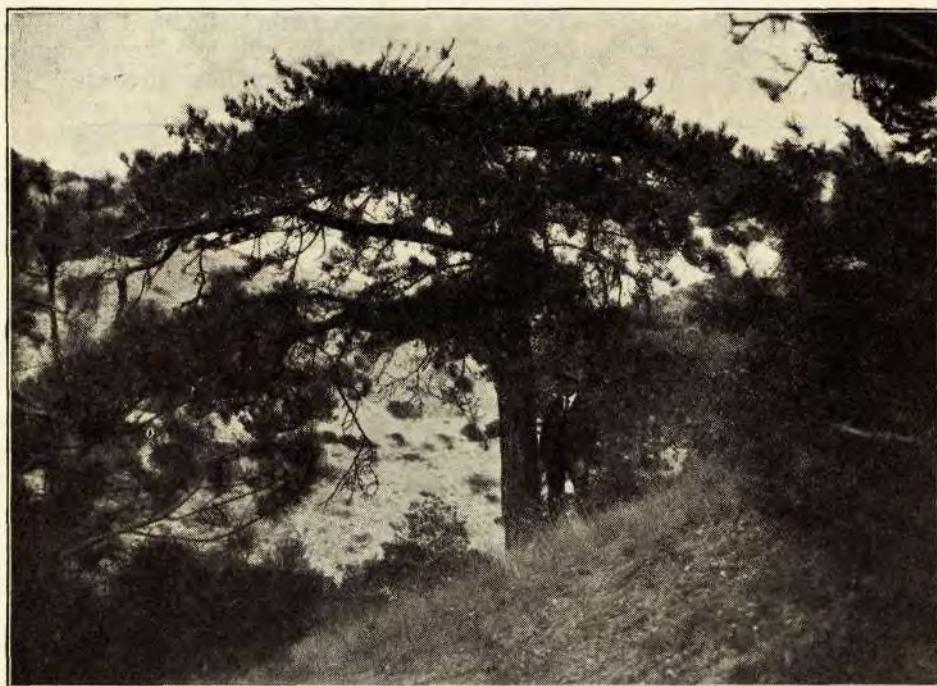
Sl. 13. Kožuf, više sela Hume, crni bor na krečnom zemljištu (fot. Petrović);

70 cm. debljine, starosti 120 god., lepog oblika i čistog debla (slika 11, 12). Odličnih delova ima i oko Polčiske Rečice. U Nidžeu se penje ovaj bor do 1700 m. na silikatnoj podlozi, a do 1800 m. pa i više na krečnoj (Belo Grotlo) i na severnoj ekspoziciji. Spušta se do 600 m. (Topli Dô kod sela Mrežičko) na severnoj i severoistočnoj ekspoziciji i na silikatu. U Kožufu i ograncima ima ovoga bora znatno manje. To su većinom manja ostrva čistoga bora po bukovoj i hrastovoj šumi, kako se to vidi u šumskoj karti. Najniže se tu spušta kod sela G. Drčevice na severnoj ekspoziciji, do 500 m. i, kako izgleda, na silikatnoj podlozi. Na toj visini i severnoj ekspoziciji nalaze se i pojedinačna mlada drveta između sela Konjskog i Đevdelije na Đurti (kota 612) i na Singradu kraj puta, koji ide njegovom južnom padinom (slika 13. sa krunom u vidu kišobrana).

Treća veća oblast ovoga bora je oko Berova i Carevog Sela sa najprostranijim šumama u Malešu. U celom ovom kraju su kristalaste stene (gnajs, mikašist, amfibol, filit, delimično granitoidne). U šumskoj karti

se tačno vidi, gde sve ima ovoga bora. Najniže se ovde spušta kod Čukar M. sela Istevnika kraj samoga druma Pehčevo—Carevo Selo, na zapadnoj ekspoziciji, do 700 m. Najviše se penje do 1400 m. kao čist i gde nema bukve, a gde ove ima, ide nešto niže. U glavnom je ovde rasprostranjen na hladnim ekspozicijama i po jarugama.

Kod varoši Strumice spušta se ovaj bor na 250 m. nad morem, na severnoj ekspoziciji i silikatnoj podlozi, ali je tu dosta slabog uzrasta i oblika. To je valjda najniže primećeni crni bor do sada (slika 14). Nešto malo više nalaze se borovi kod Radovišta i sela Podareša istočno od Radovišta. Kod Radovišta je staro, debelo drvo, oko 400 m. nad morem

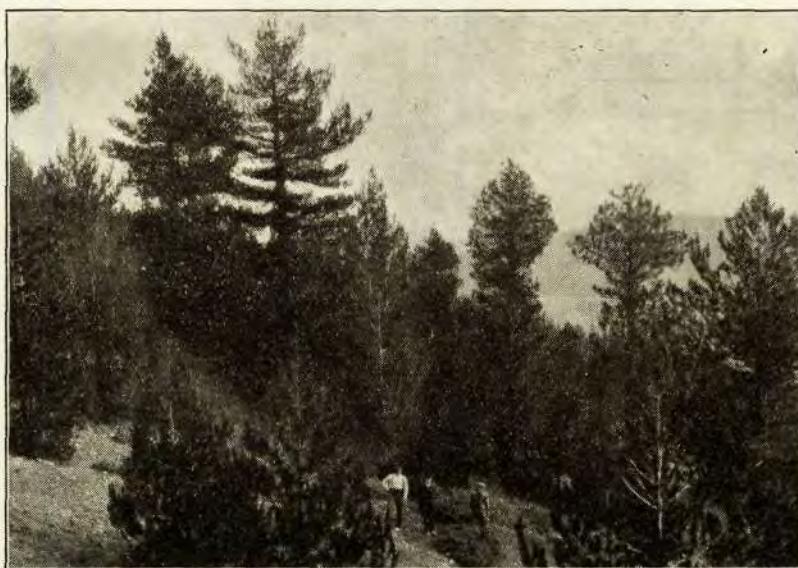
Sl. 14. Strumica, crni bor na 300 m. nadmorske visine (fot. Petrović — Em);

na istočnoj ekspoziciji kao glavnoj, a severnoj kao sporednoj i na silikatnoj podlozi. Kod Podareša je bor mlad i na nešto manjoj visini.

Po pričanju meštana bilo ga je do pre nekoliko decenija na Ljubašu kod Kavadara (kota 563). Od njega dobivene grede nalazile bi se još u krovnoj konstrukciji pojedinih kuća. Bilo bi interesantno ovo proveriti i ispitati. Kao što se vidi, crni bor ne pravi veliko pitanje od podloge.

Pinus leucodermis, munika, u selu Sevcu pod Ošljakom i na Prizrenskoj strani kao i na Koritniku bor, a njegove šišarice boćke, pojavljuje se takođe na više mesta u zapadnom i južnom delu Južne Srbije. U Sandžaku ga nisam nigde primetio. Našao sam ga tek u Prokletijama, gde obrazuje velik luk oko Peći. Početak toga luka je na Golom Brdu u planini Žaru, jugoistočno od Dečana, na 1300 m. nad morem, možda nešto i više, na grebenu kraj puta, na krečnjaku. Zatim se proteže iznad Jedova, idući za Pločicu, kraj puta na 1800 m. Dalje

je ima u samoj Rugovskoj Klisuri spram sela Štupelja. Brdo odmah iznad sela Kučića t. j. severno od njega nosi na svojoj južnoj strani ovaj bor. Na levoj strani Rugovske Klisure ima ga zatim na Maja Vjelokuti do 1900 m., na krečnjaku i jugozapadnoj ekspoziciji. Po izjavici g. Steve Ivanovića, šefa Šumske uprave u Peći, ovog bora ima i u rečici Sušici na Belopaćkom Kamenu, zatim na Hasanovom Vrhu i na Maja Rusoliji, svi na krečnjaku do 1900 m., pa na Četi kod Žljeba na 1400—1800 m. Dalje je viđen ispod Belega u dolini, kojom vodi put iz Metohije za Ibar i Tutin. To je dolina Suvog Potoka i to krak istočno od kote 1865 i 2032. To su dve krivuljeve šume, u kojima se na stranama ka dolini nalazi munika pojedinačno. Predeo je potpuno kraškog sastava, kamenit i suv. Nadmorska je visina 1800—1900 m., a ekspozicija istočna i zapadna. Najzad kraj ovoga luka bio bi kod Crvenih Voda, gde je viđena munika na kraškome i krečnome čuviku tako za 1 km. otprilike od kote 1942,

Sl. 15. Koritnik, iznad sela Krstaca, munika (fot. Petrović — Em);

na 1800 m. i južnoj ekspoziciji i sa poslednjim primerkom na Savinoj Vodi kod Berimskoga Kamena iznad sela Čečeva.

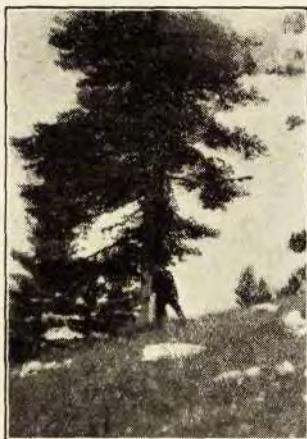
U okolini Gusinja ima munike na zapadnoj strani Zeletina u kamenjarima prema Kutskoj Rečici ispod sela Kut, ali je to već u staroj Crnoj Gori. Na samome Trojanu zapadno od Gusinja ima nekoliko skupina borova, koji stoje pod sumnjom da su munike. Od ljudi i od šumarskog osoblja nisam mogao to tačno utvrditi. Zemljiste je tu krečnjačko i kamenito.

Po Košaninu munike ima i na Paštriku kod Prizrena.

Kod sela Baća u gornjem toku Ibra na mestu Borovaru video sam nekoliko mlađih borova do 10 m. visine, koji stoje pod sumnjom da su munike ili crni borovi. Kako je nadmorska visina tu oko 1200 m., a zemljiste nema, kako izgleda, krečne podloge i ekspozicija je zapadna, to ima više izgleda za crni bor.

Najviše ovoga bora ima kod Prizrena na Koritniku i Ošljaku. Na Koritniku, koji je krečna planina, obrazuje munika prostrane i čiste šume (slika 15), penjući se do 2000 m. (a i nešto više) i spuštajući se do 1200 m. iznad sela D. Rapče u potoku. Gornja granica, bar na južnoj ekspoziciji, je prirodna i nije od stočara spuštena. U ovoj planini ima drveta do 25 m. visine i do 80 cm. debljine, a starosti do 200 godina. Starost je međutim razna.

Nekoliko sam drveta video i na Devetku spram rečice Topila u Nerodimskom srezu na severnoj ekspoziciji i 1100 m. Ovde je silikatna podloga, ali bi to trebalo još tačnije ispitati. Na šumskoj karti može se videti, gde sve ima munike u okolini Ošljaka. Tu se ona penje do 1900 m., a kao šuma spušta se do 1500 m., pojedinačno čak i do 1200 m. kao u Suvoj Rečici. I ovde je munika na krečnjaku u glavnom, jer je kod Cerovačkog Vrha ima i na silikatnoj podlozi. Kao čista ona je na toplim ekspozicijama, dok je na hladnim u mešavini sa jelom, smrćom i bukvom. Najzad po Košaninu ima munike i na Galičici.

Sl. 16. Planina Nidže, Belo Grotlo, molika (fot. Petrović);
Sl. 17. Planina Nidže, Belo Grotlo, šuma od molike na krečnjaku (fot. Petrović);

Kao što se vidi, ovaj je bor krečna biljka, ali izuzetno može doći i na silikatnoj podlozi.

Pinus peuce, molika u Prokletijama, mekiš ili beli bor u selu Sevcu pod Ošljakom, bor ili čin (vlaška reč) kod Peristera, elov bor u Morihovu (selo Majdan) i beli bor kod Gusinja, takođe je jedan čisto naš balkanski bor, koji se još zadržao po najvišim planinskim masivima. Polazeći od juga na sever, on se može naći u Nidžeu ispod Floke, upravo na Belome Grotlu (slika 16, 17) i na Čemerniku. I na jednom i na drugom mestu on je u glavnom na hladnim ekspozicijama, ali ga delimično ima i na južnoj ili tačnije jugozapadnoj. Međutim ovde raste i na krečnoj i na silikatnoj podlozi (mikašist, gnajs). Krečna je podloga na Belome Grotlu. Na Čemerniku se penje do 1900 m. i na severnoj ekspoziciji, a spušta se do 1700 m., pa i nešto niže. Na Belome Grotlu video sam ga na 2100 m., ali je tu već kržljav, jer je pored visine zemljište još i kamenito, plitko i suvo, ekspozicija severna i severozapadna.

Tu se pak spušta pojedinačno i do 1500 m. Na južnoj ekspoziciji spram Čemernika penje se do 1800 m., koliko se i sama šuma penje, obrazujući na krečnjaku gornji deo šume. Po pričanju meštana iz sela Majdana nekoliko drveta nalazilo bi se i u delu Kozjak—Baltova Čuka prema selu Majdanu, ali ih ja nisam mogao pronaći.

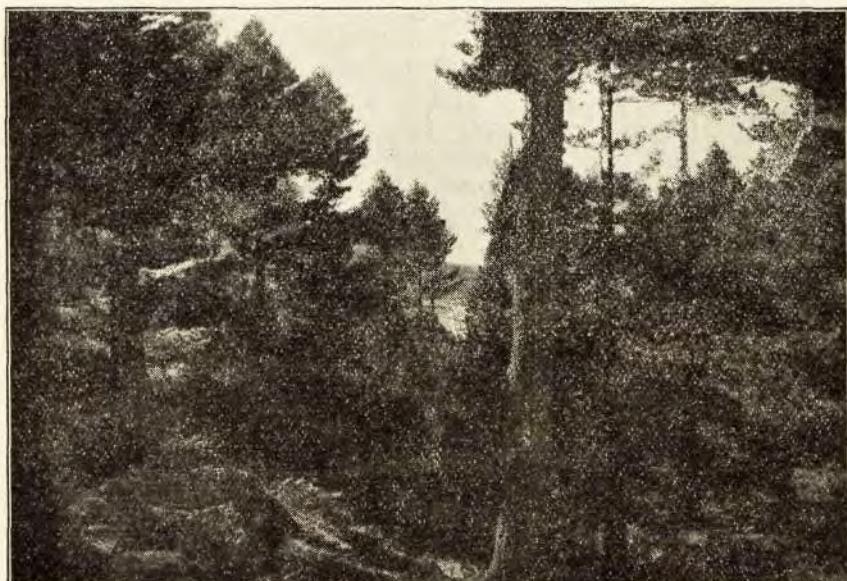

Sl. 18. Perister, molika (fot. Mihajlo Marković);

Drugo nalazište molike je na Peristeru, na silikatnoj podlozi. To su molikine šume iznad sela Magareva i Capara (slike 18, 19, 20, 21). Najveći je deo čista šuma, a manji deo iznad sela Capara je u mešavini sa bukvom. Ovde se molika penje i do 2100 m. i više, a spušta se do 1300 m. kao šuma kod sela Magareva, a pojedinačno i do 1200 m. Podatak o na-

Sl. 19. Perister, iznad sela Magareva, molika (fot. Petrović — Em);

Sl. 20. Perister, iznad sela Magareva, odrastao molikin podmladak, gledan kroz staru šumu od koje vodi poreklo (fot. Petrović — Em);

morskoj visini, koji je Košanin dao u članku »Četinari J. Srbije«, nije prema ovome tačan. Prema najnovijim kartama horizontala 900 je za 2 km. ispod sela Magareva, a samo selo je pak na horizontali 1100. Pre-

ma tome njegov navod, da se molika nalazi više sela Magareva, treba samo složiti sa današnjim kartama, što je napred i učinjeno. Ovdje molika gradi dobre, guste šume, visine preko 20 m., a debljine do 40 cm., pa i više, i starosti preko 100 godina.

Treće nalazište je u Šar Planini iznad sela Jažinca na Carevim Livadama. Tu se ona na silikatnoj podlozi spušta do 1300 m. na severnoj ekspoziciji u mešavini sa bukvom, a penje do 1700 m. Po Košaninu (Četnari na Šar-Planini i Korabu u Glasniku Srpskog Geografskog Društva, knj. I, 1912 god.) ima molike još u Šar-Planini na Lešnici spram sela Bozovca u izvornom delu rečice Pene (Tetovska Bistrica).

Na Korabu ima po Košaninu dosta molike, na zapadnoj strani prema Crnome Drimu, dakle u delu Koraba, koji je ostao Arbaniji.

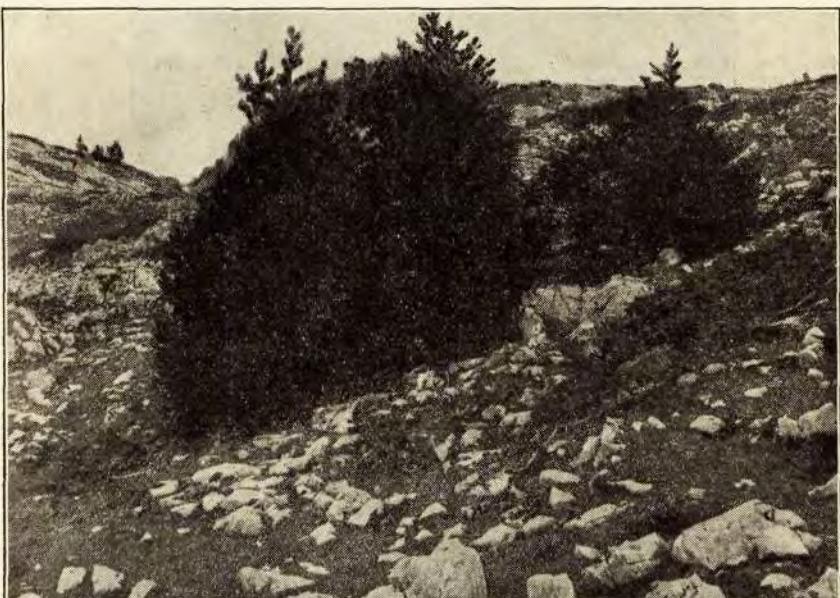

Sl. 21. Perister, iznad sela Magareva, odrastao molikin podmladak, gledan spolja
(fot. Petrović — Em);

Četvrto je nalazište prostrano i nalazi se u Prokletijama. Najviše molike ima oko gornjih delova Dečanske i Ločanske Bistrice i Erenika. Tu ima i njenih prostranih, čistih šuma, kao što su one na padinama Marjaša, Ropsa, Kurvale i Darevice, a dolazi i u mešavini sa smrčom. Ona ovde obično obrazuje gornji deo šume, penjući se do 2100 m. pa i više, kao što je to slučaj na severnoj strani Kožnjara kod Balijinih Rupa i na severnoj strani Rudina. Spušta se do 1300 m. Pojedinačno je ima i na Golome Brdu iznad sela Bokša na 1400 m., a možda i nešto niže. Najlepša molikina šuma u ovom kraju i uopšte u Južnoj Srbiji verovatno je ona između Balijinih Rupa i Beška Babajit, sa visinama oko 20 m., debljinama do 100 cm., starosti preko 150 godina, dosta retka (0.6), ali sa dosta podmlatka. Kod Ropsa na desnoj strani rečice na putu, gde ovaj prolazi kroz šumu, idući od Boksa, nalazi se dosta lepa šuma od molike,

čiji jedan deo od starih drveta ima sabljast oblik, verovatno usled pritiska snega. Inače su ta drveta i dobrog izgleda i dobrog uzrasta.

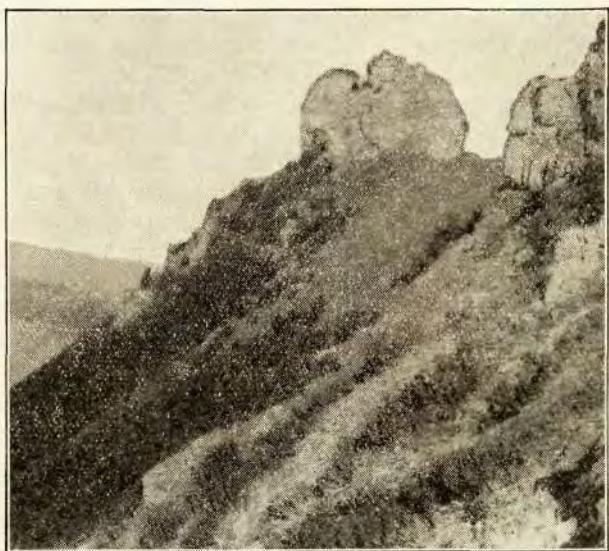
U vrhu Pećke Bistrice u Babinoj Gori nalazi se poneka molika u smrčevoj šumi. Dalje u klisuri Pećke Bistrice i njenim stranama nisam je nigde video. Našao sam je tek gore pod Štedinom, gde se na južnoj ekspoziciji i silikatnoj podlozi penje do 200 m. Zatim je imao i na severnoj strani Hajle u smrčevoj šumi kao i u bukovo-smrčevoj šumi na severnoj strani Begove Planine iznad sela Malog Štupelja, dakle na strani prema zaseoku Lazi (u karti pogrešno Bojović) nešto preko 1800 m. nadmorske visine. Po izjavci g. Steve Ivanovića, šefa Šumske uprave u Peći, ima molike i na levoj strani rečice Sušice, već u gornjem delu ispod Glođanskih Stanova. Molike ima i na severnoj strani Belega i Pogleda, penjući se pojedinačno do 2000 m., a spuštajući se do 1700 m., gdje joj na put

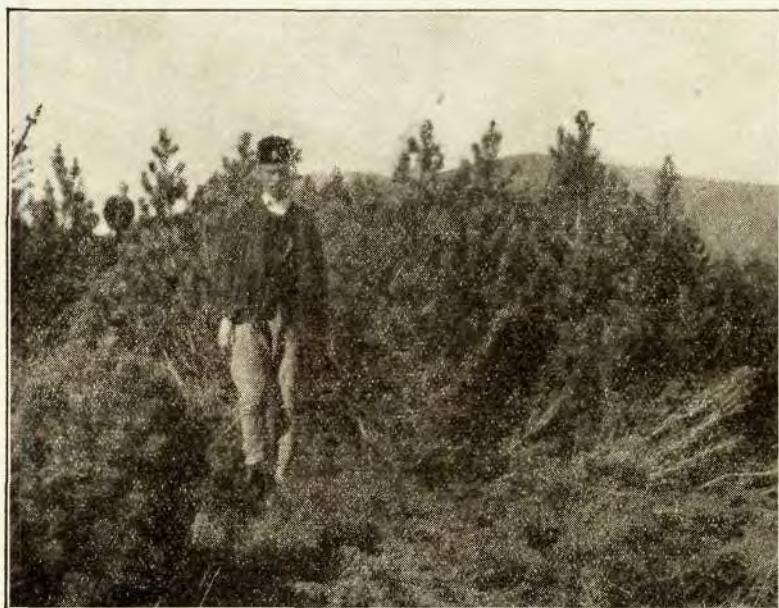
Sl. 22. Prokletije, severno od Istoka, molika sa smrčom, na krečnjaku (fot. Em);

stanu smrča i jela. Na silikatnoj podlozi videna je još u Mokroj Planini na krajnjem istočnom delu Prokletija oko Savine Vode sve do Berima. Interesantno je da sam moliku video i na krečnjaku na onoj velikoj kraškoj zaravni između Ibra i Metohije. To je na južnoj strani Belega, oko puta koji iz Metohije vodi u Ibar. To su one krivuljeve šumice na stranama kota 2032 i 1865 na kosi, koja ide od Pogleda. U tom krivulju nalazi se pojedinačno molika na 1800—1900 m. nad morem, na suvom, kraškom, kamenitom zemljištu. Drugi slučaj je između Novinog Vrha (u karti pogrešno Novi Vrh, kota 1812) i Kraljeve Struge (kota 1747) zapadno od Sinajskog Brda, negde južno od kote 1711, na 1700 m. nad morem (slika 22). Tu je ona kao slabo drvo, gotovo usamljeno.

U gornjem delu Lima oko Plava i Gusinja ima molike ispod Bogičevice i pojedinačno u smrčevoj šumi Babino Polje. One dve šumice ispod Starca po saznavanju imale bi da budu molikove i penju se do

Sl. 23. Šar Planina, Kula (kota 1975), severno od Tetova, gornja granica šume, bukva i krivulj (fot. Petrović — Em);

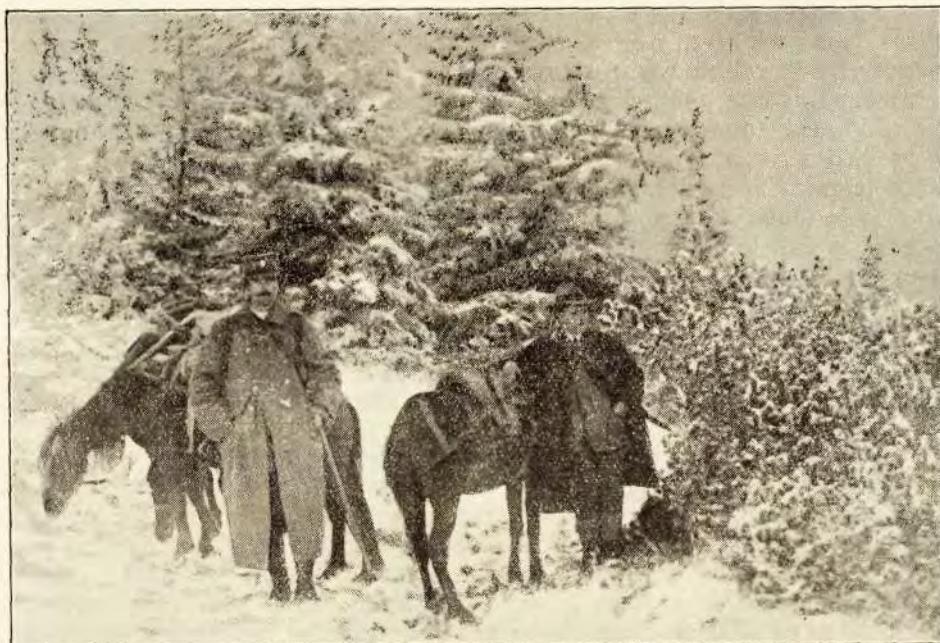

Sl. 24. Ošljak kod Prizrena, krivulj (fot. Petrović — Em);

1900 m., a spuštaju se nešto ispod 1600 m. U Bogićevici upravo ispod prelaza (Č. Bakčes kota 2193) i žandarmerijske ispostave na zapadnoj strani i na 2000 m. nadmorske visine nalazi se više starih, ali vrlo lepih molika. Dalje po izjavi šumarskog osoblja bilo bi molike iznad sela Bude-

joyice (između Plava i Gusinja), a ispod kote 1658 u mešavini sa smrčom i jelom. U šumskoj karti se dalje vidi, gde je još šuma na Vizitoru u Prokletijama.

Pinus mughus, krivulj na Jakupici, krivi bor i dinder na Ošljaku i malice i somišlje u Rožaju, jeste bor koji u Južnoj Srbiji ima svoju južnu granicu rasprostiranja. Tu je granicu već utvrdio Košanin u pomenutome spisu. Ja sam krivulj video na istim mestima, koja je i on označio, ali osim toga još i u Šar Planini. Iznad sela i manastira Leška nalazi se mesto Kula (kota 1975) nazvano verovatno tako po velikome kamenjaru na tome mestu. I tu blizu puta, koji vodi u Tearačku Bistricu preko Preslapa, na severoistočnoj strani Kule nalazi se na gornjoj granici bukve nešto malo krivulja. Nadmorska visina će

Sl. 25. Liubišnja Planina, Crveno Ždrijelo, smrča i krivulj (fot. Petrović — Em);

biti oko 1900 m., a podloga krečnjak, koji tu izbija na jednoj manjoj površini (slika 23).

Na severnoj strani Ošljaka na krečnjaku (slika 24) penje se krivulj skoro do 2000 m., a spušta se do 1700 m., pa i 1600 m. Ovde ga ima još i na severnoj strani Pašnih Vrata (Pašalora). Na Jakupici je po Košaninu donja granica na 1700 m., a gornja do samoga vrha Solunske Glave (2540 m.).

U Prokletijama je dosta rasprostranjen, stvarajući gornji pojaz šume, a obrazujući jedan luk kao i munika sve do Savine Vode kod Berima u Mokroj Planini, gde je na 1700 m. i na silikatnoj podlozi. Taj luk polazi od Stročke Planine iznad Peći i Marjaša (Rudin do 2400 m.) kod Bogičevice. U karti šuma je označeno, gde se on sve nalazi. To su u glavnom zemljišta sa krečnom podlogom, često jako kamenita i kraškoga tipa.

Međutim krivulja ima i na drugim podlogama, kao kod Štedina, upravo na njegovoju južnoj i istočnoj strani. Na južnoj strani Pogleda spram retke gore spušta se krivulj na kraškom zemljisu i do 1600 m. Pojedinačno ima ga idući od Novinog Vrha iznad Istoka ka Jerebinju preko one kraške zaravni.

Najzad krivulja ima još u Bjelasici iznad Berana, na Strmenici iznad sela Kuri Kuće, gde se spušta do 1700 m. i na Ljubišnji zapadno od Plevalje (slika 25).

Pinus halepensis sam video kao jedno drvo u dvorištu nekadanjega hotela »Belle vue« u Đevđeliji, veštački unet, do 8 m. visine.

Cupressus sempervirens, čempres video sam u Đevđeliji u nekoliko primeraka kržljavog izgleda i kod manastira Sv. Nauma na Ohridskome Jezeru.

Juniperus oxycedrus, crvena smreka, ali je narod zove smreka, a kod Carevog Sela ženska smreka, ima u Južnoj Srbiji veliku rasprostranjenost, ali ne opštu. Ona je u glavnom ograničena na one delove, gde se još oseća uticaj sredozemne, dakle blaže klime. Prema tome njena bi granica na severu bila otprilike onde gde se oseća još uticaj ove klime. Možda će je biti i negde dalje na severu, ali to je onda u zaklonjenim mestima. Može da se penje i do 1100 m., kao što je slučaj kod sela Ljubojne ispod Peristera, a kraj Prespanskog Jezera, pa čak i do 1400 m. u Jakupici kod sela Patiške Reke. Ona obično raste na toplijim, suvlijim, slabijim mestima u mešavini sa drugim žbunjem, ali i čista.

Na ovoj smrekiji sam našao parazita *Arceuthobium oxycedri* i to zapadno od Đevđelije idući ka selu Koniskom na južnoj strani mesta Singrada, kraj puta, a zatim u reci Treski između sela Zdunja i Trebovlja, gde je nazivaju imelikom.

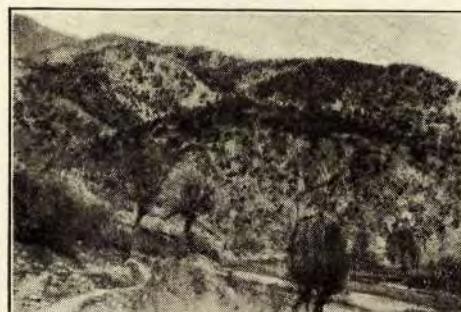
Juniperus communis, smreka, oko Berova smrika, kod Carevog Sela muška smreka, ima u Južnoj Srbiji opštu rasprostranjenost. U glavnom izbegava krajeve gde postoji uticaj sredozemne klime, bar izbegava niže delove i povlači se u visine gde taj uticaj prestaje. Više se nalazi na silikatnim podlogama, a penje se dosta visoko. Međutim najniže je viđena južno od Skoplja iznad sela Studeničana i Zelenikova na 360 m. nad morem, na jezerskim sedimentima (glinci, peščari neogena) u predelu dakle gde se već oseća mediteranska klima. Dalje idući uz Jakupicu viđena je na 1600 m. U Šari će ići i nešto više, a u Dešatu i do 2000 m. Videna je na svima podlogama.

Juniperus sabina, somina, smrdelika u Galičniku i Tresonču i meka duljina u selu Brodecu, je vrsta smreke, koju sam retko video. Tako je viđena sasvim u južnom delu Šare severno od sela Brodeca na levoj strani Hadžine Rečice, na 1900 m., na severnoj ekspoziciji; zatim iznad razvalina sela Reči na jugozapadnoj ekspoziciji i 1600 m., pa u reci Radici kod žandarmerijske stanice Trnice na južnoj ekspoziciji; najzad iznad sela Tresonča, a ispod Škrke, na krečnjaku, jugozapadnoj ekspoziciji i 1600 m. nad morem.

Juniperus nana, planinska smreka, divlja kleka u istočnom delu Šare, je biljka visoke planine, suvatskoga pojasa. Nju sam video na svima visokim planinama gde ima suvata. Spušta se mestimično do 1500 m. (Jakupica ispod Salakova). Mestimično je jako rasprostranjena obrazujući čitave i neprekidne površine, zbog čega mnogo

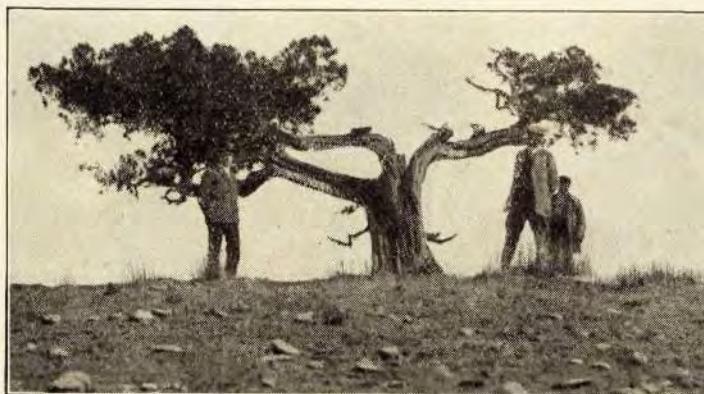
šteti stočarstvu (Hadži Barica, Alčak u Kožufu). Međutim u Osogovskoj Planini nisam primetio ovu smreku, i ako sam izlazio do najvećih visina.

Juniperus excelsa i *foetidissima* su malo rasprostranjene u Južnoj Srbiji. Prva je poznata pod imenom »tisa« oko Vardara i Treske, pa na Prespanskome Jezeru pod »gorkljiva (diva) foja.«

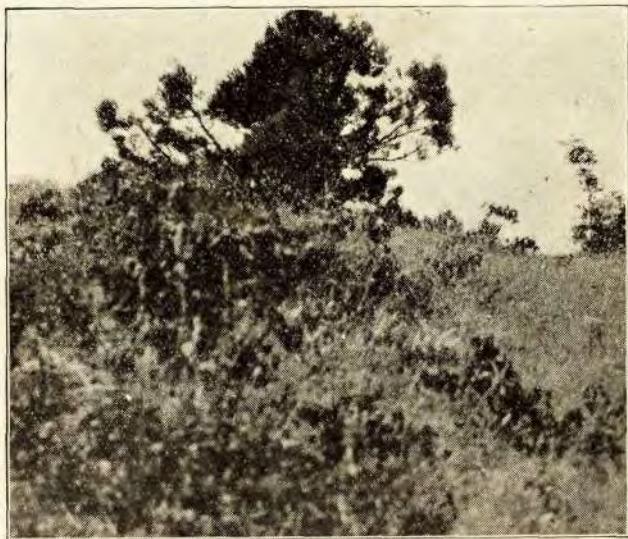
Sl. 26. Crna Reka, blizu utoka Galičke Rečice, Kavadarski srez, stenjačka šuma od *Juniperus* (fot. Petrović);

Drugu nazivaju kod Prespanskog Jezera *dobrom* (pito mom) *fojom*. Vrste *J. excelsa* ima najviše duž Vardara, gde mestimično obrazuje manje čiste šume, naročito u Demir Kapiji. Od Vardara prodire ona u Crnu Reku sve do iznad uteke Galičke Rečice zalazeći takođe i u Blašnicu sve do sela Gradišta i uz Rajačku Rečicu. Ispod sela Gališta ka uteku Blašnice pojavljuje se u obliku grma (slika 26). Od Vardara

Sl. 27. Slan Dol, selo Hadži Jusifli kraj Bregalnice, gorkljiva foja (*Juniperus excelsa*) (fot. Em.);

prodire ona još u dolinu Treske, dakle u Poreč, gde bi po Košaninu (Četinari J. Srbije) imala, na levoj strani, da bude zastupljena i *J. foetidissima*. Po Košaninu ove druge ima i kod uteka Pčinje na levoj strani Vardara. To su verovatno ona drveta na stenovitom grebenu Prnaru južno od sela Kožlja. Te su stene, kako izgleda, serpentinske. Ovih smreka ima dalje, koliko sam video, uz Pčinju do iznad manastira

Sl. 28. Gramada, kod sela Grupčina, kraj druma Skoplje-Tetovo, gorkljiva foja
(fot. Petrović — Em);

Sl. 29. Prespansko Jezero, ostrvo V. Petar, pitoma foja (*Juniperus foetidissima*)
(fot. Petrović — Em);

Sv. Bogorodice i Sv. Jovana, zatim ih ima na levoj strani Vardara kod sela Nivičana, gde ih nazivaju jelo m. Podloga je zemljišta serpentin (modrika) i krečnjak (beli kamen). Na levoj strani Vardara viđeno je još jedno drvo *J. excelsa* upravo iznad (istočno) sela Hadži Jusuflı

na levoj obali Bregalnice, na peščaru (slika 27). Na levoj strani Treske videna je *J. excelsa* ispod sela Sedlareva na južnoj ekspoziciji, krečnjaku, oko 800 m. nad morem i kod žandarmerijske stanice Zdunje.

J. excelsa je zatim videna na desnoj strani druma Skoplje-Tetovo na južnoj strani Gramade, a više sela Grupčina, na suvom i kamenitom zemljisu krečne podloge, južne ekspozicije i do 1100 m. nad morem (slika 28).

I jednu i drugu kao lepa drveta, obrazujući čak i čiste šumice, video sam kraj Prespanskog Jezera naročito iznad Sirče Hana, između sela Stenja i Konjskog i na ostrvu Velikom Petru (slika 29, 30). Podloga je krečna, bar najvećim delom. Po Košaninu i jedne i druge smreke ima još na zapadnim padinama Galičice kraj istočne obale Ohridskoga Jezera.

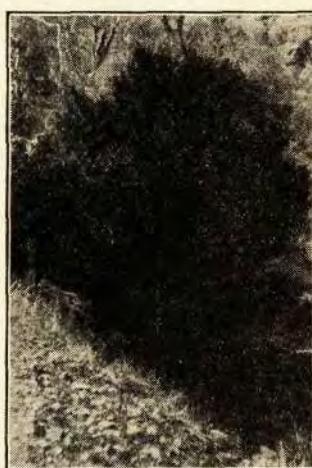
Sl. 30. Prespansko Jezero, iznad sela Konjskog, gorkljiva foja (*Juniperus excelsa*)
(fot. Petrović — Em);

J. excelsa je vezana za blažu klimu, zato su joj i nalazišta onde gde se još oseća uticaj sredozemne klime, penjući se do 1100 m. na južnim stranama toplih podloga. *J. foetidissima* je otpornija, jer zalazi više u planinu, penjući se i do 1500 m., istina na toplim ekspozicijama i podlogama.

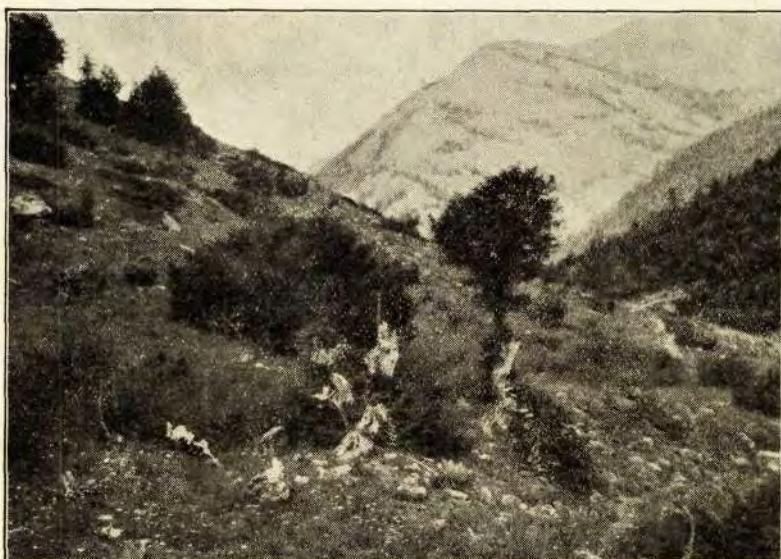
I jedna i druga ima prema ovome u Južnoj Srbiji svoju severnu granicu rasprostiranja.

Taxus baccata, tisa, kod Demir-Kapije lina, kod sela Rostuše poleđuška tisa, je dosta retko drvo. Video sam je na četiri mesta. Najviše je imao u klisuri Demir-Kapiji oko sela Klisure. Više ovoga sela kod mesta Studene Vode na ogromnim krečnjačkim stenama i na nadmorskoj visini oko 700 m. nalaze se 32 drveta (tačnije videti u D. Petrović-Šume i šumska privreda u Makedoniji, 1926 g., str. 38), a južno

od sela za jedan čas hoda na mestu Preodu na putu (stazi) za Kofil na 300 m. nad morem ima tri drveta. Na ovome poslednjem mestu jedno je drvo debelo 58 cm., a visoko 6 m. (slika 31). Ova tisa raste na kamenitom, plitkom i strmom zemljištu. Može se zaključiti, da je ovde bilo

Sl. 31. Detalj Kapija, mesto Preod, atar sela Klisure, tisa (*Taxus baccata*)
(fot. Petrović);

Sl. 32. Šar Planina, suvat Lešnica, Donjopološki srez, tisa (fot. Rugole — Šinkovec).

nekada više tise. Ali ne samo tu, nego i u okolini. Tako sam našao jedan tisov panj bliže grčkoj granici iznad sela Sermenina na mestu Carkuru. Ta tisa je bila jakih dimenzija i verovatno je posećena u 1921 god.

Drugo nalazište je u planinskoj masivu Nidžeu u izvornome delu Bele Vode između Stavrinog Visa i Belog Grotla. Tu se mogu videti

primerci manjega uzrasta, 2—3 m., u mešavini sa borovima, bukvom i raznim šibljem, na krečnoj podlozi, plitkom zemljištu i oko 1500 m. nad morem.

Treće nalazište je na padini Dešata kod arbanske granice u potoku Vrtoku više sela Rostuše, a ispod V. Krčina, na nadmorskoj visini 1300—1500 m., severnoj ekspoziciji, krečnoj podlozi, u gustoj staroj bukovoj šumi.

Četvrti nalazište je na Ošljaku iznad sela Sevca kod Prizrena.

Po Košaninu tise ima još u Belasici kod Strumice, na Galičici kod Ohridskog Jezera i na Prokletijama kod Gusinja. Komisija za proučavanje suvata u 1928 god. našla ju je i u Šari na suvatu Lešnici u Gornjopološkome srezu (slika 32).

Po pričanju meštana ima tise još i u gornjem toku Ibra negde kod sela Besnika.

Kako se vidi, tisa raste na svima podlogama, ali izgleda da najradije ide na krečnjak. Osim toga visinski joj je pojas jako širok, iz čega izlazi, da je i u pogledu klime dosta otporna i nezavisna. No svuda, gde sam je video, raste u jakoj zaseni, dakle to je jedno od najjačih drveta zasene.

Résumé. L'auteur expose les résultats de ses observations concernant l'habitat, en Serbie du Sud, des arbres forestiers. Il commence dans cet article par les conifères, à savoir: 1. l'épicéa, 2. le sapin, 3. abies cephalonica (a. Apollinis), 4. le pin sylvestre, 5. le pin noir, 6. pinus leucodermis, 7. p. peuce, 8. p. mughus, 9. p. halepensis, 10. cupressus sempervirens, 11. juniperus oxycedris, 12. j. communis, 13. j. sabina, 14. j. nana, 15. j. excelsa, 16. j. foetidissima, 17. taxus baccata. Les essences feuillées seront traitées dans un autre article.

Ing. PROKOPLJEVIĆ NENAD (VRBOVSKO):

ISKORIŠĆAVANJE ŠUMA ZEMLJIŠNE ZAJEDNICE RAVNA GORA U SOPSTVENOJ REŽIJI

(EXPLOITATION, EN RÉGIE, DES FORÊTS DE LA COMMUNE
DE RAVNA GORA)

I. Uvod.

Iskorišćavanje šuma zem. zajednice Ravna Gora u sopstvenoj režiji pretstavlja nesumnjivo redak i jedinstven slučaj u šumarskoj praksi. Prvi put se javlja jedna ustanova (korporacija), koja stoji pod naročitim nadzorom državne vlasti, da pristupa ovom načinu iskorišćavanja svojih šuma, koji je, inače, poznat delomično kod državne šumske uprave i nekih privatnih šumoposednika.

Povodom toga, a naročito radi karakterističnih prilika i okolnosti, pod kojima se ovaj rad otpočeo i razvijao, smatram potrebnim, da po ovom predmetu informišem čitavu šumarsku javnost, koju pitanje režije interesuje; zatim i zbog toga, što je ceo ovaj posao zasnovan na čisto komercijalnoj bazi. Zem. zajednica Ravna Gora ne samo da je uvela novi način eksploatacije svojih šuma, već je preuzeila na se kako industrijsko tako i trgovačko poslovanje.

Kao sreski šumarski referent imao sam priliku da pratim, ispitujem i kontrolisem ovaj rad, a kao stručnjak, da sarađujem na prvim počecima njegove organizacije.

Razlozi, zbog kojih se zem. zajednica Ravna Gora odlučila za rad u sopstvenoj režiji, dvojake su prirode: socijalni i ekonomski.

Socijalni momenat izražavao se u želji, da se zaposle radnici i krijaši, ovlaštenici zem. zajednice, a ekonomski, da se poveća rentabilitet šumskog gospodarstva.

Do pojave t. zv. svetske ekonomске krize nisu ova pitanja uopšte zanimala zem. zajednicu.

Narod ovoga kraja, živeći inače u pasivnom kraju, u koliko nije nalazio dovoljno rada i zarade kod kuće, odlazio je po svetu, gde je u pravilu kao šumski radnik i dr. nalazio neki posao.

Unovčivanje redovitih godišnjih etata zem. zajednice isto tako vršilo se normalno, glatko i uz dobre cene. Domaća drvna industrija toliko se razmahala, da su prodaje rečenih etata redovito značile neko iznenadenje. Tako je na pr. zem. zajednica Ravna Gora kod zadnje prodaje etata od godine 1929. postigla šumsku taksu od 250 dinara po 1 m³ jelovog tehničkog drveta ili ukupnu novčanu vrednost od cca $\frac{3}{4}$ milijuna dinara. Novaca je bilo toliko, da su se upravo tražile prilike i mogućnosti, u što da se potroši. Ko bi u to doba još razmišljao o rentabilitetu šumskog gospodarstva!?

Međutim, usled pojave svetske ekonomске krize, koja je jednako pogodila sve grane ljudske delatnosti, prilike su se stubokom izmenile. Domaća drvna industrija obustavila je skoro svaki rad. Rađnik ne samo da ne nalazi posla kod kuće, već lutajući po svetu vraća se svojoj kući bez posla i zarade. Prodaje etata (putem licitacije) ostaju ponajviše bez uspeha, a godišnji prihod pada ispod $\frac{1}{5}$ vrednosti ranijeg prihoda.

Po sebi se razume, da su pitanja nezaposlenosti i rentabiliteta šumskog gospodarstva zem. zajednice postala najednom problemima Ravne Gore, koje je trebalo rešiti onako, kako su to interesi zem. zajednice s jedne i njezinih ovlaštenika s druge strane zahtevali.

I u tom nastojanju da reši ove probleme odlučila se zem. zajednica Ravna Gora za rad u sopstvenoj režiji.

II. Postanak i razvitak režije kod zemljišne zajednice Ravna Gora.

Već je rečeno, da su prodaje redovitih etata (putem licitacije) ostale ponajviše bez uspeha. Na jednoj takvoj bezuspješnoj dražbi etata od godine 1931., koja se održavala 27. juna 1932. godine kod sreskog načelstva u Vrbovskom, prisutni zastupnici zem. zajednice Ravna Gora zamoliš sresko načelstvo, da se ovaj etat ne bi iznosio ponovno na dražbu i to s razloga, jer su i onako sve dražbe od godine 1930. pa na ovamo ili ostajale bez uspeha ili silom prilika provedene na štetu šume

i šumskog gospodarstva zem. zajednice, već da bi se pristupilo novom načinu iskorišćavanja šuma u sopstvenoj režiji.

U prethodnom rešenju ovog važnog pitanja sresko načelstvo u Vrbovskom, kao opšta upravna i nadzorna vlast, otputilo je ovu molbu zastupnika upravnog odboru zem. zajednice s nalogom, da doneše detaljni zaključak, koji ima da reguliše:

a) finansiranje sopstvene režije; b) dispoziciju sa gotovim i izrade-
nim drvnim materijalom; c) način unovčivanja režijskog materijala;
d) praktičnu provedbu režije od panja u šumi do pilane i na pilani, zatim
zakup pilane, uslove zakupa i t. d.; e) imenovanje lica za vršenje celo-
kupne manipulacije; f) predračun za rad u šopstvenoj režiji s osobitom
primenom na etat od godine 1931.

Na osnovu ovog naloga doneo je upravni odbor zem. zajednice Ravna Gora na sednici održanoj dne 10. jula 1932. godine pod tač.
I/30 zap. ovakav zaključak:

Ad a) Za posao nema potrebe bilo kakvog finansiranja, jer će se šuma izraditi, izvesti i ispiliti, a unovčenjem prvih partija platit će se prednje.

Ad b) Od gotovog materijala izlučio bi se slabiji za potrebe ovla-
štenika, a bolji će se prodati slobodnom prodajom na sušačkom tržištu.

Ad c) Unovčenje materijala vršit će se slobodnom trgovinom i pro-
dajom.

Ad d) Za praktično provedenje režije ovlastit će se odbor, koji će postaviti za vršenje toga odgovorno stručno lice, odnosno stupit će u pogodbu i ugovor sa jednom pilanom, kojoj će povjeriti cijeli posao pod svojim nadzorom i sporazumom.

Ad e) Za izvršenje posla imenuje se odbor, a iz ovoga imenovat će se 2—3 stručna lica, koja će posebnim međusobnim ugovorom uta-
načiti sa jednom pilanom kako glede izrade tako i unovčenja materijala.

Ad f) Predračun kao manjkav i nepotpun ispušta se.¹

Osim toga je upravni odbor zem. zajednice potrebu rada u sopstve-
noj režiji obrazložio ovako:

1. Etati zem. zajednice prodavani su većinom malim područnim pi-
lanama, od kojih bi svaka ostala dostalcem po nekoliko stotina kubnih
metara, te bi tu količinu izradila i izvezla, zaposliv kod toga, ako već
ne isključivo, a ono najvećim dijelom svoje radništvo (rođbina i svojta)
i svoje vlastito blago. Ovlaštenici su u takvim zgodama malazili vrlo malo
ili baš nikakove zarade, a to tim više, što se isplate nisu obavljale redo-
vito i u gotovom novcu, već najviše u doznakama hrane iz dućana i
krčma takovih vlasnika pilana. Pored toga redovito su ostajale dosta-
cima jednog dijela etata i pilane iz susjednih općina, koje su opet upo-
slile svoje radništvo. Na taj način je domaći radnik u svakom pogledu
bio prikraćivan.

2. Zemljšta je zajednica redovito dotirala svake godine svoje ovla-
štenike sa cca. 2.000 m³ građevnog materijala, dok je javnoj prodaji
izvrgavala cca. 3.500—4.000 m³ tehničkog drveta.

Prijašnjih je godina bilo slučajeva, da su ovlaštenici doznačeno im
građevno drvo upotrebili za trgovačke svrhe, a u mnogo i najviše sluča-
jeva ovlaštenici iz neupućenosti dobiveno građevno drvo ili prodavaju

¹ Napomena pisca.

ili zamjenjuju na pilanama sa manje vrijednim za njih, ali odgovarajućim drvnim materijalom. Time se nanose imovini zem. zajednice štete, jer ona doznačuje ovlaštenicima kvalitativno dobre sastojine.

Radom u samoupravi predusrelo bi se svim ovim štetama s jedne strane, a s druge bi se strane za rušenje, izradu, izvoz, prerađu na pilani, te dovoz do željezničke stanice uposlili isključivo ovlaštenici ove zajednice, koji su u ogromnoj svojoj većini šumski radnici i vozari. Pored toga bi se godišnji kapacitet etata povisio za cca. 50%.

Za prijavljene i ustanovljene potrebe ovlaštenika na građi, koja iznosi godišnje cca. 2.000 m³, doznačila bi se u šumi samo građa za grede, a u tu bi se svrhu upotrebila manje vrijedna stabla sa cca. 400—500 m³. Ostatak od 1.500 ili 1.600 m³ upotrebo bi se kao redoviti etat namenjen prodaji, te bi se i on izradio na pilani.

U pogledu ostalog građevnog drva dotirali bi se ovlaštenici sa već izrađenim materijalom na pilani, a koji se ne bi mogao upotrebiti u trgovачke svrhe.

Dok još nije bilo t. zv. akontacije i rezervacije na državnu šumu za malopilanare, nije se ukazivala potreba rada u samoupravi. Danas z. z. ne može da unovči svojih etata u glavnom baš radi tih akontacija iz državnih šuma, jer se svi vlasnici malih pilana na njih oslanjaju, ma da im ne konvenira radi težeg izvoza kupovati iz državnih šuma, te su momentano obustavili svaki rad. I tako naši radnici, u našem slučaju ovlaštenici, ne mogu naći zarade u vlastitim šumama. Stoga se ukazuje imperativna potreba rada u samoupravi, a u cilju:

1. da ovlaštenici nađu u svojim šumama u današnjim očajnim prilikama uposlenja,
2. da svoje šume što bolje unovče i iskoriste za zajedničko dobro zem. zajednice.

Iz svega ovoga vidimo, da se je upravni odbor u svemu saglasio sa željama svojih zastupnika, no da u pogledu organizacije sopstvene režije nije doneo nikakove detaljne, već generalne i načelne zaključke; ovo potonje iz razloga, što se je upravni odbor uopšte stavio na gledište, da za provedenje režije nisu potrebna nikakova pravila ili pravilnici, jer po § 27. zakona o uredenju zem. zajednica mogu ovlaštenici po volji raspolagati sa svojim redovitim godišnjim prihodima.

Jasno je međutim, da se ovo mišljenje upravnog odbora nije moglo smatrati tačnim i to, ako već ne na osnovu zakonskih odredaba, a ono svakako s obzirom na stručnu stranu režijskog poslovanja, koje se — kod jednog javnog tela — bez pravila i pravilnika ne da zapravo ni zamisliti.

Stoga je sresko načelstvo u Vrbovskom, kao opšta upravna i nadzorna vlast, smatralo za svoj conditio sine qua non, da u vezi propisa § 50. zakona o uredenju zem. zajednica i § 56. zakona o šumama — kojima je svrha zaštitići opšti (javni) interes — iznese pred glavnu skupštinu ovlaštenika zem. zajednice Ravna Gora jedan pravilnik, koji bi u glavnom regulisao sva stručna pitanja, koja se odnose na rad u sopstvenoj režiji, kako bi se unapred odstranile eventualne zabune i štete po interesu zem. zajednice i režijskog poslovanja.

Ovaj Pravilnik prihvatile je glavna skupština ovlaštenika zem. zajednice Ravna Gora i u celosti odobrila Kraljevska banska uprava Savske Banovine u Zagrebu.

Smatram potrebnim, da ovaj Pravilnik ovde iznesem. On glasi:

Čl. 1. Svrha je rada u sopstvenoj režiji, da se u šumi zem. zajednice Ravna Gora izraduju trupci za piljenje u cilju prodaje, nastojeći kod toga, da faktori proizvodnje budu što manji i time poveća rentabilitet šumskog gospodarstva; zatim da se zaposle radnici i kirijaši, koji su ujedno i ovlaštenici zem. zajednice Ravna Gora, a koji danas usled opće ekonomске krize i specijalnih okolnosti u mestu Ravna Gora kod prodaje na panju ne mogu da dodu do zarade.

Čl. 2. Seča, izrada i izvoz šumskih produkata, preradivanje njihovo na pilani u Ravnoj Gori, prevoz gotove robe (materijala) od pilane do željezničke stanice Skrad, kao i svi režijski troškovi u šumi i na pilani vrše se na bazi »Predračuna zemljišne zajednice Ravna Gora za rad u sopstvenoj režiji s osobitom primenom na etat od godine 1931.«

Čl. 3. Predračun sadrži sve efektivne troškove i izdatke za radove pod Čl. 2. Bez naročitog odobrenja po glavnoj skupštini ovlaštenika zem. zajednice Ravna Gora ne sme se ni jedna stavka predračuna za odnosnu vrstu radova prekoračiti.

Čl. 4. Predračun sastavlja odbor zem. zajednice, a odobrava ga glavna skupština ovlaštenika.

Po glavnoj skupštini ovlaštenika prihvaćeni, u dva primerka napisani predračun potpisuju uz pročelnika i dva u tu svrhu izabrana člana glavne skupštine, te se predračun ima u roku od 8 dana iza pretresa po glavnoj skupštini ovlaštenika predložiti sreskom načelstvu na odobrenje.

Čl. 5. Finansiranje režijskih radova vrši se sukcesivno, a po izvršenoj prodaji prve partije gotove robe; ovo s razloga što zem. zajednica Ravna Gora nema gotovine za obrtni kapital, koji joj je potreban.

Normalno finansiranje režijskih radova odvijaće se prema mogućnosti normalnog unovčenja produkata.

Čl. 6. Režijsko poslovanje, u koliko nije pridržano glavnoj skupštini ovlaštenika i odboru zem. zajednice, vodi »Odbor za izvršenje režijskoga rada«, koji se sastoji od 3 lica i kojemu stoje na čelu pročelnik zem. zajednice.

»Odbor za izvršenje režijskoga rada«, bira odbor zemljišne zajednice Ravna Gora između sebe, te ovome traje mandat kao i upravnom odboru zem. zajednice.

Čl. 7. Dužnost je odbora za izvršenje režijskoga rada, da nadzire sve radove, koji stoje u vezi sa režijskim poslovanjem.

Naročito ima za dužnost:

a) nadzirati vodenje materijalnih knjiga o celokupnom drvnom materijalu, koji se na pilani izraduje, izvozi i prodaje;

b) brinuti se za što bolje unovčenje režijskog materijala stvaranjem trgovačkih veza i pogodbi;

c) izvršivati i nadzirati provedbu zaključaka glavne skupštine ovlaštenika i odbora zem. zajednice, koji stoje u vezi sa režijskim poslovanjem;

d) u svako doba davati tačne podatke nadležnim oblasnim organima o stanju, u kome se režijsko poslovanje nalazi;

e) doznačivati predračunom predvidene isplate. Dozname potpisuju sva tri člana režijskog odbora. Bez takove dozname ne sme se nikoa isplata obaviti.

Čl. 8. Nagrada odboru za izvršenje režijskog rada ustanovljuje se predračunom.

Čl. 9. Rukovaci režijskoga rada vodiće od nadležne vlasti potvrđene materijalne i blagajničke knjige i strogu evidenciju o izrađenom, izveženom i prodanom režijskom materijalu.

Čl. 10. Unovčivanje režijskog materijala vrši se prodajom iz slobodne ruke na temelju »Zaključnog pisma«.

Odbor za izvršenje režijskoga rada vodi pregovore i sklapa pogodbu o prodaji režijskih produkata.

Prethodni pismeni ili usmeni pregovori imaju se izneti pred sednicu odbora zem. zajednice, koji ima doneti svoj zaključak o prihvatu pogodbe.

Nakon toga ima odbor za izvršenje režijskog rada uputiti zaključno pismo kupcu na potpis i prihvat sklopljene pogodbe.

Čl. 11. Režijska godina počinje 1. oktobra jedne, a svršava se 30. septembra sledeće godine.

Koncem svake režijske godine zaključuju se sve materijalne i blagajničke knjige, a odnosni zaključni računi, pregledani po odboru zem. zajednice, predlažu se sreskom načelstvu na konačno ispitivanje i odobrenje najkasnije do konca 30. novembra iste godine.

Čl. 12. Glavna skupština ovlaštenika zem. zajednice Ravna Gora može izvestan deo čiste dobiti odrediti za isplatu nagrade onim licima, koja su se pri režijskom radu pokazala osobito vrednim i koja su svojim inicijativnim radom doprinela, da čista dobit režijskog poslovanja bude što veća.

Visina ove nagrade ne može međutim ni u kom slučaju premašiti 5% (pet po sto) postignute čiste dobiti, koja preostaje po odbitku troškova i šumske takse.

Čl. 13. Ovaj pravilnik stupa u život i dobija obaveznu snagu, kad ga glavna skupština ovlaštenika zem. zajednice Ravna Gora prihvati i Kraljevska banska uprava Savske Banovine u Zagrebu odobri.

Razume se samo od sebe, da ovim pravilnikom nije bilo moguće propisati i sve ostale radnje i dužnosti, koje su čisto tehničke prirode, a koje će odbor za izvršenje režijskog rada imati da vrši u interesu normalnog funkcionsanja režijskog poslovanja, jer bi to značilo pisati udžbenik, a ne pravilnik o režijskom poslovanju. Osim toga bi time nepotrebno opteretili ovaj pravilnik, a praktične svrhe ne bi postigli, jer se je u konkretnom slučaju radilo o zem. zajednici Ravna Gora, čiji su ovlaštenici poznati kao odlični šumski radnici, a pojedinci među njima kao odlični poznavaoци šumske manipulacije, industrije i trgovine drvetom.

Zbog toga su ovi propisi izostali iz pravilnika, a u odbor za izvršenje režijskog rada unišla su 3 (tri) člana upravnog odbora, koji će režijsko poslovanje znati rukovoditi ličnom inicijativom, znanjem i sposobnošću.

Da je odbor za izvršenje režijskog rada odista dorastao bio svojim dužnostima, najbolje se vidi iz sledećeg opisa o razvitku režijskog poslovanja.

U prvom redu odbor za izvršenje režijskog rada sastavio je ugovor sa Bankom i štedionicom Gorskog kotara d. d. Ravna Gora u svrhu piljenja trupaca na njezinoj pilani.

Ugovor glasi:

1. Povodom uvedenja režijskog poslovanja za svoje šume zemljišna zajednica Ravna Gora daje, a Banka i štedionica preuzima na svojoj paropili u Ravnoj Gori u svrhu piljenja trupce uz naplatu od Din 40.— (četrdeset dinara) po 1 m³ u obliku stanju.

Mjerenje trupaca vrši se na sredini trupca u križ po radniku zaposlenom kod gatera i venecianera, te njihove mjere služe za obračuvanje rezarine. Nadzorni organi zemljišne zajednice imaju pravo činiti pokusna mjerenja.

2. Banka i štedionica preuzimaju na sebe rezanje trupaca uz naplatu i to trupce z. z., koje će ova na bančino skladište dovesti, iste izrezati, daske obrubiti (okrajiti), obrezati (oštucati) i takove u vitlove po svojim radnicima složiti.

3. Vozari z. z. imaju trupce na skladište sortirano dostavljati, pak se za takav rad zemlj. zajednica ima, pod snašanjem prouzročenih troškova, brinuti, Banka i štedionica naprotiv nema nikakve daljnje manipulacije sa onom izrezanom robom, koju je u vitlove postavila.

4. Rezanje trupaca vrši se sporazumno izmedu organa Banke i Štedionice i organa z. z., te se imadu izradivati normalni sortimenti i onakav materijal, kojeg pilansko postrojenje Banke može priugotavljati.

5. Zemljišna zajednica ima pravo nadzora nad manipulacijom robe samo po svojim u tu svrhu opunomoćenim organima, no ovi ne mogu vršiti disciplinsku vlast nad pilanskim radništвом, koje je namjestila Banka i Štedionica.

6. Svi otpatci od materijala z. z. postaju isključivo vlasništvo Banke i Štedionice kao ogrijev za pogon parnog kotla.

7. Obračunavanje izrezanih trupaca vrši se na izmaku svakog mjeseca na temelju bančinih »gater«-cedulja, a po utanačenoj cijeni. Protuvrijednost ima se isplaćivati u gotovom ili uz ispostavu obračuna, koji može Banka lombardirati. Iz utrška unovčenih partija dužna je z. z. podmirivati svoje radništvo i vozare, srazmjerno i zaostatke neplaćene rezarije.

8. Zemljišna se zajednica Ravna Gora obvezuje sav svoj za sjeću određeni materijal dati na rezanje na pilanu Banke i Štedionice, te je dužna omogućiti Banki i Štedionici uredno rezanje na način, da pilanu opskrbljuje dovoljnom količinom trupaca, kako ne bi uslijed pomanjkanja trupaca dolazio do čestoga mijenjanja »španunga«, čime bi se kapacitet pilane na štetu banke umanjio.

9. Banci i Štedionici pristoji pravo primati u rezanje uz naplatu i materijal drugih vlasnika ili svoj vlastiti i to na način, da time ne budu povredeni interesi i prava zemljišne zajednice. U svakom slučaju rad odnosno uporaba pilane stoji danju prvenstveno na raspolaganje zemljišnoj zajednici.

10. Za vodenje kancelarijskih poslova zemljišne zajednice, a u savezu sa režijskim poslovanjem njezinim, stavlja Banka na besplatnu uporabu istoj svoju kancelariju.

11. Za slučaj prodaje pilane ima Banka dati zemljišnoj zajednici tromjesečni otkaz. Zemljišna zajednica Ravna Gora ima prednost kupa.

12. U slučaju devalvacije valute ili drugih privrednih promjena i poremećenja, na zahtjev pogodene stranke, ima se pristupiti i prije izmaka ugovorenog roka promjeni utanačenja, koje se ima prilagoditi nastupljenim prilikama.

13. Požarno osiguranje trupaca i rezanog materijala vrši zemljišna zajednica bez ikakve obveze banke.

14. Ovaj ugovor sklapa se na vrijeme od 1 (jedne) godine dana, te postaje važećim i obvezatnim za banku i Štedionicu odmah kod potpisa, a za zemljišnu zajednicu Ravna Gora nakon odobrenja po sreskom načelstvu u Vrbovskom kao nadzorne vlasti.

15. Stranka, koja želi ugovor ovaj razrešiti, dužna je 3 (tri) mjeseca prije izminuća ugovora preporučenim pismom ugovor otkazati, inače se ugovor mučke automatski produžuje na daljnju godinu dana.

16. Zemljišna si zajednica Ravna Gora pridržaje pravo za slučaj, da nastupe poteskoće u poslovanju i prodaju materijala, radi obustave rada po vlastima ili druge kakve više sile, da može na neizvjesno vrijeme uz prethodni otkazni rok od 1 (jednog) mjeseca trajanje ugovora prekinuti.

17. Za rješavanje sporova po stručnim pitanjima iz ovoga ugovora proizišavših nadležan je obranički sud, koji se sastoji od 3 lica. U taj sud biraju stranke po jednog stručnog nezavisnog obranika iz mjesta ili van njega, a Trgovišno poglavarstvo u Ravnoj Gori imenuje pročelnika, koji mora također biti stručno lice. Odlučuje se većinom glasova, a proglašenoj osudi podrvrgavaju se obje stranke bezuslovno i besprizivno. Prouzročeni trošak ide na teret osudene stranke.

Za ostale sporove pravne naravi nadležno je sresko načelstvo u Vrbovskom, kao obrtna oblast, čijoj se osudi stranke besprizivno podvrgavaju.

18. Ugovor ovaj sastavljen je u dva suglasna primjerka time, da je isti po obim ugovarajućim strankama u cijelosti prihvaćen i pred zamoljenim svjedocima potpisani.

Zatim je organizovao celokupnu šumsku manipulaciju, dobavu drveta iz šume do pilane, te prevoz gotove robe od pilane do željezničke stanice Skrad i to na jedan vrlo jednostavan, ali jedinstven i originalan način.

U cilju da zaposli svekoliko radništvo u mestu, odbor je za izvršenje režijskog rada nastojao da pravičnom razdeobom rada u režiji omogući svakom pojedincu da dode do zarade. U tu svrhu sastavio je »Spisak radnika-rušača« i »Spisak radnika-kirijaša«.

Prema drvošećnom predlogu i odnosnom spisku radnika bio je poznat ukupni broj konsigniranih stabala, te ukupni broj radnika-rušača. Deobom ukupnog broja konsigniranih stabala sa brojem radnika-rušača ustanovio se broj stabala, koji je otpao na pojedinog radnika-rušača. Na taj je način svaki radnik-rušač dobio jednak broj stabala za rušenje. Kod te deobe nije se vodilo računa o debljinama i tehničkoj kubaturi stabala, te vrsti drveća, već jedino o tome, da svaki rušač dobije jednak broj stabala. Konsignacioni brojevi stabala izvlačili su se žrebanjem. Prema izvučenim brojevima i međusobnom sporazumu samih radnika-rušača formirale su se partije za rušenje od 4 do 5 članova u partiji.

Iza obavljenе seče i izrade stabala izvršeno je primanje trupaca u šumi.

Na osnovu knjige primanja i odnosnog spiska radnika bila je poznata ukupna kubatura tehničkog drveta primljenih trupaca kao i brojevi trupaca, te ukupni broj radnika-kirijaša. Na isti način kao gore, deobom ukupne kubature trupaca sa brojem radnika-kirijaša ustanovila se je kubatura trupaca, koja je otpala na pojedinog radnika-kirijaša. Brojevi trupaca sa odnosnom kubaturom tehničkog drveta izvlačili su se takođe žrebanjem.

Sve što je rečeno u pogledu ugovora sa Bankom i štedionicom Gorskog kotara d. d. u svrhu piljenja trupaca na njezinoj pilani, zatim o organizaciji šumske manipulacije i dobave drveta iz šume do pilane, vredi i za sve ostale radnje i dužnosti, koje je odbor za izvršenje režijskog rada preduzimao u cilju što uspešnijeg odvijanja režijskog poslovanja. Tako na primer kod prevoza gotove robe od pilane do željezničke stanice Skrad zaposlivani su u prvom redu oni radnici-kirijaši, koji nisu bili zaposleni kod izvoza drveta iz šume do pilane.

Vođenje materijalnih i blagajničkih knjiga, te evidencije o izrađenom, izveženom i prodanom drvnom materijalu postavljeno je na čisto privatnu komercijalnu bazu tako, da se prema ovim knjigama moglo u svako doba ustanoviti stanje, u kome se režijsko poslovanje nalazi.

Na pilani se u glavnom pilila normalna rezana roba, a ekstra-dimenzije toliko, koliko je bilo specijalnih narudžaba.

Unovčivanje gotove robe isto tako vršilo se normalno, glatko i bez poteškoća i ako su uslovi prodaje od strane odbora, odnosno zem. zajednice, za kupce bili dosta nepovoljni. Naime primanje prodane robe vršilo se redovito na skladištu materijala i plaćanjem unapred, dok se nijedna pogodba nije sklapala sa primanjem robe na tržištu i plaćanjem po otpremi. Tome je svakako mnogo doprineo sam odbor za izvršenje režijskoga rada, koji je takve pogodbe sklapao, a s druge strane kvalitet robe iz šuma zem. zajednice, koji je od ranije bio poznat na tržištu kao prvorazredni, te se kao takav i tražio.

Naprotiv odredbe Pravilnika o unovčivanju gotovog materijala nisu bile nijedamput zaprekom, da se sklopljene pogodbe na vreme ne izvrše.

Sve ovo jasno dokazuje, da je odbor za izvršenje režijskog rada uistinu raspolažao sa solidnim stručnim znanjem, spremom i sposobnošću u jednom, a visokim kulturnim i socijalnim shvatanjem dužnosti u drugom pogledu, te da je time jako doprineo, da uspeh režijskog poslovanja bude što veći.

Preostaje još da se objasni, kako i na koji način se vršilo finansiranje režije — bez novaca. Čuli smo naime, da je upravni odbor ovo pitanje rešio dosta jednostavno i komotno i da je ovo rešenje unišlo i u propise pravilnika. Međutim se možemo opravdano pitati, zar je režijsko poslovanje uistinu bilo moguće izvesti na ovaj način?

Ma koliko da je bilo načelnog protivljenja ovom načinu finansiranja režije, smatranog nemogućim i nezgodnjim, treba priznati, da je isti silom prilika i okolnosti uvršten u pravilnik, jer u vreme, kad se zem. zajednica Ravna Gora odlučila za rad u sopstvenoj režiji, u kasi zem. zajednice nije bilo nikakovih novaca. O tome su bili na čisto kako inicijatori režije (upravni odbor zem. zajednice) tako i nadzorne vlasti. Prema tome su navedeni propisi po tome pitanju bili ne samo nužna, već i logična posledica stanja, u kome se zem. zajednica nalazila.

Međutim i ako je finansijsko stanje zem. zajednice bilo takovo, držalo se, da okolnost što zem. zajednica nema novaca, ne može biti zaprekom, da se režija ne osnuje i narod ne zaposli. Kraj inače teških i očajnih ekonomskih prilika, u kojima se zem. zajednica kao ustanova našla, reklo se, da je jedno i jedino glavno: početi sa radom. I kod toga se ustrajalo.

Napokon kada su rešena sva stručna i formalna pitanja, režija je otpočela sa radom dana 1. oktobra 1932. godine. I sad se dešava nešto neočekivano.

Ugled i poverenje, kojega je zem. zajednica kao ustanova uživala u mestu — izgradivši na korist i opšte dobro vodovod, električnu struju, školu, ceste i puteve, troštar i dr. — dobije najednom svoj jasni i puni izražaj priznanja. U mesto isplate radnika u novcu svi trgovci, obrtnici i zanatlije u mestu otvorile najednom kredite radnicima zaposlenim kod režije. Svaki radnik zaposlen kod režije mogao je dobiti kod mesnih trgovaca, obrtnika i zanatlija ne samo što je trebao, već se dešavalo i to, da je često puta kusur dobivao u novcu. Prema tome su razne otpremnice i potvrde o izvršenim poslovima u rukama radnika zaposlenih kod režije dobili značenje neke vrste vrednosnih papira, čija vrednost je bila isto toliko sigurna, koliko i vrednost imovine zem. zajednice sadržane u njezinim šumama.

Od kolike je socijalne i privredne važnosti za mesto bilo ovo kreditiranje, nije potrebno posebno dokazivati. Naglasićemo jedino, da je zem. zajednica — svesna svrhe, sa kojom je otpočela rad u režiji — nastojala da što skorije i efikasnije likvidira ovo pitanje finansiranja — bez novaca. To je ona uistinu i učinila unovčivši prve partie gotove robe.

Smatrao sam, da je sve ovo bilo neophodno potrebno i važno da se istakne s razloga, jer su to one karakterističke prilike i okolnosti, pod kojima se režijsko poslovanje razvijalo, a o kojima sam na početku govorio i o kojima je uspjeh režijskog poslovanja u glavnom ovisio.

III. O uspehu režijskog poslovanja.

Kad se zem. zajednica Ravna Gora odlučila za rad u sopstvenoj režiji, stajao joj je na dispoziciji deo redovitog etata za godinu 1931. procenjen sa 2.639 m^3 jelovog i 343 m^3 bukovog tehničkog drveta na panju. Za spomenuti rad sastavljen je preliminar, koji je prihvatala glavna skupština ovlaštenika i u celosti odobrila Kraljevska banska uprava Savske banovine u Zagrebu.

Prema ovom preliminaru iznosili su proizvodni troškovi 338.445 dinara, prodajna cena 465.480 dinara, a šumska taksa i preduzimačka dobit 127.035 dinara. Ova taksa i preduzimačka dobit odgovarala je ondašnjim prilikama na drvnom tržištu i zaračunatim proizvodnim troškovima.

Za dokaz tome neka nam posluži činjenica, da je zem. zajednica mogla uz istu cenu rečeni etat unovčiti i to kod zadnje prodaje putem licitacije. Međutim, ta cena joj nije odgovarala radi pomenutih socijalnih razloga i stoga se ona odlučila za rad u sopstvenoj režiji.

Samo se od sebe razume, da su ova šumska taksa i preduzimačka dobit pretstavljale za zem. zajednicu jedno te isto t. j. prihod koji ona najmanje očekuje od rada u sopstvenoj režiji. Stoga će sve njen nastojanje ići za tim, da ovaj prihod poveća i time pokaže što veći uspeh režijskog poslovanja.

Na toj pretpostavci zasnovala je zem. zajednica i čitavo svoje knjigovodstvo i blagajničko poslovanje, tako da nakon jednogodišnjeg rada u režiji možemo u izvatu prikazati uspeh režijskog poslovanja prema »Zaključnim računima od 1. oktobra 1932. do zaključno 30. septembra 1933.«

U tu svrhu donosimo priloženi pregled 1. Kako se iz njega razabire, svršio je rad u prvoj godini režijskog poslovanja sa čistim dobitkom od Din. 110.309'58 i ujedno rezervisano na račun pričuve Din. 25.000 u ime poreza, nameta, vanrednog iskorišćavanja puteva i dr.

Nadalje su kod sastavka bilance učinjeni potrebni otpisi, dok su naprotiv celokupne aktivne stavke (zatečeni materijal u šumi, na skladištu trupaca i skladištu rezane robe) uzete i procenjene sa nužnim oprezom, vodeći kraj toga računa o kvalitativnoj vrednosti pojedine vrste materijala.

Na računu prelaznom proknjižene su sve stavke, koje terete zaključno poslovanje, a koje nisu mogle biti podmirene.

Vidimo dakle, da je zem. zajednica Ravna Gora radom u sopstvenoj režiji postigla neočekivani rezultat.

Prema navednom preliminaru iznosila je preliminarska šumska taksa 127.035 dinara ili 42'60 dinara po 1 m^3 tehničkog drveta na panju. Radom u sopstvenoj režiji postignuta je ista šumska taksa od 127.039'58 dinara ili ukupno 237.074'58 dinara, što iznosi 79'50 dinara po 1 m^3 tehničkog drveta u obliku na panju.

Prema tome radom u sopstvenoj režiji rešila je zem. zajednica Ravna Gora s jedne strane važno socijalno pitanje t. j. pitanje nezaposlenosti u mestu, dok je s druge strane postigla takvu šumsku taksu, koju niti danas kraj inače promenjenih, povoljnijih prilika i konjunkture na drvnom tržištu ne bi mogla očekivati.

Izvadak iz glavne knjige.

Pregled 1.

Redni broj	P R E D M E T	Glavna knjiga				S a l d o				Aktiva		Pasiva		Gubitak		Dobitak	
		Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p	Din	p
1	Rn Blagajne	595.056	97	591.168	18	3.887	79	3.887	79	20.615	60	48.663	41	—	—	—	—
2	" tekući	1.047.039	06	1.075.086	87	20.615	60	2.927	80	—	—	—	—	2.927	80	248	—
3	n troškova	2.927	80	—	—	249	—	—	—	—	—	—	—	3.793	81	26.035	20
4	" inventara	249	—	—	—	3.793	81	26.035	20	3.793	81	2.017	99	6.690	61	15.957	90
5	n šuma	226.025	68	222.231	87	3.793	81	6.690	61	15.957	90	14.400	—	14.400	—	192.152	46
6	n bolne blagajne	2.408	80	390	81	2.017	99	—	—	48.212	46	143.940	—	26.464	50	68.757	77
7	n skladište trupaca	362.130	31	355.439	70	6.690	61	—	—	26.464	50	—	—	25.000	—	25.000	—
8	n rezane robe	609.747	69	657.960	15	14.400	—	26.464	50	25.000	—	—	—	110.309	58	110.309	58
9	n plaća	14.400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	n prelazni	26.464	50	68.757	77	123.340	37	123.340	37	210.437	49	210.437	49	243.145	56	234.145	56
11	n ekspedicije	71.301	17	2.543	40	2.931.285	48	2.931.285	48	—	—	—	—	—	—	—	—
		2.931.285	48	2.931.285	48	123.340	37	123.340	37	210.437	49	210.437	49	243.145	56	234.145	56

Donosim pregled svih šumskih taksa postizavanih putem licitacije kod zem. zajednice Ravna Gora za vreme od 10 godina unatrag, t. j. od 1922. do početka rada u sopstvenoj režiji u godini 1932. (pregled 2).

Pregled 2.

U g o d i n i											N a p o m e n a	
1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932		
šumska taksa po 1 m ³ u oblom												
d i n a r a												
137	212	216	119	146	174	193	250	—	54	—	Prosječna udaljenost šume do pilane 5 km, pilane do željezn. stanice 12.5 km.	

Iz njega — uz inače vrlo lepe rezultate iz ranijih godina — vidimo, da u godini 1930. nije bilo moguće uopšte unovčiti odnosni etat, iako je isti višekratno iznašan na dražbu. Jedan deo istoga ipak je unovčen u godini 1931., dok je veći deo ostao neprodan.

U godini 1932. nemamo šumske takse kod zem. zajednice Ravna Gora s razloga, jer se je te godine ona odlučila za rad u sopstvenoj režiji.

Napokon donosim i pregled šumskih taksa postizavanih putem licitacije kod ostalih zem. zajednica u godini 1932. (pregled 3). Iz njega

Pregled 3.

Redni broj	Zem. zajednica	Prosečna udaljenost		U godini 1932
		šume do pilane	pilane do želj. stanice	šumska taksa po 1 m ³ u oblom
		km		dinara
1	Srp. Moravice	4.5	—	41
2	St. Sušica	8.0	—	52
3	St. Laz - Kosa	4.5	12.5	66
4	Vrbovsko	11.0	—	66

Vidimo, da je uspeh tih prodaja mnogo slabiji od rezultata dobivenih režijskim poslovanjem, pogotovo ako uvažimo socijalnu i ekonomsku stranu režijskog poslovanja.

Izneo sam ovo s razloga, da pokažem, kako se sa malo volje, truda i poverenja rešavaju najvažniji problemi današnjice, koji zanimaju ceo svet.

Résumé. L'auteur décrit un très curieux et intéressant cas concernant l'introduction, chez une commune rurale située dans la Croatie occidentale, de l'exploitation des forêts en régie. Par cette innovation, ladite commune a (dans ces circonstances actuelles, partout dans le monde très difficiles) non seulement beaucoup augmentée ses revients (sans cependant entamer les capitaux fondamentaux), mais aussi allégée brillamment la crise économique et sociale sur son territoire.

SAOPĆENJA

ŠUMARI, OSNIVAJTE ŠUMSKE ZADRUGE!

Naše šumsko zadrugarstvo još je daleko od toga, a da bi se moglo reći, da je bar donekle razvilo svoj zadružni program i svoju akciju u samome narodu. Potrebno je mnogo truda i rada, dok se narodne mase pokrenu snagom zadružne ideologije i dok se njihove nepresušive snage ne svedu u zadružni kolosek. U tome pogledu pozvani smo mi šumari, da izvršimo svoju dužnost i da se stavimo na čelo pokreta za osnivanje šumskih zadruga u uverenju, da ćemo na taj način najbolje poslužiti boljoj budućnosti našega naroda.

Sretni smo, što možemo ovde sa prijatnim zadovoljstvom konstatovati, da se je u šumarskim redovima počela buditi svest o zadatku i dužnosti našoj za osnivanjem i širenjem šumskog zadrugarstva i da su mladi borci sa puno volje i elana počeli pristizati u prve redove zadružnog pokreta na radost i dobrobit naroda i otadžbine.

Primera radi uzimamo slobodu da ovde izložimo sadržinu jednog pisma, koje smo dobili ovih dana od našega mlađeg kolege i pobornika šumskog zadrugarstva g. Ing. Radivoja Stojanovića pri Šumskoj upravi u Bitolju. To pismo glasi:

»Jako cenjeni kolega,

Pošto su sada već prestali terenski poslovi, te je čovek sloboden da i čemu drugom pokloni malo pažnje, dopustio sam sebi tu slobodu, da Vas najlepše umolim, da mi pošaljete ma što imali pri ruci o osnivanju drvarskih zadruga.

Za ovo se obraćam Vama iz razloga, što sam doznao, da ste se Vi ovim bavili i da od Vas mogu dobiti najbolja obaveštenja. Ovo činim iz razloga, što se nosim mišlju, da u ovome kraju csnujem koju takvu zadružu.

U toku ovoga leta dolazeći u bliži dodir sa narodom video sam da njihovi drvni proizvodi idu gotovo u bescenje, dok stvaranjem ovakve jedne zadruge stvorila bi se mogućnost za bolje unovčenje svih šumskih proizvoda«.

Neka nam kolega Stojanović oprosti za ovu slobodu, što smo sadržaju ovog njegovog pisma dali ovako javan publicitet, ali nismo se mogli oteti dužnosti, da ovu njegovu inicijativu i želju, da počne raditi na osnivanju šumskih zadruga, na jedan vidan način ne istaknemo i pozdravimo i to u toliko pre, što ona dolazi baš iz redova šumarskih stručnjaka, koji bi ovu akciju zaista trebali da vode i da stvarnim primerom-osnivanjem šumskih zadruga rade na propagandi tako potrebnog nam šumskog zadrugarstva.

Isto tako dužni smo navesti i jednog drugog vrednog neimara šumskog zadrugarstva g. Aleksandra Malahova, hemijskog tehničara. G. Malahov je još pre rata radio u Rusiji na propagandi šumskog zadrugarstva, gde je u Severnoj Rusiji zauzimao položaj predsednika saveza katranskih zadruga. Posle rata došao je u našu zemlju, gde je u Mokroj Gori, srez zlatiborski (Srbija), osnovao zadrugu za preradu luča, katrana, terpentina i kalofonija. Sada je prešao u Južnu Srbiju i тамо radi na osnivanju sličnih zadruga podižući za sada u selu Trebovlju, u srežu Porečkom, peći za preradu katransko-smolarskih produkata. G. Malahov je inače i na Peru propagator šumskog zadrugarstva saradujući mnogobrojnim članicama u Glasilu Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadruga u Beogradu.

Svaku svoju akciju i uspeh kao i rad i uspeh pojedinih zadruga treba objavljivati u Šumarskom listu i raznim zadružnim listovima, kako bi svojim radom služili kao primer drugima dajući im podstreka, da i oni podu Vašim putem i stvaranjem šumskih zadruga pruže iskrenu i stvarnu zaštitu ekonomskim i socijalnim interesima našeg seljačkog naroda i uspešan razvitak i napredak domaće šumske privrede, a sve za samostalnost i snagu naše države i veličinu Jugoslovenskog naroda.

U to ime smatramo za potrebno, da vidno istaknemo ovaj svetao primer kolege Stojanovića, neka bi poslužio kao podstrek i primer drugima, koji treba da podu njegovim putem. Ako bi svaki od nas osnovao samo jednu šumsku zadružu, može smatrati, da je time učinio mnogo i da se je odazvao i kao stručnjak i kao čovek svojoj patriotskoj dužnosti, koju država, narod i Otadžbina od njega s punim pravom očekuje i zasluzuje.

Završavajući ovaj apel smatramo za dužnost, da se ovim putem obratimo i našim kolevkama šumarskog znanja — poljoprivredno-šumarskim fakultetima u Beogradu i Zagrebu, da bi i oni shvatajući pravilno svu važnost zadružnog pokreta posvetili ovome u buduće svu onu pažnju, koju on zasluzuje i od njih iziskuje. Mi šumari moramo biti dovoljno spremni i oboružani potrebnim zadružnim znanjem i nesalomljivim uverenjem u zadružne ideale. Jer često puta mnogo je bolje i korisnije, da se ne pristupa zadružnom radu, ako je njegov osnov i pravac pogrešan. Svaki nezdrav početak obično je i nezdrav svršetak, a to je za zadružni pokret kud i kamo štetnije, nego da se uopšte nije ni počinjalo.

Naša književnost u pogledu šumskog zadružarstva, kako originalna tako i prevodna, vrlo je siromašna, upravo, može se reći, i ne postoji. Mi smo narod, koji se na žalost veoma slabo koristio zadružnim znanjem drugih, naprednijih naroda, te smo u tom pogledu u velikom zaostatku. S toga bi za sada jedino šumarski fakulteti bili ti, koji bi buduće kolege trebali temeljiti da upute u bitnost i organizaciju zadružnog pokreta, uz opsežnije i podrobnije teoretske rasprave i praktična uputstva, koja su potrebna za akciju, kao što je osnivanje šumskih zadruga. U tu svrhu trebalo bi stvoriti na šumarskim fakultetima i specijalan predmet — šum. zadružarstvo.

Upoznavajući slušaoce sa ciljevima zadružarstva treba ih upoznati i sa sreštvinama, pomoću kojih se do tih ciljeva dolazi. Predmete iz zadružarstva treba udesiti tako, da daju dovoljno znanja slušaocima, te bi u tu svrhu iz šumskog zadružarstva trebalo predavati: teoriju i istoriju zadružarstva, knjigovodstvo (i računicu) kreditnih, nabavljačkih i proizvodačkih zadruga, zadružno zakonodavstvo i urbarnu socijologiju.

I Ministarstvo šuma i rudnika bi trebalo da u ovom pogledu uzme inicijativu stvarajući kratke (mesečne) kurseve, kroz koje bi trebali da produ sve kolege-šumari, koji su u neposrednom dodiru sa narodom i imaju mogućnosti da rade na zadružnom pokretu.

Pre nego predemo na način osnivanja zadruga, istaćemo ukratko, u kome se sve cilju mogu osnivati šumske zadruge.

Ti su ciljevi mnogobrojni, pa otuda i vrste šumskih zadruga. Tako se može osnivati zadruga: 1) Za zajedničko postavljanje šumsko-upravnog ili šumsko-čuvarskog osoblja; 2) za zajedničku izradu privrednog plana, transportnih naprava (puta železnice, splavarenja i dr.); 3) za zadružno pošumljavanje, podizanje rasadnika, trušnica; 4) za zajedničku regulaciju bujičnih potoka; 5) za zadružno iskorišćavanje (prodaju) šumskih proizvoda: katrana, drvenog uglja, smole, gljiva, lekovitog bilja i ostalih sporednih šumskih proizvoda; 6) za zadružnu preradu šumskih proizvoda putem strugare (pilane), fabrike za izradu pokućstva, sanduka, buradi, štavila, smole, drvenog posuđa, sita i rešeta, žigica, čačkalica, kalupa, štapova, kutija, poljoprivrednih sprava i dr.; 7) radi zajedničkog preduzimanja radova kod eksploracije (radova) u šumi; 8) za podmirenje potreba u drvetu i gradi putem zadružne organizacije itd.

Šumske zadruge mogu biti kombinovane sa zadatkom iz dve i više navedenih tačaka. No u glavnom sve se one dele u tri glavna tipa: proizvodačke, nabavljačke i prodajne zadruge ili kombinacija ovih (proizvodačko-prodajne ili nabavljačko-proizvodačko prodajne). Sa kojom vrstom zadruga u izvesnom kraju treba prvo početi, zavisi od potrebe, shvatanja i želja onih, koji zadrugu osnivaju.

Gdjegod je to moguće, treba početi sa osnivanjem prodajnih zadruga, koje seljaku daju odmah i očevidne koristi. Kada se one jednom ukorene i kada narod

uvidi sve dobre i korisne strane ovih zadruga, onda treba početi sa osnivanjem i ostalih vrsta šumskih zadruga, jer ima krajeva, gde su baš te druge (vrste zadruga) jedino moguće i potrebne; na primer u Vojvodini nabavljačke zadruge za snabdevanje članova gradom i drvetom za ogrev; U Dalmaciji zadružno pošumljavanje, iskorišćavanje lekovitog bilja ili čuvanje branjevina; kod komunalnih šuma zajednička izrada privrednog plana, transportnih naprava, postavljanje šumsko-upravnog ili šumsko-čuvarskog osoblja.

U Južnoj Srbiji pored prodajnih zadruga (drvo za ogrev, katran, smola, drveni ugalj, lekovito bilje) dolaze u kombinaciju zajednička pošumljavanja i regulacija bujica kao i pašnjačke (za suvate) zadruge (amelioracija istih), na čemu treba naročito raditi u interesu borbe protiv šumske paše; u Bosni zadružno iskorišćavanje servituta i smolareњa; u Srbiji domaća kućna industrija i pilanska preradba; u Slovenskoj domaća kućna industrija, pilanska prerada i iskorišćavanje gljiva.

Kod prodajnih zadruga treba na primer osnivati zadružna stovarišta u sreskim i drugim većim potrošačkim mestima, početi sa prodajom drva za ogrev i drvenog čumura kao proizvoda, koji se mogu uvek lako i brzo unovčiti, a docnije, ako ima mogućnosti i potrebe, preći i na prodaju građe u obliku, pa i u preradenom stanju.

Za savete i pomoći pri osnivanju šumskih zadruga treba se obratiti Glavnom savezu srpskih zemljoradničkih zadruga u Beogradu (Frankopanova 15), koji će svakome poborniku zadrugarstva rado izaći u susret.

Šumska se zadruga najlakše osniva, kad se prethodno zainteresuju za nju jedno ili dva lica iz sela ili sreza gde se misli osnivati zadruga. To se najbolje postigne, ako im se pročitaju pravila i objasni, šta su to šumske zadruge, gde ih ima (kod nas i na strani), kakve su rezultate postigle u drugim mestima i državama, kako se jedno takvo udruženje može osnovati u njihovom kraju, i ako im se najzad preporuče uputstva, koja daje besplatno Glavni savez srpskih zemljoradničkih zadruga u Beogradu, odakle mogu videti pojedinosti, koje su potrebne za osnivanje jedne šumske (zemljoradničke) zadruge.

Treba zainteresovati za šumsku zadrugu na prvom mestu sve ljude iz sela, koji svojim položajem i glasom uživaju opšte poštovanje i poverenje. Naročito treba zainteresovati sveštenika i učitelja. Ako je sam sveštenik, učitelj ili neko od pismenih seljaka voljan da radi, da se u njegovom kraju osnuje šumska zadruga, on treba da zainteresuje za nju, na način kao što je gore kazano, što više (po mogućству bar 10) lica, pazeci pri tome da udu samo oni, koji mogu biti zadrugari.

Čim se tako zadobije potreban broj lica za šumsku zadrugu, ova lica treba da potpišu dva primerka pravila. Pored svoga potpisa svaki će staviti: koliko upisuje udela.

Kad se pravila sastave, onda će se s potpisanim pravilima obratiti neposredno sreskom načelstvu ili, da se ne bi izlagali trošku oko odlaska do sreske kancelarije i povratka otuda, lica ova (potpisnici pravila) mogu sačekati, kad sreski načelnik ili pisar dodu u selo s drugim kakvim poslom, pa ga umoliti, da im potpise na pravilima overi. Jedan primerak pravila zadržće sreski načelnik za svoju arhivu.

Za pretstavku i overu potpisa ne plaća se nikakva taksa. Zemljoradničke zadruge su oslobođene svih taksa u smislu propisa čl. 95 i 98 Zakona o zemljoradničkim i zanatskim zadrugama i rešenjem Ministra finansija br. 4608 od 25/3 — 1931 god. (Službene novine br. 11-1 od 1 I 1932 god.).

Čim sresa vlast overi potpise na pravilima, smatra se da je zadruga osnovana. Osnivači njeni (potpisnici pravila) treba odmah da se sastanu na skupštinu, da izaberu upravni i nadzorni odbor i da reše o ostalim pitanjima, koja se tiču poslovanja zadruginsa (izbor rukovoditelja i predsedatelja skupštine; izbor poslovode skupštine; izbor triju zadrugara za overu i potpis zapisnika; usvajanje pravila; veličina udela zadrugarskih; o danima i časovima, u koje će zadrugina prodavnica poslovati; o ukupnoj

sumi, do koje se zadruga može zadužiti s obzirom na propise čl. 99 zakona o zemljoradničkim i zanatskim zadrugama; o stupanju u Glavni Savez srpskih zemljoradničkih zadruga,¹ u komu su učlanjene i ostale zemljoradničke zadruge; o stanu i kancelariji zadruginoj i nabavci materijala za rad i t. d.)

O svemu, što se na skupštinama šumskih zadruga veća i rešava, mora se voditi zapisnik.²

Pre nego što skupština otpočne svoj rad, treba uvek pozvati sve zadrugare i sastaviti spisak o njima. U spisak će se zapisati samo oni zadrugari, koji su prisutni skupštini. Da se ne bi desio slučaj, da se spisak zadrugara razdruži od zapisnika, najbolje je sastaviti isti na čelu samoga zapisnika.

S ovim je svršena uloga prve skupštine. Posle toga nastaje obrazovanje (sastav) upravnog i nadzornog odbora. Članovi izabrani u upravni odbor sastaju se odmah u sednicu radi izbora pretdsednika upravnog odbora, koji je ujedno i pretdsednik zadruge. To isto ima da izvrši i nadzorni odbor, t. j. da i on izabere sebi pretdsednika. O sednicama ovih izbora vodi se zapisnik, koji potpisuju svi prisutni članovi i knjigovoda. Upravni odbor, pored izbora pretdsednika, mora izabrati blagajnika, sekretara i magacinera, a nadzorni odbor sekretara.

Pošto zadruga postoji pravno tek onda, kad je Okružni sud uvede u zadružni registar, to je upravni odbor dužan, čim se zadruga obrazuje, da je prijaví Okružnom судu. Prijava mora biti pismena i njoj se prilaže: 1) pravila, koja su potpisali zadrugari, a sreska vlast overila; 2) prepis tih pravila, t. j. još jedan primerak štampanih pravila, na kojem će se prepisati potpisi zadrugara i overa policiske vlasti; 3) spisak zadrugara, iz koga se može videti ime, prezime, zanimanje, mesto stanovanja svakog zadrugara i broj upisanih udela; 4) prepis skupštinskog zapisnika o izboru upravnoga i nadzornoga odbora (kako spisak zadrugara, tako i prepis zapisnika, mora biti overen od strane uprave zadrugine: pretdsednika, jednog člana upravnog odbora i knjigovode); 5) svojeručni potpisi članova upravnog odbora, overeni od strane policiske vlasti; i 6) iznos od 90 Din na ime takse za štampanje oglasa u »Službenim novinama« o osnivanju zadruge.

Kad sud primi ovu prijavu, on će još istoga dana overiti pravila, staviti na njima potvrdu, da su uvedena u zadružni registar i vratiti ih zadrugi.

Čim zadruga primi od suda potvrđena pravila, upravni odbor treba da se pismeno obrati Glavnom savezu srpskih zemljoradničkih zadruga u Beogradu i umoli ga, da primi zadrugu u članstvo. Uz ovo pismo upravni odbor treba da pošalje savezu: 1) jedan primerak pravila zadruginih, na kojem se moraju prepisati kako sva imena potpisnika originalnih pravila tako i overa policiske vlasti i potvrda sudska; 2) prepis skupštinskog zapisnika; 3) spisak zadrugara sa naznačenjem udela upisanih; 4) obavezu magacinera potvrđenu kod policiske vlasti (Kako prepis pravila tako i prepis skupštinskog zapisnika moraju prethodno overiti svojim potpisima: pretdsednik, jedan član upravnog odbora i knjigovoda).

U ovom pismu o osnivanju zadruge i molbi za prijem u članstvo saveza mora se navesti: 1) datum, kada je zadruga osnovana (dan držanja skupštine); 2) datum, kada je zadruga uvedena u zadružni registar; 3) činjenica, da se šalje savezu prepis potvrđenih pravila i prepis skupštinskog zapisnika; 4) koja su lica izabrana za članove upravnog odbora i nadzornog odbora, a koja su izabrana za pretdsednike upravnog

¹ Glavni je zadatak Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadruga, da se brine o pravilnom razvitku šumskih zadruga, da štiti i brani njihove interese i da ih u radu poučava i obodrava.

² Po zakonu zapisnik se mora trajno čuvati u zadruginoj arhivi i davati na uvidaj svakom zadrugaru, koji to zatraži, i nadležnoj državnoj vlasti. Prema tome zapisnik se mora voditi i na prvoj konstitutivnoj skupštini.

i nadzornog odbora; 5) koja su lica izabrana za knjigovodu, blagajnika i magacinera; 6) obaveza magacina na sumu od..... dinara, za koju jamče još dva zadругara, potvrđenu kod policijske vlasti; 7) izjava da zadružna pristaje na sve odredbe pravila Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadružnih. Na kraju ove molbe treba staviti tačnu adresu zadružinu, a zatim potpis pretdsednika upravnog odbora, jednoga člana istoga odbora i knjigovode.

Sa ovim su i poslednje formalnosti izvršene oko osnivanja zadruge i zadružna može otpočeti svoje redovno poslovanje, naravno čim bude primljena u članstvo Glavnog saveza i kad od istog dobije knjige, obrasce i štambilj.

Da bismo onima, koji rade na osnivanju šumske zadružne, olakšali posao oko sastava i izrade zadružnih pravila, donosimo ovde nacrt takvog jednog projekta, koji se naravno prema mestu i prilikama može menjati. Odredbe, koje mogu biti izložene bitnjim izmenama i dopunama, označene su naročito u samom tekstu nacrta.³

Pravila... šumske zadruge

Član 1. Na osnovu zakona o zemljoradničkim i zanatskim zadružnim, osniva se udruženje pod firmom:šumsko-proizvodačko-prodajna i nabavljačka zadružna.

Sedište je zadružni... (srez... banovina....)

Član 2. Zadružna se osniva na udelima, a svaki zadružnik odgovara za obaveze zadružine (pet, deset) puta, koliko označi zbir suma svih njegovih udeli, prema odredbama zakona za zadružne s ograničenom odgovornošću.⁴

Član 3. Zadatak je zadružni da preradi, prodaje i nabavlja za račun svojih zadružnika sve šumske proizvode (glavne i sporedne). Radi toga zadružna će: 1) Podići zadružnim sredstvima potrebne magacine i druga smestija za prikupljanje proizvoda od svojih zadružnika. Radi zadružne prerade drveta, izrade pokućstva, sanduka, buradi, štavila, smole, drvenog posuda, sita i rešeta, žigica, čačkalica, kalupa, štapova, kutija, poljoprivrednih sprava, katrana, smole, drvenog uglja, gljiva, lekovitog bilja i ostalih šumskih proizvoda zadružna će podići potrebna postrojenja, strugare (pilane), fabrike i druge strojeve.

2) Prikupljene sirovine, preradevine, koje su zadružnici sami sa svojom čeljadi ili radnicima proizveli kao i proizvode koje zadružna bude izradivala, zadružna će grupisati po vrstama i kakvoći i težiće da ih najbolje unovči.

3) One vrste šumskih proizvoda (namirnica — robe), u kojima zadružnici oskuđevaju, zadružna će nabavljati svojim zadružnicima za njihove potrebe i ustupiti im po povoljnim pogodbama — za gotov novac ili na otplatu, što će se urediti poslovnikom.

4) Zadružna će po potrebi postavljati potrebno šumsko-upravno i šumsko-čuvarsko osoblje radi zajedničkog čuvanja i zaštite kao i radi racionalnog unapredjenja šuma i zabranu svojih članova i njihovog šumskog gospodarstva uopšte (izrada privrednih planova, regulacija bujičnih potoka, transportnih naprava, puteva, železnica, splavarenja i drugo).

³ Pored ovog nacrta mogu se kod izrade pravila uzeti za primer pravila zemljoradničkih nabavljačkih i prodavačkih zadružnih, žitarskih zadružnih, mlekarških zadružnih, voćarskih zadružnih, stočarskih zadružnih, vinogradarskih zadružnih, kreditnih zadružnih i dr., koja se mogu besplatno dobiti od Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadružnih u Beogradu — Frankopanova 15.

⁴ Ako se zadružna osniva na neograničenoj odgovornosti, onda bi ovaj član glasio: »Zadružna se osniva na neograničenoj odgovornosti zadružnika na udelima. Zadružnici odgovaraju za obaveze zadružine solidarno, celim svojim imanjem, prema odredbama zakona za zadružne s neograničenom odgovornošću.« O zadružnima s ograničenom i neograničenom odgovornošću vidi detaljnije u zakonu o zemljoradničkim i zanatskim zadružnim.

5) Sem toga zadruga će se starati da uvede kod svojih zadrugara one vrste drveta, koje se na tržištu najbolje plaćaju i koje najbolje odgovaraju stojbičkim prilikama i ličnim potrebama. Prema tome nabavljače bolje seme i ustupati ga zadrugarima za pošumljavanje svoga šumskog zemljišta, podizati trušnice za trušenje semena i rasadnike za proizvodnju sadnica, preduzimaće zadržna pošumljavanja, sve to za gotov novac ili na otplatu, što će se odrediti poslovnikom.

6) Pored toga, ako se pokaže potrebno, ona će nabavljati zadrugarima i druge sprave u vezi sa podizanjem, uređenjem i iskoriščavanjem šuma kao i sredstva za uništavanje i suzbijanje štetočina i t. d. i ustupati im ili za gotov novac ili na otplatu.

7) Budice i širiće svest o štednji među svojim zadrugarima, primaće štedioničke uloge, kako od svojih zadrugara tako i od drugih lica, i plaćaće interes na štednju, koliko skupština zadrugara odredi.⁵

8) Izdavaće novac na unete šumske proizvode, najviše do $\frac{1}{4}$ pijačne vrednosti, onim zadrugarima, koji ne mogu da sačekaju bolju pijačnu cenu, i na izdati im novac naplaćivaće interes, koji skupština odredi,

9) Staraće se da zavede kod svojih zadrugara racionalno podizanje, gajenje i iskoriščavanje šuma, tako da proizvodnju podigne na viši stupanj kulture i da je u pogledu izvoza po mogućству i potrebi doveđe u vezu sa većim stranim tržištima. U tome cilju zadruga će organizovati što uspešniju propagandu putem teorijskog i praktičnog rada, preko svog šumarskog osoblja i drugih stručnih ljudi-radenika na tome poslu.⁶

Član 4. Zadruga postoji pravno od dana, kad je nadležni Okružni Sud uvede u zadržni registar. Osniva se na neodređeno vreme, a prestaje i likvidira po odredbama zakona o zemljoradničkim i zanatskim zadrugama.

Član 5. Zadrugar može biti: 1) Svaki šumoposednik, koji živi na selu, a ne bavi se zelenštвom, špekulacijom, naročito preprodajom šumskih proizvoda za svoj lični ili tud račun; 2) svaki zadrugar, koji nije zadrugar neke druge šumske zadruge; 3) starešina u porodici (pod porodicom se razume otac sa sinovima, unucima, prauuncima itd.); mu starešina, koji zbog slabosti, starosti ili nepismenosti ne može ili ne želi da stupi sam u zadrugu, može na to ovlastiti jednoga od svojih sinova, koji je punoletan i odgovara ostalim pogodbama iz ovoga člana; 4) starešina u zadržnoj kući (u zadržnoj kući spadaju braća rođena, braća od stričeva, stričevi sa sinovima, unucima, prauuncima itd.) po ovlašćenju svih ostalih pravno sposobnih zadrugara iste kuće; ako starešina ne može ili ne želi sam da stupi u zadrugu, na njegovo mesto može stupiti drugi koji član zadržne kuće, ako je punoletan i odgovara ostalim pogodbama iz ovoga člana; 5) udova (žena), koja ima svoje vlastite imovine; 6) udova (žena) umrloga zadrugara, koja nema vlastite imovine, ali želi da ostane u zadrži na mesto svoga pokojnog muža; u ovom slučaju ona mora prethodno dobiti odobrenje starateljskog sudije (analogno članu 75 tač. 5. zakona o starateljstvu); 7) muško dete umrloga zadrugara, kad navrši 17. godinu, a po odobrenju starateljskog sudije; 8) staraoc dece ostale bez roditelja, koji su bili članovi zadruge, i to po odobrenju starateljskog sudije; 9) svaka posebna zemljoradnička zadruga: kao nabavljačka, prodavačka i t. d.; 10) opštine, crkve, škole, manastiri, banovinski, sreski i opštinski poljoprivredni odbori, koji imaju svoju šumu ili rukuju šumom fondova i sa istom gazduju; 11) svi

⁵ Vidi objašnjenje i napomenu kod čl. 64.

⁶ U ovome članu obuhvaćeno je u glavnom sve ono što može biti zadatak raznih vrsta šumskih zadruga. Ne znači, da sve to treba uneti kao zadatak u Pravila pojedine šumske zadruge, jer (kao što je već napred rečeno) šumska zadruga može se osnovati i sa jednim ograničenim zadatkom, što će naravno zavisiti od vremenskih i lokalnih odnosa i prilika kao i od želja, potreba i mogućnosti samih zadrugara.

prosvetni i kulturni radnici: učitelji, sveštenici i ostali činovnici i podobni njima, ako i nemaju svoje šume, a žele da budu zadružari.

Član 6. Članovima ove zadruge mogu biti samo lica, koja stalno žive na njenom području u..., srez..., banovina.... i nisu pod stečajem, koja uživaju sva građanska prava, a uz to su vredni, valjani, pošteni i uredni ljudi, koji nisu odani pitanstvu, kartanju i lenovanju (neradu). Pri stupanju u zadrugu zadružar mora prijaviti, kakvu šumu i koliku ima šumu (zabran), i to po vrsti drveta i načinu uzgoja, zatim kako se zove mesto, gdje je šuma.

Član 6. Ko posle potvrde ovih pravila hoće da stupa u zadrugu, ima da podnese pismenu molbu upravnom odboru. Onaj, koga ne primi upravni odbor, može se žaliti prvoj skupštini zadruge.

Član 7. Primljen zadružar mora podneti zadruzi pismenu izjavu, u kojoj mora biti izričkom naglašeno, koliko u dela upisuje, i da odgovara (deset) puta onoliko, koliko iznosi zbir suma svih njegovih uleta, kako za buduće obaveze zadružine tako i za obaveze, što ih je zadružar pre njegova stupanja u zadrugu na se primila (čl. 12 i 15 zakona o zadružama). Potpis na ovoj izjavi mora biti overen prethodno od zadruge. Podnositelj izjave postaje zadružarom od onoga dana, kad ga dotični Okružni sud uvede u spisak zadružara.

Član 8. Zadružarstvo prestaje: 1) kad zadružar umre; 2) kad sam istupi iz zadruge; 3) kad bude isključen iz zadruge; 4) kad se iseli iz oblasti zadružine.

Član 9. Kad zadružar umre, njegov pravni naslednik nasleduje ga u svima pravima i dužnostima u zadruzi. To nasledstvo u zadruzi traje dve godine, dokle traje odgovornost pokojnoga zadružara za obaveze zadružine (član 57 zakona o zadružama). Gde ima više više pravnih naslednika, tu će oni između sebe izabrati i ovlastiti jednoga, da ih u ovoj zadruzi zastupa.

Član 10. Svaki zadružar može da istupi iz zadruge kad hoće. O ovome istupanju mora javiti upravnom odboru zadruge pismeno. Na ovo pismo zadružar mu odmah izdaje reverz. Zadružar, koji se iseli iz oblasti zadruge, mora takođe pismeno javiti zadruzi o svom istupanju i njemu zadružar odmah izdaje revers. Zadružar može i pred nadležnim okružnim sudom izjaviti, da hoće da istupi iz zadruge.

Član 11. Mora se isključiti iz zadruge svaki onaj zadružar: 1) koji promeni svoja pravila (ako je zadružar) tako da nema više u njima onih pogodaba, koje traži zakon o zemljoradničkim i zanatskim zadružama; 2) koji radi protiv ugleda i interesa ove zadruge; 3) koji ne ispunjava svoje dužnosti prema zadruzi, pravilima propisane; 4) koji svoje proizvode prodaje van zadruge ili pokuša tude proizvode da proda preko zadruge; 5) koji se oda trgovini, špekulaciji, naročito prodaji šumskega proizvoda za svoj ili tud račun; 6) koji se oda pitanstvu, kartanju i drugom nemoralnom životu i t. d.; 7) koji ne dode na tri skupštine uzastopce, a ne može da opravlja svoj izostanak; 8) koji drugome ustupi ili preprodaje proizvode, koje je od zadruge za svoju ličnu ili domaću potrebu nabavio; 9) koji ne vrati svoj dug na vreme, nego zadružar mora da traži naplatu sudskim putem; 10) koji padne pod stečaj i uopšte koji nema više pogodaba iz čl. 5. ovih pravila. O isključenju iz zadruge rešava upravni odbor. To se rešenje, pismeno i neodložno, saopštava isključenome. Protiv odluke upravnog odbora isključeni se može žaliti prvoj skupštini zadružara, čije je rešenje konačno.

Član 12. Zadružari, koji umru, koji prestanu da rade, koji sami istupe iz zadruge ili budu isključeni, prestaju biti zadružarima od dana, kad nadležni Okružni sud primi izveštaj o smrti, prestanku rada, istupanju ili isključenju njihovu.

Član 13. Pravo je zadružara: 1) da sudeluje na skupština zadružarskim s pravom rešavanja; 2) da čini predloge u pogledu zadruge i njenoga poslovanja; 3) da zahteva na uvidaj skupštinske zapisnike; 4) da zahteva prepis godišnjeg računa; 5) da preko zadruge prodaje šumske proizvode ili preradevine svoje; 6) da preko zadruge nabavlja sredstva za posebnu ili zajedničku upotrebu (čl. 3); 7) da se služi

zadružnim spravama pri gazdovanju sa svojim šumama; 8) da ulaze kod zadruge novac na čuvanje i pod interes; 9) da uživa sve koristi ovoga zadružnog poslovanja.

Posebne zadruge kao i druga samoupravna tela i ustanove, koji su zadrugari u ovoj zadruzi, prestavljaju punovažno na skupštinama zadružnim njihovi punomoćnici, koji moraju biti zadrugari ove zadruge. Jedan punomoćnik ne može zastupati više od jednog zadrugara. Zadrugari, koji su to prestali biti (čl. 15. ovih pravila), ne mogu sudelovati na skupštinama.

Član 14. Dužnost je zadrugara:

1) da upiše najmanje jedan deo i da ga uplati po propisu pravila (čl. 66). Jedan zadrugar može upisati i više uleta, nu više od 100 uleta ne može imati nijedan zadrugar. Opštine i ostale ustanove upisaće uleta kao i obični zadrugari;

2) da odgovara za obaveze zadrugine (10) puta onoliko, koliko iznosi zbir suma svih njegovih uleta, a prema odredbama zakona o zemljoradničkim i zanatskim zadrugama za zadruge s ograničenom odgovornošću;

3) da sudeluje na svim skupštinama zadružnim i da pomaže svim silama, da se ostvari zadatak zadrugini;

4) da u svakoj prilici ima na umu ugled i interes zadrugine i da ih čuva i brani;

5) da sve svoje šumske proizvode, izuzimajući one koji su mu za kuću potrebni, donosi i predaje odmah zadruzi, koja će ih ili zajednički prodavati ili preradivati. Ko bude uradio protivno kao i onaj koji bude pokušao da svoje šumske proizvode sam prodaje, smatraće se da ne ispunjava svoje dužnosti prema zadruzi i na njega će se odmah primeniti odredba čl. 11 tačka 3. ovih pravila;

6) da se u svemu vlasta po odredbama ovih pravila, poslovnika i skupštinskih odluka, osobito u pogledu posluge zadružnim spravama, nabavaka, vraćanja duga, donošenja i predavanja proizvoda kao i ostalih radova.

Član 15. Zadrugar, koji ma kojim uzrokom prestane to biti, odgovara za dodatac obaveze zadrugine po zakonu o zemljoradničkim i zanatskim zadrugama (član 57 i dalje). Ovo vredi i za naslednike umrlih zadrugara.

Član 16. Zadrugini su organi: 1) Upravni odbor; 2) Nadzorni odbor; 3) skupština; 4) blagajnik, magaciner, sekretar i ostalo službeno osoblje,

Član 17. Upravni odbor sastoji se iz.... članova,⁷ koji biraju između sebe predsednika. Prelsedičnik upravnog odbora predsednik je i Zadruge. Članove upravnog odbora biraju skupština iz sredine zadrugara. Oni moraju znati čitati i pisati. Članovi upravnog odbora biraju se na dve godine. Prve godine istupa jedna polovina, na koju padne kocka. Druge godine istupaju ostali (druga polovina).⁸ Posle toga roka istupa svake godine po jedna polovina članova po redu izbora. Na mesto njihovo skupština bira druge. Stari članovi mogu biti ponovo birani.

Ako koji član umre ili odstupi pre roka, prva skupština bira na njegovo mesto drugoga člana. Izbor novoga člana važi za ono vreme, za koje je imao važiti izbor predašnjega člana. Nu ako bi se broj članova upravnog odbora, smrću ili odstupanjem, toliko smanjio, da ne bi mogao rešavati, tada je nadzorni odbor dužan sazvati vanrednu skupštinu, koja će popuniti upražnjena mesta, i to najdalje za 10 dana. Blagajnika, sekretara i magacineru bira Upravni odbor iz sredine zadrugara.

⁷ Ako zadruga obuhvata nekoliko sela, onda treba izabrati 3 člana iz mesta, u kome je zadrugino sedište, a iz ostalih sela svega 2 ili, ako je više sela, 4 ili, ako je još više sela, 6. Tada bi ukupan broj članova u upravnom odboru bio 5, 7 ili 9. Treba izbegavati odveć velik broj, jer je onda otežan rad u odboru. Ako Zadruga obuhvata samo jedno selo, onda broj članova može biti manji — 5 ili samo 3.

⁸ Pošto je broj članova upravnog odbora neparan, to će se pod prvom polovinom uvek razumeti jedan manje od celokupnog broja, a pod drugom jedan više od toga broja. Na pr. ako je broj članova upravnoga odbora 7, prva polovina 3, a druga 4.

Član 18. Skupština ima pravo da pojedine članove upravnog odbora, a i ceo odbor, smeni u svako doba, kad ne vrše svoje dužnosti, kao što to zakon o zadrušama i ova pravila određuju (čl. 19. zakona o zadrušama). Na mesto njegovo biraju se odmah drugi članovi. Izbor novih članova važi za ono vreme, koliko je imao važiti izbor predašnjih članova.

I nadzorni odbor je vlastan da pojedine članove upravnog odbora, a i ceo odbor udalji od dužnosti, kad opazi da posluju protivno odredbama zakona o zadrušama ili protivno odredbama ovih pravila ili poslovnika ili da su inače oštetili ugled i interes zadrušine. Samo je u tom slučaju dužan nadzorni odbor da još istoga dana, kad je doneo odluku da se neki član upravnog odbora ili ceo odbor od dužnosti udalji, sazove skupštinu i da joj iznese sve nepravilnosti, koje je našao u radu uklonjenih članova upravnog odbora. Za vreme, dok se skupština ne sastane, dužnost uklonjenih članova upravnog odbora privremeno će vršiti lica, koja nadzorni odbor iz svoje sredine odredio bude (član 35 zakona o zadrušama).

Član 19. Za legitimovanje upravnog odbora služi izvešće suda, da su lica u njemu imenovana kao članovi upravnog odbora uvedena u zadružni registar (član 21 zakona o zadrušama i član 20 odeljak 3 pravila o vodenju zadružnoga registra).

Član 20. Zadrugu potpisuje predsednik sa još jednjim članom upravnog odbora i sekretarom — odnosno blagajnikom. Smatra se da je zadruga punovažno potpisana, kad se oni, koji su ovlašćeni za potpisivanje imena njezina, ispod njega svojeručno potpišu.

Član 21. Upravni odbor predstavlja i punovažno zastupa zadrugu na sudu i van suda. U slučaju spora, kad se u ime zadruge mora polagati zakletva, polagaće je svi članovi upravnoga odbora ili jedan od njih, koga odredi sud. Za dokaze po knjigama polaže zakletvu, umesto njih, zadrugin sekretar — odnosno blagajnik.

Član 22. Upravni odbor dužan je:

1) da se tačno drži zakona o zadrušama, ovih pravila i poslovnika i da tačno izvršuje zaključke skupštinske; 2) da rešava o primanju i isključenju zadrugara; 3) da rešava o zajedničkoj prodaji šumskih proizvoda ili preradevinu; 4) da ispituje kakvoću i utvrđuje cenu, po kojoj će se proizvodi od zadrugara primati. Odluka o proceni je punovažna, kad je na sednici najmanje 3 odborska člana bilo i u proceni se svi složili; 5) da rešava o zajedničkoj proizvodnji ili preradi zemljoradničkih proizvoda; 6) da rešava o nabavci srestava i namirnica za posebnu ili zajedničku upotrebu i odreduje cenu, po kojoj će se što ustupiti zadrugarima; 7) da rešava o podizanju potrebnih gradevina i o nabavci potrebnih sprava, pribora i nameštaja za smerove zadruge; 8) da rešava o kupovini ili zakupu zemljišta za potrebe zadruge; 9) da se stara o nabavci potrebnoga novca putem zajma ili uloga, a u granicama one sume, koju skupština odredi; 10) da se stara o tačnom i urednom otplaćivanju ili vraćanju ovih zajmova; 11) od vremena na vreme da u opravdanim slučajevima utvrđuje stopu interesa, koji će se plaćati za štedioničke uloge zadrugara i drugih ulagača (vidi čl. 51 tačka 8); 12) da odredi časove, u koje će zadruga poslovati; 13) da bira i postavlja službeno osoblje, da mu odreduje platu i da ga otpušta; 14) da propiše uredbu o službenom osoblju; 15) da rešava o svima rashodima zadružnim; 16) da svakoga meseca pregleda knjige, sva pismena, efekte, obveznice, stanje magacina i stanje blagajnice; tom prilikom da se uverava, da li je stanje zadružno ispravno kao i dali se knjige uredno vode; 17) da na kraju svake godine pregleda godišnji račun i potpisuje ga, ako nade da je ispravan i da odgovara onom stanju imovine i duga, koje je popisom (inventarom) na dan 31 decembra nadeno u zadruzi; 18) da najdalje do 31 marta svake godine sazove redovnu skupštinu i da joj podnese godišnji račun i izveštaj o svom poslovanju i poslovanju zadruginom za prošlu godinu; 19) da sazove vanrednu skupštinu, kad god to interes zadružni zahtevaju; 20) da u smislu zakona o zadrušama (član 12, 25 i 26) tačno prijavljuje sudu svako primavljanje i istupanje za-

drugara kao i svaku promenu u upravnom odboru; 21) da motri na rad magacinera tako da se ostavljeni proizvodi u magacinu i stovarištu paze da ne poglegnu kvar ili propadanju; 22) da izvrši popis o tome, koliko se nalazi proizvoda kod zadrugara neprodatih, i da u tom smislu obaveštava zadrugare da donešu ostatak svojih proizvoda, kad to tržišne prilike budu zahtevale; 23) da se stara, da se zadrugari, kod kojih se ukaže potreba za racionalniju obradu šumskih proizvoda, pridržavaju upustava datih od strane zaduginih organa; da izdaje upustva i širi potrebno znanje, kako u pogledu svih radova oko podizanja i gajenja šuma tako i u pogledu eksploatacije i suzbijanja štetočina u šumi; 24) da prisustvuje pregledu nadzornika Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadruga; 25) da novac, koji bi ležao u zadrizi beskorisno, predaje na čuvanje i pod interes Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadruga u Beogradu; i 26) da po jedan član upravnog odbora bude u zaduginom magazinu i stovarištu (da reduje) uvek i za sve vreme, kad su oni otvoreni.

Član 23. Upravni odbor osobito će se još starati, da se među zadugarima ustvari i održava uzajamno pomaganje u radu, osobito u slučajevima, kad se neki zadugar razboli, kad otide na daleki put ili na vojnu vežbu ili u rat i t. d., a njegovi ukućani ne mogu, s oskudice radne snage, stići da sami sve radove na vreme svrše.

Član 24. Članovi upravnog odbora sastaju se na redovne sednice najmanje jedanput mesečno, i to uvek u unapred određeni dan i čas, bez ičijega poziva. Osim toga se sastaju po potrebi na poziv predsednika ili, ako je predsednik sprečen, na poziv zamenika mu. Predsednik je dužan sazvati sednicu upravnog odbora i onda, kada to pismeno zatraži od njega jedan član istoga odbora. Kad je predsednik sprečen, upravni odbor određuje mu iz sredine zamenika. Zaključci sednica upravnoga odbora punovažni su, kad su na sednici najmanje tri odborska člana, računajući tu i onoga, koji predsedava. Odluke se donose sporazumom. Kad ne može da se postigne sporazum, onda se glasa. Rešava prosta većina, a na slučaj jednakе podele glasova, rešava glas predsedatelja.

Član 25. Kad se rešava o prodaji robe na otplatu kojega člana upravnoga odbora, o potpisu njegovu ili inače o pitanju, u kojem je on lično zainteresovan, on ne može biti na sednici, a odluke upravnoga odbora o tom pitanju moraju se dostavljati nadzorno-n odboru, bez čijeg odobrenja one ne mogu biti punovažne i izvršne.

Član 26. O većanju i rešavanju na sednici upravnog odbora vodi se zapisnik. Zapisnik vodi sekretar, koji sudeluje na sednicama upravnoga odbora s pravom savetovanja. U zapisnik se beleže i odvojena mišljenja pojedinih članova upravnoga odbora. Zapisnik potpisuju: predsednik upravnog odbora, svi članovi, koji su bili na sednici i sekretar.

Član 27. Upravni odbor može izabrati iz svoje sredine izvršni odbor od tri člana, koji će vršiti dužnosti celoga upravnog odbora, zastupati ga u svima pravima i dužnostima propisanim pravilima.

Član 28. Izvršni odbor sastoji se od predsednika, potpredsednika i jednog člana upravnog odbora i upravnika (ako ga ima), koji žive u sedištu zadruge ili su iz najbliže okolice, tako da bi mogli doći na sednicu u svako doba, kako to interesi zadruge zahtevaju. Poziv na sednice izvršnog odbora potpisuje predsednik i sekretar.

Član 29. Upravni i izvršni odbor sastavljaju zajedno Glavni upravni odbor.

Član 30. Članovi upravnoga odbora odgovorni su zadrizi celim svojim imanjem solidarno za štetu, koja bi nastala od protiv-zakonog ili nepravilnog vršenja njihove dužnosti ili otuda, što bi prekoračili mede svoga prava i svoga poslovanja, koja im zakon ili ova pravila određuju, te time zadrugu oštetili. Nu ova odgovornost ne može pasti na onoga člana upravnoga odbora, koji je odmah protiv odluke i odredbe odbora protestovao i nadzornom odboru pismeno protest dostavio ili nije sudelovao u poslu, kojim je zadrizi učinjena šteta.

Član 31. Odredbe što važe za članove upravnoga odbora, važe i za njihove zamjenike (član 18 ovih pravila).

Član 32. Pretsednik rukovodi u ime upravnoga odbora, a u smislu ovih pravila i poslovnika, sve poslovanje u zadruzi.

Član 33. Nadzorni odbor obrazuje se slično kao upravni odbor (čl. 17). Članovi nadzornog odbora biraju između sebe pretsednika i sekretara. Članove nadzornoga odbora bira skupština iz sredine zadrugara. Oni moraju znati čitati i pisati. Biraju se na dve godine.

Istupanje i ponovno biranje pojedinih članova nadzornog odbora vrši se slično kao kod upravnog odbora (čl. 17). Nu, ako bi se broj članova nadzornoga odbora smanju ili odstupanjem smanjio na dvojicu, ova dvojica moraju odmah sazvati vanrednu skupštinu, koja će popuniti upražnjena mesta.

Član 34. Članovi nadzornog odbora ne mogu jednovremeno biti i članovi upravnoga odbora niti mogu ove zastupati. Oni ne mogu vršiti ni sekretske ni blagajničke dužnosti. Samo u slučaju člana 18 ovih pravila može nadzorni odbor pojedine članove svoje odrediti, da zamenjuju članove upravnoga odbora. Za to vreme i sve dok im se ne izda razrešnica, zastupnici iz reda članova nadzornog odbora ne smeju vršiti svoje dužnosti u ovom odboru. Ako koji član upravnoga odbora iz ovoga istupi, to on ne može biti biran za člana nadzornoga odbora, sve dok kao član upravnoga odbora ne dobije razrešnicu.

Član 35. Skupština ima pravo da pojedine članove nadzornog odbora, a i ceo odbor, smeni u svako doba, kad ne vrše svoje dužnosti, kao što zakon o zadrugama i ova pravila odreduju (čl. 19. zakona o zadrugama). Na mesto njihovo biraju se odmah drugi članovi. Izbor novih članova važi za vreme, za koje je imao važiti izbor predašnjih članova.

Član 36. Za legitimovanje nadzornog odbora služi skupštinski zapisnik.

Član 37. Osobite su dužnosti nadzornog odbora:

1) da propiše poslovnik o poslovanju zadružinu; 2) da motri, da se sav posao u zadruzi vrši po odredbama zakona o zadrugama, ovih pravila, poslovnika i odluka skupštinskih; 3) da najmanje svaka tri meseca pregleda sva potraživanja pa ako nade, da je koje potraživanje u opasnosti, da ga otkaže ili da traži da se bolje obezbedi; 4) da pazi da se upravni odbor sastaje na sednice u one dane i časove, koji su za to određeni, i da najmanje jedan član upravnog odbora, sekretar i blagajnik budu u stanu zadružinu uvek i za sve vreme, kad zadružna posluje; 5) da svakoga meseca, a i kad god nade za potrebno, pregleda sve poslovanje zadružino, sve knjige, blagajnicu, obveznice, zaloge, robu na stovarištu, sva dokumenta i prepisku, i da se tom prilikom uverava, da li je zadružino stanje ispravno i da li se knjige uredno vode; 6) da na kraju svake godine pregleda godišnji račun i potpisuje ga, ako nade da je ispravan i da odgovara onom stanju imovine i duga, koje je upravni odbor popisom svojim na dan 31 decembra našao u zadruzi; 7) da redovnoj godišnjoj skupštini podne pismen izveštaj o svom poslovanju kao i predlog, da li da se ili ne da razrešnica upravnom odboru; 8) da na vreme sazove vanrednu skupštinu, kadkod nade da je potrebno, ili kad je potrebno da se popuni upražnjeno mesto u upravnom odboru; 9) da prisustvuje pregledu nadzornika Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadruga u Beogradu; da potpisuje protokol o pregledu i da ga sa svojim izveštajem o ishodu pregleda saopštava skupštini (član 104 zakona o zadrugama).

Član 38. Nadzorni odbor je vlastan, da udalji od dužnosti i magacinera i blagajnika i tajnika, kad opazi da posluju protivno odredbama zakona ili protivno odredbama ovih pravila ili poslovnika. O tom udaljenju nadzorni odbor ima odmah izvestiti upravni odbor i zahtevati da se izabere drugo lice.

Član 39. Ako zadružna nade da treba da povede parnicu protiv članova upravnog odbora i o tome skupština donese odluku, onda će parnicu voditi nadzorni odbor. Nade

li zadruge da treba da povede parnicu protiv članova nadzornog odbora i o tome skupština doneće odluku, onda će parnicu voditi naročiti punomoćnici, koje skupština izabere.

Član 40. članovi nadzornog odbora sastaju se na redovne sednike najmanje jedanput mesečno, i to uvek u unapred određeni dan i čas bez ičijega poziva. Osim toga se sastaju po potrebi na poziv pretsednika ili, ako je pretsednik sprečen, na poziv zamenika mu. Pretsednik je dužan sazvati sednicu nadzornog odbora i onda, kad to pismeno zatraži od njega jedan član istoga odbora. Kad je pretsednik sprečen, nadzorni mu odbor odreduje iz svoje sredine zamenika.

Zaključci sednice nadzornog odbora punovažni su, kad su na sednici najmanje tri odborska člana, računajući tu i onoga koji pretsedava. Odluke se donose sporazumom. Kad ne može da se postigne sporazum, onda se glasa. Rešava prosta većina, a na slučaj jednakih podele glasova, rešava glas onoga koji pretsedava. Svi članovi na sednici moraju glasati.

Član 41. O većanju i rešavanju na sednici nadzornog odbora vodi se zapisnik. Zapisnik vodi sekretar. U zapisnik se beleže i odvojena mišljenja pojedinih članova nadzornog odbora. Zapisnik potpisuju svi članovi, koji su bili na sednici.

Član 42. Članovi nadzornog odbora odgovorni su zadruzi lično i celim svojim imanjem solidarno za štetu, koja bi nastala usled toga, što se nisu držali odredaba zakona i ovih pravila.

Član 43. Pravo zadrugara, da raspravljaju pitanja, koja se tiču zadruge i njenih poslova, da ispituju godišnji račun, da vode nadzor nad svekolikim poslovanjem u zadruzi i da donose odluke o poslovima, koji će se tek poduzeti, iskazuje se u odlukama onih zadrugara, koji su došli na skupštinu.

Skupštinu sastavljaju svi zadrugari. Opštine i ostale ustanove pobrojane u čl. 5. tač. 9 i 10 ovih pravila, predstavljaju na skupštini takođe punomoćnici, koji su časnici ili zvanična lica tih ustanova. Jedan punomoćnik ne može predstavljati na skupštini više od jednog zadrugara. Svaki zadružnik (punomoćnik) ima na skupštini pravo samo na jedan glas.

Kad se rešava o razrešnici, koju treba dati nekom zadrugaru ili kad se rešava da se neki zadružnik optuži sudu, onda zadružnik, koga se to tiče, ne može sudelovati u donošenju te odluke niti sme glasati niti biti na sednici. To važi i za odluke, koje se odnose na zaključivanje kakvoga pravnog posla s nekim zadružnikom.

Zadružnici moraju svoje pravo glasa lično upotrebiti. Ovo se ne odnosi na posmene ustanove u čl. 5. pravila. One svoje pravo glasa upotrebljavaju preko svojih punomoćnika, koji moraju lično dati svoj glas.

Član 44. Skupštine su redovne ili vanredne, a drže se u mestu, u kojem je sedište zadruge.

Redovnu skupštinu saziva upravni odbor po svršetku svake godine, a najdalje do 31 marta iduće godine. Ako upravni odbor ne bi sazvao redovnu skupštinu u određenom roku, onda je to dužan da za 10 dana, po isteku toga roka, učini nadzorni odbor; a ako i ovaj ne bi to učinio, onda jedna desetina zadružnika može tražiti od okružnog suda odobrenje, da skupštinu sazove.

Vanrednu skupštinu saziva upravni odbor, kad nade da je to potrebno. Nu on je mora sazvati i onda, kad to zatraži od njega bar jedna desetina zadružnika. U ovom slučaju ova desetina zadružnika dužna je da podnese upravnom odboru pismen zahtev, u kome mora navesti uzroke, zbog kojih traži da se sazove vanredna skupština, i predmete, koji će se raspravljati na toj skupštini. Ako upravni odbor ovakav zahtev ne ispuni, onda podnosioci zahteva (jedna desetina zadružnika) mogu tražiti od okružnog suda odobrenje, da skupštinu sazovu.

I nadzorni odbor može sazvati vanrednu skupštinu, kad nade da je potrebno.

Član 45. Skupština se saziva pismenim pozivom, koji se mora prilepiti na stan zadrugin, najmanje za 10 dana pre njenog sastanka. U pozivu se moraju naznačiti svi predmeti, koji će se na skupštini raspravljati, a osim toga i gde će biti izložen na uvidaj godišnji račun (član 47 zakona o zadrugama). Ako se skupština saziva po odobrenju ili ovlašćenju okružnog suda, onda se i to mora izrično u pozivu kazati.

Poziv potpisuje pretdsednik zadruge, jedan član upravnog odbora i sekretar, kad skupština saziva upravni odbor, inače pretdsednik i sekretar nadzornog odbora, kad skupština saziva nadzorni odbor. Kad skupština saziva jedna desetina zadrugara, onda poziv na skupštini mora potpisati ova desetina zadrugara. Osim toga mora se zadrugarima poslati i pismen (štampan) poziv u istom roku, i to preko služitelja ili pošte.

Član 46. Skupštini pretdsedava pretdsednik upravnog odbora ili njegov zamenik. Ako su obojica sprečeni, bira skupština iz svoje sredine pretdsednika. Skupština bira sebi pretdsednika i onda, ako je ona sazvana na zahtev jedne desetine zadrugara ili ako se sastala na poziv nadzornog odbora.

Član 47. Skupština rešava samo o onim predmetima, koji su u pozivu naznačeni. Odluke skupštinske o pitanjima i predlozima, koji nisu objavljeni u dnevnom redu, ne vrede, osim odluke o rukovanju skupštinom i sazivu druge skupštine.

Član 48. Skupština punovažno rešava, kad je na okupu polovina svih zadrugara. Ako ne dode tolik broj zadrugara, onda se skupština odgada i saziva u roku od 10 dana druga, koja će punovažno rešavati bez obzira na broj zadrugara. Rešava prosta većina.

Od ovoga se izuzimaju slučajevi, kad se rešava: 1) o izmenama i dopunama u ovim pravilima; 2) o ukupnoj sumi, koju ne smeju preći zajmovi, što ih zadruga gradi; 3) o smenjivanju članova upravnog i nadzornog odbora; 4) o prestanku zadruge — jer je za donošenje ovakvih odluka potrebno da glasaju za njih tri četvrtiny svih zadrugara.

Glasa se javno i to ustajanjem ili podizanjem ruke, sedenjem ili prozivanjem. Kad se glasovi nisu jednako podele, rešava glas onoga, koji pretdsedava.

Član 49. Pre nego što skupština otpočne svoj posao, upravni je odbor dužan sastaviti spisak svih zadrugara, koji su na skupštinu došli. Spisak ovaj utvrđuje svojim potpisima pretdsednik upravnog odbora, jedan član istoga odbora i sekretar, a proveravaju ga potpisnici skupštinskog zapisnika. Spisak se ovaj smatra kao prilog skupštinskom zapisniku, stoga se mora, kao i on, čuvati u zadružnoj arhivi i davati na uvidaj svakom zadrugaru, nadležnoj državnoj vlasti i nadzorniku Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadruga u Beogradu.

Član 50. O većanju i rešavanju na skupštini vodi se zapisnik. Zapisnik vodi sekretar, a potpisuju ga: pretdsednik skupštine, svi članovi upravnog i nadzornog odbora i sekretar. Zapisnik overavaju tri zadrugara, koje skupština toga radi izabere. Potpisivanje se vrši na samoj skupštini, pošto se zapisnik najpre pročita.

Član 51. Redovna skupština: 1) rešava o izmenama i dopunama u ovim pravilima; 2) bira članove upravnog i nadzornog odbora; 3) pošto sasluša izveštaj upravnog i nadzornog odbora o poslovanju zadrugini u prošloj godini i o stanju njenu na kraju iste godine, razrešava ih odgovornosti za rad i račune u prošloj godini, ako je taj rad i ako su ti računi ispravni; 4) odreduje za slučaj kakva gubitka, koji se ne može popuniti iz rezervnog fonda, koliko će pojedini zadrugar da popuni; 5) odlučuje o najvećoj sumi, za koju se roba može dati na otplate jednom zadrugaru; 6) odreduje ukupnu sumu, koju ne smeju preći štedionički ulozi, što se zadruzi poveravaju; 7. odreduje ukupnu sumu, do koje se zadrugar sme zadužiti, osim štedioničkih uloga; 8. utvrđuje stopu interesa, koja će se plaćati na štedioničke uloge, i stopu interesa, koja će se naplaćivati na dugovanja zadrugara; 9. odreduje dane i časove, u koje će zadruga poslovati; 10. odreduje stopu interesa na predujam, koji će se izdati za-

drugarima pri unošenju proizvoda; 11. odreduje dnevnice članovima upravnog i nadzornog odbora, kad dolaze na sednice; 12. odreduje kaznu onim zadrugarima, koji ne dodu na skupštinu, a ne mogu da opravdaju svoj izostanak; 13. odlučuje o predložima i žalbama pojedinih zadrugara; svaki je zadugar dužan da saopšti pismeno upravnom odboru bar na 5 dana pre sastanka skupštine kako predlog tako i žalbu, koju namerava da iznese pred skupštinu; 14. odlučuje o kupovini zemljišta za zadržne potrebe kao i o podizanju ili kupovini potrebnih zgrada i postrojenja; 15. rešava o stupanju zadruge u zajednicu s drugom kojom zadrugom radi zajedničkog posla u smislu ovih pravila; 16. rešava o stupanju zadruge u sreski ili banovinski savez zemljoradničkih zadruga, koji su ranije obrazovale zemljoradničke zadruge iz toga sreza ili banovine, ili da u društvu sa ovom zadrugom obrazuje čitav savez; 17. bira punomoćnike za kongres i skupštinu Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadruga i skupštinu sreskog ili banovinskog saveza ili sreske ili banovinske zadruge; 18. bira punomoćnika, kad se reši da zadruga povede parnicu protiv članova nadzornog odbora; 19. rešava o prestanku zadruge; 20. bira likvidatore, kad se reši da zadruga prestane; 21. bira tri zadrugara, koji će sa upravnim i nadzornim odborom i sekretarom-blagajnikom potpisati zapisnik skupštinski i spisak zadrugara, koji su na skupštinu došli.

Član 52. Uopšte redovna skupština rešava o svima predmetima, koji se stave na dnevni red, a u nameri da se ostvari zadatak zadruge.

Član 53. Vanredna Skupština rešava samo o onim predmetima, radi kojih je sazvana.

Član 54. Protiv odluke skupštinske, koja bi se kosila sa zakonom ili ovim pravilima, može se podneti žalba nadležnom okružnom суду i zahtevati da se poništi. Žalba se podnosi u roku od mesec dana. Osim upravnog odbora žalbu može podneti **svaki** onaj zadugar, koji je na skupštini bio i koji je protiv dotične odluke uložio protest i tražio da ovaj uđe u zapisnik. Podnašanje žalbe i dan ročišta mora upravni odbor objaviti u »Zemljoradničkoj zadruzi«.

Protiv rešenja sudske može se u zakonom roku izjaviti žalba Kasacionom судu. Kad se rešenjem sudske skupštinske odluke poništi, onda to vredi i za ostale zadrugare, koji nisu parnicu vodili.

Član 55. Ako žalba protiv skupštinske odluke bude neosnovana i u zloj nameri podnesena, pa bi se time zadruzi šteta nanela, to za ovo odgovaraju solidarno svi tužioci.

Član 56. Blagajnika bira i otpušta Upravni odbor. On ne može biti ni član upravnog ni član nadzornog odbora, a ni magaciner. Pri biranju upravni odbor određuje kauciju odnosno garanciju, koliku će blagajnik dati zadruzi. Kaucija odnosno garancija može biti u nepokretnom imanju, u hartijama od vrednosti ili u pouzdanom ličnom jemstvu. Ako upravni odbor ne bude osigurao zadrugu kaucionom, to će on solidarno snositi sve štete, koje bi blagajnik učinio zadruzi. Kad se mesto blagajnika uprazni bilo kojim uzrokom, upravni će odbor izabrati drugo lice.

Član 57. Blagajnikove su dužnosti:

1. da svake večeri na priznanicu prima novac od magacinera, koji ovaj bude kod sebe imao od prode robe;
2. da prima i izdaje i drugi novac, koji se zadruzi predaje ili ona kome isplaćuje, a prema odlukama upravnoga odbora;
3. da čuva sva novčana dokumenta;
4. da u sporazumu sa predsednikom i jednim članom upravnoga odbora novac, koji bi besplodno ležao u zadruzi, predaje na čuvanje i pod interes Glavnog savezu srpskih zemljoradničkih zadruga u Beogradu;
5. da prisustvuje pregledu nadzornika Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadruga u Beogradu, da daje potrebna obaveštenja i da potpisuje protokol o pregledu.

Član 58. Sekretara bira i otpušta upravni odbor. On ne može biti ni član upravnog na član nadzornog odbora, ali sudeluje na sednicama upravnog odbora, daje

potrebna obaveštenja i ima savetodavni glas. On može pored ove dužnosti da vrši dužnost i blagajnika, ali magaciner ni u kom slučaju ne može biti. Pri biranju upravnog odbora određuje kauciju odnosno garanciju, koliku će sekretar dati zadruzi. Kaucija odnosno garancija može biti u nepokretnom imanju, u hartijama od vrednosti ili u pouzdanom ličnom jemstvu. Ako upravni odbor ne bude osigurao zadrugu kaucijom, to će on solidarno snositi sve štete, koje bi sekretar učinio zadruzi. Kada se mesto sekretara uprazni bilo kojim slučajem, upravni će odbor izabrati drugo lice iz sredine zadrugara.

Član 59. Dužnosti su sekretara:

1. da vodi knjige zadruge, svu prepisku i zapisnike na sednicama skupštinskim i upravnoga odbora; 2. da sastavlja na kraju svakoga meseca mesečni račun o poslovanju i stanju zadruginu, a na kraju godine godišnji račun; 3. da prisustvuje svima pregledima zadruge i da potpisuje protokol o pregledu.

Član 60. Magacinera bira i otpušta upravni odbor. On ne može biti ni član upravnog ni član nadzornog odbora, a ni sekretar niti blagajnik. Pri biranju upravni odbor određuje kauciju odnosno garanciju, koliku će magaciner dati zadruzi. Kaucija odnosno garancija može biti u nepokretnom imanju, u hartijama od vrednosti ili u pouzdanom ličnom jemstvu. Ako upravni odbor ne bude osigurao zadrugu kaucijom, to će on solidarno snositi sve štete, koje bi magaciner učinio zadruzi. Kad se mesto magacinera uprazni bilo kojim slučajem, upravni će odbor izabrati drugo lice.

Član 61. Magacinerove su dužnosti:

1. da se nalazi u stovarištu zadruginu za sve vreme, dok je ono otvoreno; 2. da prima robu od upravnoga odbora, da potpisuje »Knjigu robe« i da odgovara za njih; 3. da prodaje robu samo zadrugarima ili njihovoj čeljadi, i to samo za gotov novac ili na otplatu prema poslovniku; 4. da prima proizvode od pojedinih zadruvara radi zajedničke prodaje; 5. da svake večeri predaje na priznanicu (knjigu: Prodaja robe) blagajniku novac dobiven od prode robe; 6. da vodi beležnicu o dnevnom radu stovarišta, t. j. o kupljenoj i prodatoj robi, o primljenim i izdatim proizvodima, o primljenom i izdatom novcu; 7. da održava čistoću u stovarištu, a robu, proizvode, nameštaj i pribor u redu i da se stara da se roba i proizvodi održavaju u zdravom i ispravnom stanju; 8. Magaciner ne sme prodavati kupljenu robu nikom drugom osim zadrugarima ili njihovoj čeljadi. Radi toga on mora tražiti svakom prilikom, kad koji zadruvar nabavlja robu, da mu se pokaže knjižica o robi i tom će prilikom upisivati u istu knjižicu: koga je dana, kakvu robu i za koju sumu nabavio dotičan zadruvar od zadruge; 9. Magaciner ne sme sam ni pod kakvim izgovorom prodavati robu na poček i na veru, bez odobrenja upravnog odbora; 10. Mora prodavati robu po onoj ceni, koju je odredio upravni odbor; 11. Ne sme primati na stovarište druge proizvode osim zadrugarskih; 12. Odgovara za tačnu meru; 13. ne sme vršiti nikakav posao za svoj račun u stovarištu zadruginu; 14. ima osobito paziti, da se u stovarištu zadruginom ne dešavaju krade i pohare. Radi obezbedenja od krade-pohare, magaciner će spavati u zadruginoj prodavnici, te mu se zato neće priznati nikakvo opravdanie, već će biti dužan da pričinjenu štetu odmah naknadi zadruzi.

Član 62. Sekretar, blagajnik ili magaciner može biti smenjen od upravnog odbora u svako vreme, kad se pokaže da svoju dužnost ne vrši savesno. To isto pravo ima nadzorni odbor. O udaljenju njihovu od dužnosti nadzorni će odbor odmah izvestiti upravni odbor i zahtevati, da se upražnjeno mesto odmah popuni.

Sekretar, blagajnik ili magaciner može i sam otkazati službu, ali dužnost ne sme napustiti, dok upravni odbor ne odredi drugo lice, kome će ovaj predati dužnost.

Član 63. Ako se poslovi u zadruzi toliko razviju, da ih sekretar, blagajnik, odnosno magaciner ne može sam izvršiti, upravni odbor može mu uzeti jednoga ili više pomoćnika. U ovom slučaju upravni odbor će određivati i dužnosti svakome pomoćniku kao i nagradu. Ona će zavisiti od veličine posla svakoga ponaosob kao i

od prihoda zadruginih. Za pomoćnika prvenstveno će se uzimati lice, koje je svršilo zadružnu školu.

Isto tako upravni odbor može uzeti služitelja, ako se potreba ukaže. Ako se ovi službenici moraju uzimati, onda će se težiti sa tim, da se oni po mogućству uzimaju iz sredine zadrugara.

Član 64. Zadrugin zadatak označen je u glavnome u članu 3. ovih pravila. Na koji će se način to poslovanje vršiti, odrediće tačnije poslovnik. Međutim važe kao glavne osnove poslovanja zadruginoga⁹ ova pravila:

A) U pogledu nabavke robe i ostalog za račun zadrugara.

a) uputstva i znanja, koja se tiču šumarstva, zadruga će davati i širiti među svoje zadrugare na sve moguće načine, koji se pokažu kao najbolji, da se postigne što veći uspeh; b) sprave i šumske proizvode, kako za zajedničku tako i za posebnu upotrebu, zadruga će nabavljati od Glavne zemljoradničke zadruge u Beogradu; v) sprave za zajedničku upotrebu zadruga će davati na poslužu zadrugarima uz naplatu ujma, koji će se upotrebljavati za isplatu tih sprava; g) sprave i šumske proizvode za posebnu upotrebu zadruga će ustupati zadrugarima po ceni koštanja, s dodatkom svojih troškova; d) Otplatu od zadruge uzete robe, sprava i drugog kao i izvršenih rada od zadruge, a za račun zadrugara (čl. 3. tačka 3—6), zadruga će dozvoljavati sa no svojim zadrugarima i to pošto se prethodno uveri, je li odista potrebna zadrugaru, hoće li biti upotrebljena kako treba, da se u svakom pogledu zadovolje savremene potrebe šumskog gazdovanja i postigne korist pojedinih zadrugara, je li dug dovoljno obezbeden. Zadrugar koji hoće da se služi otpatom, treba radi toga da se prijavi zadrizi onoga dana, kad zadruga posluje. Tamo će popuniti pismeno, u kome moli za zaduživanje, naveše svoje jemce ili šta daje u zalagu, kolika je suma u pitanju, radi čega (u kojem smeru) i uz koje rokove otplaćivanja. Koliko najviše može dugovati jedan zadrugar zadrizi, određivaće svake godine skupština. Upravni ili nadzorni odbor, kad rešava o dugovanjima, ne sme ni u kojem slučaju prekoračiti onu sumu, koju odredi skupština. Pri odobravanju otplate upravni ili nadzorni odbor staraće se, da konačan rok duga kao i rokove otplaćivanja udesi prema prirodi dugovanja i prilikama zadrugara, koji otplatu traži, tako da on bude u stanju ispuniti svoju obavezu. Oplate se dozvoljavaju: 1. na kraće vreme i to od jednoga meseca pa do godinu dana; 2. na duže vreme, najviše do četiri godine.

Sve ove otplate moraju se otpaćivati u redovnim mesečnim, tromesečnim i šestmesečnim otplatama, kako se sa zadrugarem, koji traži zaduženje, unapred ugovori. Samo u izuzetnim prilikama, gde je bilo nesreće od požara, poplave, grada, suše itd. može upravni odbor na molbu dužnikovu i uz odobrenje nadzornog odbora odobriti pojedinom zadrugaru, da dužnu otplatu položi docnije i da mu konačan rok duga produži najviše još za godinu dana. Ali i tada dužnik mora unapred platiti interes. Duže vreme od 5 godina ne može trajati jedan dug. Dužnik može položiti pojedinu otplatu i celu sumu duga i pre ugovorenog roka. Dugovi moraju biti u svakom slučaju tako obezbedeni, da za zadrugu ne na opasnosti.

Oplate se dozvoljavaju: 1. na lično jemstvo, t. j. na solidarne pismene obveznice, po zakonu punovažne, koje potpisuju, osim pravoga dužnika, još dva za-

⁹ Kod nekih nabavljačkih, prodajnih i proizvodnjačkih zadruga krug njihovog poslovanja pored ovde navedenog proširuje se još i na primanje uloga na štednju.

Sporno je, da li se ovakve vrste zadruga treba da bave i prikupljanjem uloga na štednju ili to treba prepustiti kreditnim zadrugama, a one da se ograniče samo na poslove nabavljačko-proizvodnjačko-prodajne prirode. Kod zadruga, koje rade na trgovackoj osnovi i sa investicijama, jači otkaz uloga može zadrugu dovest u nelikvidan položaj, a često puta izazvati i veće potrese, pa i sam opstanak zadruge dovesti u pitanje.

drugara kao solidarni dužnici; 2. na zalogu zlatnoga novca, državnih hartija od vrednosti ili šumskih proizvoda. I u ovom slučaju dužnik mora dati zadruzi obveznicu, u kojoj će pored ostalog izjaviti i to, da zadruga može samo založene stvari prodati na javnoj licitaciji i svoje potraživanje naplati, ako on-dužnik-ne plati dug na vreme. Svi troškovi oko prodaje padaju na teret dužnika. Ako od sume, koja se prodajom zaloga dobije, što preteče, zadruga će to vratiti dužniku ili pravnom nasledniku njegovu, kad joj se jedan ili drugi za to prijavi.

Kad se dužnik zadužuje na zalogu zlatnog novca, ne može se dati više od dve trećine vrednosti založenog novca, računajući zlatnik u 200 dinara. Kad se dužnik zadužuje na zalogu državnih hartija od vrednosti, ne može mu se dati više od polovine imenite (nominalne) vrednosti založenih hartija, Kad se dužnik zadužuje na zalogu šumskih proizvoda, ne može mu se dati više od dve trećine, računajući vrednost proizvoda po ceni, koja tada važi na najbližoj pijaci: Ako je dug veći od 10.000 dinara, upravni odbor može tražiti zalogu nepokretnoga imanja s pribeleškom na prvo mesto. U tom slučaju vrednost zaloge mora biti dvaput veća od sume dugovanja.

Zadruga ima pravo da traži od dužnika isplatu celog duga i pre roka: 1. kad upravni ili nadzorni odbor steče uverenje, da zaduženje nije upotrebljeno na ono, na što je traženo i odobreno; 2. kad nastupe nepovoljne prilike u imovinskim odnošajima glavnoga (pravoga) dužnika ili jemca, tako da više ne pružaju jemstva zadruzi za bezbednost duga; 3. kad glavni dužnik ili njegovi jemci istupe iz zadruge; 4. kad glavni dužnik ili njegovi jemci budu iz Zadruge isključeni.

B) U pogledu primanja štedioničkih uloga:

Zadruga ima običnu i dečju štednju, u koju može ulagati svaki, bio zadrugar ili ne po odredbama koje će se propisati poslovnikom o ovim štednjama. Najmanja je suma, koja se može na običnu štednju primiti, 1 dinar, na dečju 25 para (u novcu ili u poštanskoj neupotrebljenoj marci), a najveća od jednoga lica i po jednoj knjižici 100.000 dinara, uz propisne otkaze. Interes, koji će zadruga plaćati na pojedine i sve vrste štednje, odreduje skupština.

V) U pogledu prodaje zadrugarskih proizvoda:

a) od zadrugara će se primati samo oni proizvodi, koje su oni sa svojom čeljadi ili radnicima proizveli. Osim toga u stovarište će se primati samo oni proizvodi, koji ne podležu brzom kvaru. A proizvodi, koji podležu brzom kvaru, primaće se samo ako ima kupaca da se odmah prodadu. Koliko će se najmanje i koliko najviše od koga proizvoda primati u stovarište ili radi neposredne prodaje, rešiće upravni odbor;

b) Svaki će zadrugar sam ili na svojim kolima doneti svoj proizvod do zadružina stovarišta. Proizvod mora biti zdrav, čist i bez ikakvih primesa; uz to mora biti čisto spakovan, kako priroda samoga proizvoda zahteva. Nezdravi, nečisti ili mešani proizvodi, sa kakvim primesama, neće se u stovarište primati;

v) kad zadrugar doneše svoj proizvod i kad se upravni odbor uveri, da se proizvod može primiti, onda će se proizvod premeriti i proceniti. Procenu vrši upravni odbor uzimajući za osnov cene, koje važe na najbližem tržištu. Čim se proizvod premeri i proceni, zadrugaru (donosiocu) će se izdati zapis o proizvodu, koji je on doneo u stovarište. Zapis će ovaj sadržati redni broj, ime i prezime zadrugara, naziv, količinu, kakvoću i vrednost proizvoda, i to kako po kilogramu ili komadu tako i ukupnu vrednost i svojeručne potpisne: predsednika zadruge i jednog člana upravnog odbora, knjigovode i magacinera;

Za proizvode primljene od svojih zadrugara zadruga će isplaćivati najviše $\frac{1}{2}$ njihove vrednosti računajući istu po procenjenoj ceni. Ostatak neisplaćene vrednosti unesenih proizvoda kao i postignuta ušeda na njihovu prodaju isplaćivaće se zadružima na kraju izvršene prodaje.

g) Kada će se proizvodi, koji su predati stovarištu, prodati, rešava upravni odbor;

d) Čim se opazi, da se koji proizvod počinje kvariti, upravni odbor pozvaće odmah dotičnoga zadrugara (ostavljača) i vratiti mu njegov proizvod. Ostavljač će prethodno vratiti zadruzi zapis, koji mu je ona izdala, kad je primila od njega dotični proizvod.

d) Zadruga će se uvek starati da prerađu šumskih proizvoda usavrši u toj meri, da steknu glas izvrsne robe;

e) zadružna će prodavati svoje proizvode ili preko Glavne zemljoradničke zadruge ili na način, koji u sporazumu s njome za najbolji našla bude.

Član 65. Sredstva za poslovanje zadrugino sastoje se:

1. iz udela zadrugarskih, 2. iz štedioničkih uloga, 3. iz zajmova, 4. iz rezervnog fonda.

Član 66. Jedan ideo iznosi..... dinara.¹⁰ Zadrugar, koji to hoće, može da uplati odjedared ceo ideo. Međutim je svaki zadrugar dužan da uplati pri stupanju u zadružu najmanje $\frac{1}{10}$ na ime svakog udela, koji je upisao. Kako će se i kad ostale uplate polagati, odrediće poslovnik. Svaki ideo glasi na ime i ne može se prenositi s jednoga zadrugara na drugoga.

Udeo dotično, dok se potpuno ne uplati, uplate ne mogu se zadrugaru isplaćivati niti za zalagu uzimati sve dokle on iz zadruge ne istupi. A kad iz zadruge istupi, uplate će mu se vratiti na kraju druge godine računajući od dana, kad je prestao biti zadrugar, i to uvezši za osnovu razračunavanja godišnji račun, kad je prestao biti zadrugar.

Ako imovina zadružna, zajedno s rezervnim fondom i uplatama svih zadrugara, ne dostiže sumu potrebnu radi pokrića dugova zadružnih, to je zadrugar, koji je to prestao biti, obavezan položiti zadružni deo nedostatka, što na nj pada prema godišnjem razračunu, kad je prestao biti zadrugar. Ako zadružna u toku iste godine, po istupanju zadrugara, prestane, onda ne vredi njegovo istupanje.

Član 67. Zadrugina će biti briga, da se svest o štednji probudi i neguje kod svih građana, bili oni zadrugari ili ne. Nu iznad svega zadružna će brižljivo buditi i negovati štednju kod dece, kako bi se ova od malena spremala za štedljive građane. Blizi propisi o primanju i vraćanju štedioničkih uloga, porec propisa iz člana 64 pod B. ovih pravila, odrediće se poslovnikom. Skupština zadrugara utvrdiće svake godine ukupnu sumu, koju ne smeju preći štedionički ulozi, što se zadružni poveravaju.

Član 68. Zajmove zadružna pravi samo onda, kad joj sopstvena sretstva ne dostižu. No o tome ima prethodno da reši skupština, koja u isto vreme utvrduje i ukupnu sumu, koju ne smeju preći ovi zajmovi.

Član 69. Od zajedničke uštede zadrugarske unosi se svake godine 15% u rezervni fond sve dok ovaj ne dostigne sumu svih uplata zadrugarskih, a posle toga vremena stalno po 5%. Rezervni fond služi za to, da se iz njega pokrivaju gubici, koje zadružna pretrpi u poslu pravilno preduzetom i izvršenom, a sa štetom okončanom. S toga bar polovina rezervnoga fonda mora biti uvek odvojena od ostalog novca zadružina i uložena — jedan deo u nepokretnosti zadružine, a drugi u udele Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadružna u Beogradu. Zadrugari nemaju lično prava na ovaj fond niti mogu zahtevati da se on podeli, ako bi zadružna prestala. Nu prihodi rezervnoga fonda mogu se po rešenju skupštine zadružara upotrebiti u dobrotvorne i prosvetne svrhe. U slučaju prestanka zadružne rezervni fond predaće se na čuvanje Glavnom savezu srpskih zemljoradničkih zadružna u Beogradu, koji će ga čuvati sve dok se ne osnuje nova zadružna u istom mestu, istom smeru i na istim osnovama, kao

¹⁰ Jedan ideo ne treba da bude manji od 50 dinara; veličina zavisi od kapitala, koji je potreban zadružni. Kako je sada svaka roba skupljia 2—10 i više puta, to i kapital mora biti što veći, pa prema tome i ideo. Srednja je veličina udela danas 100 dinara.

što je i ova. A kad se osnuje nova zadruga, Savez će na nju preneti pravo raspolažanja rezervnoga fonda ove zadruge.

Član 70. Za slučaj da rezervni fond ne bude dovoljan da pokrije gubitke, koje zadruga pretrpi u poslu pravilno preduzetom i izvršenom, a sa štetom okončanom, nedostatak će se podmiriti iz uplata zadrugarskih, a ako i ove ne dostignu, onda će se pozvati zadrugari da nedostatak popune novim podjednakim uplatama, koje su dužni još položiti na ime svojih udela.

Član 71. Poslovanje zadrugino počinje 1. januara, a završuje se 31. decembra svake godine.

Član 72. Na kraju svake godine mora se sastaviti godišnji račun. Ovaj se sastavlja na osnovu inventara imovine i duga zadrugina. On se mora izvršiti 31. decembra svake godine, a deli se na tri dela. Prvi deo godišnjega računa obuhvata imovinu i dug, drugi prihod i rashod, a treći brojno stanje zadrugara.

U imovinu ulazi: 1. gotov novac; 2. hartije od vrednosti; 3. sprave za zajedničku upotrebu, po odbitku njihove zarade (ujma); 4. sprave i druge potrebe za posebnu upotrebu; 5. Neizradena i izradena roba; 6. razne pokretnosti: nameštaj, pribor itd., po odbitku 10% na upotrebu; 7. nepokretnosti: zemljište, zgrade, po odbitku 5% na upotrebu.

U dug ulaze: 1. uplate zadrugarske; 2. štedionički ulozi; 3. zajmovi, koje je zadruga zaključila; 4. rezervni fond; 5. fondovi, koje zadruga osniva u interesu svojih zadrugara i zadružne stvari uopšte.

U prihod ulaze razni prihodi, dok u rashod ulaze: 1. Interes na štedioničke uloge; 2. interes na zajmove, koje je zadruga zaključila; 3. otpis na upotrebu pokretnosti; 4. otpis na upotrebu nepokretnosti; 5. plate, stanarina, ogrev, osvetljenje, kancelarijski materijal itd.; 6. razni drugi rashodi.

Kad se od ukupne sume prihoda odbije sav rashod, onda višak pretstavlja neisplaćenu vrednost proizvoda, koja se raspoređuje ovako: 15% rezervnom fondu (član 69 ovih pravila); 5% fondu za obrazovanje u zadružnom duhu (osnivanje knjižnice i čitaonice, priređivanje predavanja itd.); 20% na uplate zadrugarske, ali ne više od 6% godišnjeg interesa (višak preko 6% god. interesa dodaje se u 60% zadrugarima); 60% zadrugarima srazmerno sumi, za koju je svaki od njih nabavio namirnice od zadruge, odnosno vrednosti proizvoda, koje je svaki od njih predao zadrizi u toku godine, za koju se sastavlja godišnji račun.

Procena na nabavke odnosno prodaje zadrugarske isplaćivaće se zadrugarima počev od 1. aprila do 30. septembra prve godine posle zaključka godišnjeg računa, a prema pazaru, koji je upisan u knjižice o nabavljenim namirnicama odnosno prodatim proizvodima. Posle toga roka sve neisplaćene odnosno nepodignute sume uneće se u rezervni fond zadrugin.

Treći deo godišnjeg računa sadrži: 1. broj zadrugara, koji su se zatekli u zadrizi u početku one godine, za koju se sastavlja godišnji račun; 2. broj zadrugara, koji su stupili u zadrugu u toku iste godine; 3. broj zadrugara, koji su istupili, isključeni ili umrli u toku iste godine; 4. broj zadrugara, koji ostaju u zadrizi na svršetku iste godine.

Član 73. Godišnji račun utvrđuje upravni odbor, pošto ga prethodno pregleda, s knjigama i inventarom uporedi i uveri se o njegovoj ispravnosti. Tako utvrđeni godišnji račun predaje upravni odbor na pregled nadzornom odboru najdalje do kraja februara iduće godine. Nadzorni odbor dužan je takođe da pregleda ovaj račun, da ga uporedi s knjigama i inventarom, pa da ga i od svoje strane utvrdi svojim potpisima.

Ako nadzorni odbor nađe da godišnji račun nije u svemu ispravan, pozvaće upravni odbor da neispravnosti ispravi. Ako pak nađe na krupnije neispravnosti, on mora sve takve neispravnosti obeležiti i u svom izveštaju saopštiti skupštinu. Nadzorni odbor je dužan da godišnji račun pregleda najdalje do polovine marta svake godine.

Član 74. Ovako pregledan i utvrđen mora se godišnji račun prilepiti pred zadružnim stanom, a i na drugom kojem uglednom mestu (o kojem reši upravni odbor) najmanje na 5 dana pre sastanka skupštine. Jedan primerak istoga računa mora se u istom roku poslati Glavnom savezu srpskih zemljopadničkih zadruga.

Član 75. Osim godišnjeg računa mora se na kraju svakoga meseca sastaviti mesečni račun o poslovanju i stanju zadružinu, koji se kao i godišnji račun mora izložiti zadružarima na uvidaj. Jedan primerak ovoga mora se poslati Glavnom savezu srpskih zemljoradničkih zadruga, i to najdalje u roku od 5 dana po isteku svakoga meseca.

Član 76. Ministar poljoprivrede ima pravo nadzora nad ovom zadrugom prema odredbama zakona o zadrugama. To isto pravo ima i Glazni savez srpskih zemljoradničkih zadruga.

Član 77. Sve odluke i izveštaji zadruge objavljujuće se u stanu i magacincu zadružnom, a i u »Zemljoradničkoj zadruzi« — organu Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadruga.

Član 78. O izmenama i dopunama u ovim pravilama rešava skupština. Odluka skupštinska punovažna je, ako za nju glasaju tri četvrtine svih zadružara. Tako donesena odluka o izmenama i dopunama u pravilima važi od dana, kad je nadležni okružni sud uvede u zadružni registar (član 12 zakona).

Član 79. Zadruga deli robu samo svojim članovima, preraduje i prodaje samo svoje preradevine, odnosno proizvode svojih članova, ograničavajući svoj rad isključivo na svoje članove — zadružare. Deo viška (uštede) deli ona među svoje članove u odnosu njihova poslovanja sa zadružom. Jedan deo viška unosi se u rezervni fond. Zadruga ne daje tantijeme i nagrade članovima upravnog i nadzornog odbora, na udele zadružarske ne plaća više od 6% i sa svima zadružarima postupa jednakom.

Član 80. Da svome zadatku što bolje odgovori, zadruga će se starati da stišava sporove, koji se pojave među zadružarima. U tom smeru ima da osnuje tzv. SUD DOBRIH LJUDI, koji se obrazuje ovako: Svaka parnična strana bira po jednog zadružara, kao članove suda, a ovi biraju iz sredine zadružara trećega člana. Ako se oni ne bi mogli složiti u izboru trećega člana, onda ovoga bira predsednik zadruge, a ako je spor između predsednika zadruge i koga zadružara, onda trećega člana bira predsednik nadzornoga odbora. Ovako sastavljen sud bira između sebe predsednika i rešava po savesti i zdravom razumu. Rešenje ovoga suda važi za obe parnične strane i nemože se ni jedna od njih nikome više žaliti.

Član 81. Pravila ova štampaće se u više primeraka i dati svakom zadružaru po jedan primerak. Na svakom primerku mora se napisati ime i prezime dotičnoga zadružara (kome se daje), mora se staviti datum, kad je isti zadružar primljen u zadružu, a ispod toga se mora potpisati predsednik zadružin.

Član 82. Prva godina počinje od dana, kad se ova pravila uvedu u zadružni registar, a završuje se 31. decembra iste godine.

Ing. S. Baranac, Beograd

IZ UDRUŽENJA

ПРВА РЕДОВНА ГОДИШЊА СКУПШТИНА СКОПСКЕ ПОДРУЖНИЦЕ Ј. Ш. У.

одржана у Просветном дому у Скопљу на дан 5 јуна 1934. год.

Присутни су сви чланови Подружнице. Као гости присуствују: изасланик Господина Министра Шума у Руднику Др. Драгољуб Петровић, саветник Мин. Шума и Рудника; претседник подружнице ветеринара у Скопљу г. Др. Млинац, секретар

Подружнице агронома г. Инж. Атанасковић; представник Пољопривредног Одјељења Банске Управе у Скопљу г. Милојковић.

Као гости такође су присуствовали шумарски инжењери Зетске Бановине: Стеван Ивановић, Божа Јајковић, Драги Михајловић и Светислав Кијаметовић.

Претседник Инж. Љубомир Марковић отвара скупштину у 11 сати. Предлаже да се пошаље дешена Њ. В. Краљу која гласи:

„Његовом Величанству Краљу Југославије Александру I Београд. Шумари Скопске подружнице Југословенског Шумарског Удружења, сакупљени у Царском Скопљу на своју прву годишњу скупштину у поданичкој верности поздрављају свога узвишеног Краља највећег претаоца на препороду Ј. Србије.“

Овај поздрав Краљу присутни су пропратили одушевљеним клицањем Живео Краљ!

Потом претсједник предлаже да се пошаље телеграфски поздрав Министру шума и рудника и Бану Вардарске Бановине.

„Господину Др. Милану Улманском — Министру Шума и Рудника — Београд. Шумари Скопске подружнице Југословенског Шумарског Удружења окупљени у Царском Скопљу на прву годишњу Скупштину поздрављају свога министра великог труdbеника на пољу шумарства спремни да га помогну радом на добро шума, народа Јужне Србије и Југославије..“

„Господин Алекса Станишић — Бан Вардарске Бановине — Скопље. Шумари Скопске Подружнице Југословенског Шумарског Удружења окупљени у Скопљу на прву годишњу Скупштину поздрављају свога Бана великог труdbеника на делу обнове нашега Југа..“

И ови су поздрави пропраћени акламацијом.

Потом претседник поздравља Југословенско Шумарско Удружење у лицу његовог представника Господина Инж. Орестија Крстића, кога уверава да ћемо остати пионири југа. Поздравља изасланика Министра Шума и Рудника Господина Др. Драгољуба Петровића, подвлачећи да је тиме, што је баш господина Петровића изабрао за изасланика, Г. Министар указао велику част скупштини и затим нарочиту пажњу нашем раду и нашим тежњама. Поздравља господу изасланике појединих месних удружења и колеге из Зетске Бановине. Уз поздраве напомену је и подвикао потребу заједнице трију привредних грана: пољопривреде, ветерине и шумарства — јер таква заједница води правом путу напретка.

После тога даје реч г. Инж. Орестију Крстићу, који говори у име Управе Ј. Ш. У. Каже да је удружење свесно, да је успех подружнице и успех удружења. Говори о предусретљивости и помоћи коју је удружење указало подружници око издавања споменице двадесетгодишњице шумарства на Југу. Обећава да ће бити тумач свих потреба и тежњи пред Главном Управом.

Г. Атанасковић каже, да је потреба сарадње између трију грана пољопривреде довољно јасна и жели да та сарадња буде у будућности што чвршћа.

Г. Др. Милић изјављује најпре, да жали што је он једини дошао да заступа удружење ветеринара. Он са својим колегама прати идеalan пут којим иде шумарство југа. Жели успех у који верује.

Пошто се више нико није јавио за реч претседник извештава да се прелази на дневни ред. Прелази се на избор два оверача записника. На предлог претседника скупштина прима са акламацијом Господина Милоша Нешковића, Директора Дирекције Шума у Скопљу и Инж. Живојина Ванчетовића, вишег пристава Пољопривредног одељења Банске Управе.

Затим је секретар г. Инж. Ханс Ем прочитао годишњи извештај Управе; блатјаник Инж. Димитрије Бојић извештај о стању благајне а Миленко Шујеварић извештај надзорног одбора. Господин Шујеварић чини апел на чланове

да уплаћују чланарину. Претседник отвара дискусију по овим извештајима, али како се нико не јавља за реч оглашује да је Управа добила разрешницу.

На дневном је затим реду прорачун за идућу годину.

Један је извор прихода према извештају благајниковом прикраћен. Препоручује штедњу, смањење расхода и повећање прихода. Приходи ће у овој години бити у главном од чланарине. Отвара дискусију. Инж. Реља Поповић предлаже да се чланарина смањи на 20 динара. Величковић тврди да је чланарина велика и слаже се да је треба смањити. Чланарина нарочито осетно делује на чиновничке приправнике који стапају код својих родитеља. Крстић предлаже да се од хонорара шумара из ових крајева који пишу у Шумарском Листу одбије 10% у корист подружнице. Марковић говори о фонду и потреби да чланарина остане иста. Новаковић каже да и приправници могу да поднесу допринос од 50 динара и моли да не праве од тога питање с обзиром на то, што је подружница и супише млада. При гласању са 5 гласова против примљен је предлог да чланарина остане иста.

Прелази се на избор нове управе. Претседник износи тешкоће на које се налазило у раду, а које су првенствено долазиле од природе службе и месне одсутности чланова. Признаје да Управа није одржавала велики број седница али да је тежила да што боље искористи онај мали број који је одржала. Због потребе одбране стручних и садашњих интереса, мисли, да није згодно да старешине наших установа заузимају водећа места; за себе тражи да се не узима у обзир за претседништво ове подружнице из истог разлога. Али, изјављује да ће радо сарађивати као члан-редов или што друго. Налази да ће нова управа унети у рад подружнице „свежу крв“ и нада се да ће иста радити у традицијама шумара југа и садање управе. Позивајући се на правила отвара дискусију по питању избора нове Управе.

Шикић предлаже да се изабере кандидациони одбор. Претседник предлаже чланове тога одбора, које скupština прима: Шикић, Н. Марковић, Шимић, Јовановић и Величковић.

После одмора, за које је време кандидациони одбор састављао предлог листе нове управе, претседник позива Шикића да прочита листу. Шикић изјављује, да већином гласова кандидациони одбор предлаже: За претседника Инж. Светозара Новаковића, кога скupština прима акламацијом. За потпредседника је такође акламацијом изабарн Инж. Живојин Ванчетовић. За секретара је изабран Инж. Светислав Радуловић а благајника Инж. Димитрије Величковић.

По предложеној листи у управни одбор су ушли: Инж. Љубомир Марковић, Јосип Руголе, Инж. Орестије Крстић, Инж. Ханс Ем, шумар. пов. Недељко Марковић, Инж. Страхиња Ивановић, Инж. Милош Мациновић, Инж. Војислав Опаћић, за заменике: Инж. Николај Заљесов, Инж. Коста Остојић, Инж. Реља Поповић, у надзорни одбор: 1. шумар. пов. Миленко Шуњеварич, Инж. Леонида Јаковљев, Инж. Велимир Грујић, заменик надзорних одборника: Инж. Димитрије Николић.

Затим се претседник још једном захваљује члановима на сарадњи и позива новог претседника да заузме место.

Г. Светозар Новаковић узимајући место претседника упућује скupštini у главном ове речи: „Господине изасланиче, господо представници, драге колеге, ми не долазимо на управу подружнице да препрезентујемо већ да радимо. Допустите ми, да евоцирам скорању прошлост, да видим како је досадашња управа радила и њој, не само изразим захвалност, већ кажем оно што осећам да треба да јој кажем. Управа нам је оставила мало новаца, али нам је оставила велики морални капитал. Трудићу се да јој следујем а очекујем и вашу пуну сарадњу. Удружење је снага са специјалним својствима да нивелише и опредељује морални и духовни карактер. Удружење ће моћи тај свој задатак тако да изведе ако се сви чланови слију у једну линију. Трудићемо

се да будемо верни претставници вашег поверења и гледаћемо да ваше поверење оправдамо. Ми ћемо чувати младу традицију коју смо примили од претходне управе. Чуваћемо традицију шумара на Југу.

Молим изасланика г. Министра, да буде уверен, да ће ова Управа бити на истој линији, којом је ишла стара у раду на добро струке и добро народа, отаџбине и Краља.“

На ове речи претседникове дижу се одушевљени покличи „Живео Краљ“ а кад су се покличи стицали претседник наставља: „Сматрам још за потребно да подвучем, да ће наше удружење бити раме уз раме са удружењима сродних нам струка, пољопривреде и ветерине. И молим претставнике, да ове наше изјаве доставе свом удружењу. Вас колеге најзад позивам да нас помогнете Вашим сугестијама.“

Завршујући ову своју поздравну реч обраћа се скупштини и пита да ли ће се још ко јавити да говори. За реч се јавља Љуба Марковић. „Господо, наш одлични друг Господин Драгољуб Петровић није прави члан наше подружнице но он је узео живог учешћа у њеном раду. Он је саставио један мементо, који треба да нас подсећа на оно што је урађено. Дозволите ми да вам прочитам тај мементо који треба да се дубоко уреже у сећању свију нас.

- 1) Воли народ и то доказуј радићи за њега.
- 2) Шумар је на првом месту шумопривредник, па тек после техничар.
- 3) Веруј у своју мисију и њен успех, јер то улива оптимизам.
- 4) Не жели сјајне успехе, јер ћеш доживети разочарање.
- 5) Неуспех нека те челичи а успех нека те не разиљжи и не умањи обазривост.
- 6) Из местимичних неуспеха држи знање, из успеха знање и радост.
- 7) Буди поносан што си пионир, јер служба у овом крају је још увек таква.
- 8) Знај да се најбоља шумарска пракса стиче у Јужној Србији ако се то и само хоће, јер се ту има све да изграђује.
- 9) Старај се да научно посматратиш, истражујеш и радиши ради израђивања Југословенског а нарочито јужно-србијанског шумарства.
- 10) Не прилази са предрасудама ни једном шумарском послу и проблему.
- 11) Учи непрестано а поучавај и друге.
- 12) Води рачуна где има много да се уради, па зато искористи време, како је најбоље.
- 13) Знај, да шумарски рад овде има проблема на сваком кораку. Зато их изназлиши, постављај питања и тражи одговоре и решење по могућству одмах на лицу места.
- 14) Буди критичар а највише самога себе, т. ј. својих опажања, знања и закључака.
- 15) Не тражи да ти се сваки твој корак плати.
- 16) Не заборави да шумо-привреда није једина у држави а шумарство није сврха само за себе — зато их доводи у склад са осталим гранама народне привреде.
- 17) Сматрај да си и учитељ на сваком месту и у свако време.
- 18) Не заборави да колико си шумар, толико исто треба да будеш и културни и национални раденик.
- 19) Развијај друштво-убље међу друговима а и себе самога усавршавај у томе.
- 20) Дух, рад и идеализам је природна одлика шумара, али коју ми треба овде да развијемо што је могуће више.

На крају Марковић захваљује Др. Петровићу на ове речи које је упутио најпре шумарима на југу и којима даје назив: „Шумарско вјерују“.

Побуђен горњим речима јавља се да говори Стеван Ивановић. Он подсећа младе колеге на недавна времена, када је било много теже служити него данас. Износи један случај, који га није умало, као почетника у служби одвео пред суд, само стога, што је био рђаво уцућен од свог старијег.

Marković ponovo uzima rеч и тим поводом предлаже да управа подружнице прими на себе да потсетник упути појединим дневним листовима, па и часописима у Јужној Србији, Шумским управама и референтима, чуварском особљу и т. д. — што скупштина прима.

Како се више нико није јављао за реч претседник закључује скупштину у један сат поподне.

Секретар:

Инж. Светислав Радуловић.

Претседник:

Инж. Свет. Новаковић.

P O Z I V*

Mole se gg. članovi Jugoslovenskog šumarskog udruženja, da nam jave svaku promjenu svoje adrese. Napominjemo, da se adrese mijenjaju samo na izričiti zahtjev svakog člana, a ne premještajima javljenim u dnevnim listovima. Stoga je potrebno, da svaki član kod svakog svog premještaja zasebno javi promjenu svoje adrese, kako bi mu se Šumarski List mogao uredno da otprema.

Uprava

UPLATA ČLANARINE U MJESECU AUGUSTU GOD. 1934.

Redovitih članova: Anić Milan, Zagreb Din 100.— za god. 1934; Čižek Josip, Valpovo Din 200.— za god. 1933 i 1934; Golubinski Pavao, Andrijevica Din 100.— za god. 1934; Grozdanić Milan, Ogulin Din 100.— za god. 1934; Juvančić Ivan, Belišće Din 50.— za II. polg. 1934; Jasarevski Pavle, Aleskinac, Din 100.— za god. 1934; Jurčić Marijan, Samobor Din 100.— za god. 1934; Jasić Dušan Petrinja, Din 100.— za god. 1934; Korošec Mijo, Vinkovci Din 100.— za god. 1934; Kopf Stjepan, Vinkovci Din 100.— za god. 1934; Kostelić Oskar, Otočac Din 200.— za god. 1931 i 1932; Koprić Andriji, Zagreb Din 200.— za god. 1932 i 1933; Kolaković Rašid, Kuršumlija Din 300.— za god. 1932, 1933 i 1934; Kazakov Vadim, Gor. Milanovac Din 100.— za god. 1934; Lozinski Viktor, Ražanj Din 100.— za god. 1933; Mahovlić Josip, St. Mikanovci Din 100.— za god. 1934; Marković Miodrag, Aleksinac, Din 25.— za II/4 1934; Manić Milutin, Kraljevo Din 100.— za god. 1934; Podhorski Ivo, Vranovina Din 100.— za god. 1934; Radčenko Teodor, Aleksinac, Din 100.— za god. 1933; Serdar Stjepan, Sušak Din 300.— za god. 1932, 1933 i 1934; Škorić Vladimir, Zagreb Din 200.— za god. 1933 i 1934; Turk Zdravko, Čabar Din 100.— za II. polg. 1933 i I. polg. 1934; Vujović Matija, Kraljevo Din 100.— za g. 1934; Vidmar Vilko, Nova- Gradiška Din 200.— za god. 1933 i 1934.

Redovitih članova sa područja podružnice Ljubljana: Iglar Guido, Železniki Din 100.— za II. polg. 1933 i I polg. 1934; Javornik Stanko, Žalna Din 100.— za god. 1934; Jayornik Josip, Žalna Din 100.— za god. 1934; Juvan Ivan, Ljubljana Din 100.— za god. 1934; Kosler Josip, Ljubljana, Din 400.— 1931, 1932, 1933 i 1934; Kosjek A. Jakob, Kostanjevica Din 300.— za god. 1931, 1932 i 1933; Levičnik Josip, Ljubljana Din 100.— za god. 1934; Miklavić Franjo, Ljubljana Din 100.— za god. 1934; Pogačnik Franjo, Lehen Din 100.— za god. 1933; Rus Aloizij, Bled Din 100.— za god. 1934.

Redovitih članova sa područja podružnice Beograd: Babić Ljubica, Beograd Din 120.— za god. 1934 i upisnina Dr. Djoka Jovanović, Beograd Din 200.— za god. 1933 i 1934; Korenić Vladimir, Beograd Din 100.— za god. 1934; Kraljević Jovan, Beograd

* **Opaska:** zapisnici odborskih sjedница, koje su održane na dne 7 i 9 IX. 1934 kao i zapisnik ovogodišnje главне скупštine biće отштампани u narednom broju Šumarskog Lista.

Din 100.— za god. 1933; Mužinić Milan, Beograd, Din 200.— za god. 1931 i 1932; Nedok Čedomil, Brza Palanka Din 100.— za god. 1934; Srećković Ljubomir, Beograd Din 400.— za god. 1931, 1932, 1933 i 1934.

Redovitih članova sa područja podružnice Skoplje: Ivanović Strahinja, Plevlje Din 100.— za god. 1934; Jovičići Đorđe, Valjevo Din 100.— za god. 1934; Kutlešić Miodrag, Veles Din 100.— za god. 1934.

Redovitih članova sa Područja podružnice Sarajevo: Ivić Martin, Srebrenica, Din 100.— za god. 1934; Knežević Milan, Sarajevo Din 100.— za god. 1934; Kudović Sulejman, Sjetlina Din 200.— za god. 1933 i 1934; Obradović Ljubomir, Čajniče Din 100.— za god. 1934; Stanimirović Jovan, Sarajevo Din 35.— a conto 1934.

Redovitih članova sa područja podružnice Banja-Luka: Jović Petar, Banjaluka Din 30.— za god. 1933; Fetahagić Mustafa, Žepče Din 100.— za god. 1934; Krpan Rudolf, Drvar Din 100.— za god. 1933; Schmidt Franjo, Banjaluka Din 100.— za II. polg. 1932 i I. polg. 1933.

Uplata članova pomagača: Slade Vicko, Trogir Din 50.— za god. 1933; Nikolić Nikola, Kos. Mitrovica, Din 50.— za god. 1934; Delić Vukašin, Dobrljin Din 31.— za god. 1933; Jurčić Marijan, Samobor Din 50.— za god. 1933.

Uplata na preplati za Šumarski List: Ministarstvo Vojske i Mornarice Beograd, Din 100.— za god. 1934.

DAR KEREŠKENIJEVOJ PRIPOMOĆNOJ ZAKLADI

Ing. Josip Rustija, dvorski savjetnik i direktor šuma u m., Ljubljana, darovao je Kereškenijevoj pripomoćnoj zakladi iznos od 100.— dinara. Plemenitom darovatelju najljepša hvala. Ugledali se i ostali u taj lijepi primjer.

Uprrava.

NASTAVA I ISPITI

ДРЖАВНИ СТРУЧНИ ИСПИТ ШУМАРСКИХ ПРИПРАВНИКА СА ФАКУЛТЕТСКОМ СПРЕМОМ.

Испитna комисија обавила је испитивање шумарских чиновничких приправника са факултетском спремом у мају 1934. год. и то од 3.—12. закључно. За испит се пријавило 35 кандидата. За њих 19 комисија је издала одобрење за полагање, од којих су двојица одустала од испита, тако да се испиту подвргло 17 кандидата. Маја 3. и 4. обављени су писмени испити и извучена су ова питања:

I. ГРУПА.

У близини (4 км.) пловне реке налази се шума старих славонских храстика. На површини од 20 к. ј. извршена је дендрометријска процена на 360 храстових стабала, те је проценом установљено:

A. Техничког дрвета:

1)	Трупаца за фурнире	100 м ³
2)	, I класе	150 м ³
3)	, II ,	500 м ³
4)	, III ,	210 м ³
Укупно:		960 м ³

Б. Горивог дрвета.

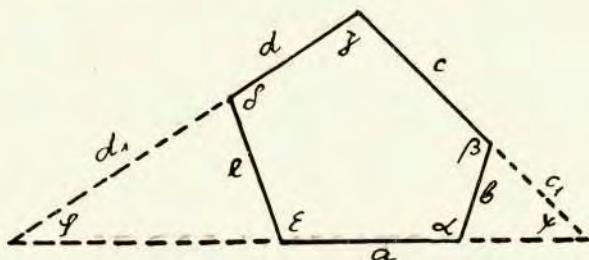
1) Цепаница	640 м ³
2) Облица	320 м ³
	Укупно: 960 м ³
Ц. Танинског дрвета	96 м ³
	Свеукупно: 2016 м ³

Ова храстова стабла имају се израдити у властитој режији и извести на обалу реке на ствариште. Израда и извоз у зимско доба по снегу. Техничко дрво, трупци III. класе израдиће се у немачку бачварску дугу.

- I. Имају се описати сви сортименти према узанцима загребачке берзе.
- II. Има се израчунати количина немачке бачварске дуге из трупаца III. класе.
- III. Има се описати организација рада и
- IV. Имају се установити укупни трошкови израде и извоза, узевши за јединицу висину наднице, колика је у околини где кандидат служи.

П. ГРУПА.

1. Како се изводи инвентарисање шуме са програмом сеча према упутствима за уређивање државних шума?
2. Све странице и сви кутови једног земљишта у облику петорокута су измерени. Тражи се његова површина?

3. Ако један хектар изданачке шуме одбацује у 30 годишњој опходњи први пут сада и онда сваки пут по 6.000 динара, колико износи просечни годишњи приход уз 3% камата на камате?

III. ГРУПА.

I.

На једној падини имамо полигонску тачку P , чија је кота (надморска висина) 85.00 м. Од тачке P десно пење се терен са нагибом 1 : 3. Од тачке P лево пада терен са нагибом 50%.

Тачка осовине цесте лежи у терену 2.00 м десно од тачке P на коти 85.30 м. Нивелета цесте има коту 86.10 м. Ширина цесте је 4.00 м. Ширина горњег строја (*chaussée*) је 3.00 м.

Нацртати попречни профил ове цесте и у њему приказати све што треба. Земљиште је иловача суха. Мерило 1 : 50.

II.

Преко једне баре око 30 м. широке треба подићи провизорни пут за извоз дрва из шуме, јер би заобилажењем баре требало возити дрво неколико километара даље. Земљиште у бари је мекано и преко ње је извожење терета немогуће. Грађевног материјала нема, а његова набавка и довољно би коштала. Али на лицу места има довољно врбовине и другог шикарја, земље, финијег и крупнијег песка. Дно баре је

хоризонтално и лежи на коти 120.00 м. Нивелета пута лежи на коти 121.90 м. Ширина самог коловоза (утреника) је 2.50 м., а цела ширина пута 3.10 м. Ивице планума уздуж треба осигурати са фашинама. Фашине у трупу пута треба положити уздуж и попреко наизменице и учврстити кољем. Пречник свих фашина нека буде 30 цм. Најртати попречни профил пута. Мерило 1 : 50.

IV. ГРУПА.

Шта је главни задатак шумарске политике и којим се мерама постиже? Које су мере шумарске политике прописане у закону о шумама? Критички их размотрити.

Усмени испит обављен је 7., 8. и 9. маја, а теренски испит 11. и 12. маја у шумама властелинства кнеза Одескалхи код Илока.

Испит су положила: са добрым успехом 4 кандидата, са довољним успехом 11 кандидата. Испит нају положила 2 кандидата.

Средња оцена износи 2.31. Успех кандидата показан на испиту није задовољавајући.

Разлог овако слабом успеху кандидата комисија види у слабој воји и недовољном интересовању самих кандидата за своју праксу у извесној мери, затим у недовољној разноврсности радова, на које се приправници упућују у току њихове приправне службе и, најзад, делом и у недовољној припреми стручној и предстручној.

Имајући у виду, да су ови кандидати свршавали своју основну и средњошколску обуку у ратном и послератном времену и да ће на испит доћи још известан број таквих генерација, испитна комисија, у циљу добијања што бољег подмлатка, предлаже да се обнове сва наређења, којима се прописује приправничка пракса, и да се позву сви надлежни органи, да покажу нарочиту бригу за што успешнију практичну обуку кандидата. Персонални отсек имао би обратити нарочиту пажњу, да се приправници постављају код активних дирекција шума и само оних банских управа, где је служба добро развијена; код неактивних дирекција и оних банских управа, где се не врше радови у режији, приправнике не треба постављати. Дужности приправника и претпостављених старешина у циљу извршења приправничке праксе изложене су и објашњене у предмету испитне комисије од 10. јуна 1932. год. Постављени приправници, чим примије дужност, добије књигу за „Дневник рада“ и распис, упутство о приправној служби. У дневник се уноси, да је кандидату наређено вођење дневника и предат распис, што потписује и старешина и приправник; у очи испита приправник је дужан показати свој дневник претседнику испитне комисије. Отсек за статистику и наставу старао би се, да приправници и претпостављене старешине извршују прописе упустава о приправној служби. Установљену немарност кандидата за обављање приправне службе, примећену прегледом дневника, комисија ће узимати у обзир при оцењивању способности приправника-кандидата; исто констатовану небрижљивост претпостављеног старешине комисија би доставила Отсеку за статистику и наставу са предлогом, да се такав старешина казни.

На основу предњег извештаја испитне комисије одељење за шумарство Министарства шума и рудника издало је дирекцијама државних шума и Кр. банским управама наредбу о приправној служби шумарских чиновничких приправника следеће садржине:

„Став други § 13 закона о чиновницима гласи: „у приправној служби даје се приправнику могућност, да се уведе у све врсте послова своје струке“.

Овим законским прописом дато је право приправнику да може тражити од претпостављеног старешине, да буде уведен у сваку врсту послова. А како се ово увођење може извршити у шумарској струци, одређено је у нарочитом поглављу Правилника о полагању државног стручног испита чиновничких приправника — „Приправничка пракса“ — чл. 3, 4 и 5. Ово право приправника остаје у важности

и после положеног испита за све оне врсте послова, које из буди којих разлога није обављао у току праксе, а пре положеног испита.

Ценећи важност приправничке праксе законодавац је сматрао за потребно, да постави извесне норме уопште за све чиновнике приправнике, а Министар шума и рудника прописујући правилник о испиту за приправнике шумарске струке нарочито је тежио да приправном службом приправници стекну максимум практичног знања у што систематскијој форми; јер обилност послова шумарске струке захтева једно методско и систематско вођење послова.

Приправна служба постављена је на нарочито место. Није то само жеља законодавца да искључи приправника са одговорних места из бојазни да приправник не може водити послове, док не стекне поверење својих претпостављених, већ се приправник поставља на неодговорна места да би лакше могао, имајући више слободе за кретање у служби, доћи до потребног практичног знања. Жеља је законодавца да се приправник у што краћем времену оспособи за практично примењивање у школи добивеног теоријског знања, што ће бити од користи по државу с обзиром на доцнију службу приправника као самосталног чиновника.

Приправници се не смеју упослiti на водећа и рачуноналагачка места. Они имају бити приодданi само као помоћне техничке снаге, како би се лакше могли упућивати на друге послове без штете по започете. Исто тако сваки претпостављени старешина једног приправника мора имати у виду, да је он одговоран за правилну изобразбу практиканта у погледу примене његовог теоријског знања и да евентуални трошкови такве изобразбе, као на пр. што чешће извођење на терен, никад неће бити велики, ако се од приправника очекује будући добар чиновник, добар стручњак практичар.

Сваки приправник мора водити Дневник о својој пракси. Постављени приправник, чим прими дужност, добије књигу за дневник рада и овај распис, упуство о приправној служби. У дневник треба унети, да је приправнику наређено вођење дневника и предат распис, што потписују и старешина и приправник.

У дневник уносиће приправник хронолошким редом све врсте радова, које буде обављао током своје праксе, са својим критичким опаскама. За сваки посао мора означити име и презиме стручног лица, које га је увело у тај посао, где и када. Приликом напуштања једног надлештва приликом премештаја из једног места у друго приправник је дужан затражити оверу свога дневника од стране шефа надлештва и овај је дужан ставити потребну оверу чак и у случају да се од стране приправника констатује у дневнику чињеница о неуказивању праксе и непредусретљивости шефа.

У очи испита приправник је дужан показати свој дневник Претседнику испитне комисије.

Приликом долaska једног приправника у једно шумарско надлештво он мора бити прво упознат о функцији тога надлештва: о целокупном пословању у административном и техничком погледу. Шеф надлештва односно његови референти дужни су да покажу приправнику све књиге, које се воде, са кратким објашњењем о њиховом вођењу.

Административно управно пословање. Током рада треба водити нарочиту бригу да приправник буде што боље упућен у појединачне врсте административних послова, па у ту сврху сваку грешку исправљати и колегијално упућивати га не стављајући се у улогу судије, већ старијег друга и учитеља. Обратити треба нарочиту пажњу да приправник буде упућен у све законске и нормативне прописе. За сваку врсту пословања показати му прикупљене и сређене прописе. Библиотеке имају бити што уређеније и приправнику стављене на расположење уз нарочито упуство за руковање, уређење и одржавање библиотека, законских и других нормативних наређења.

Технички послови и радови. Код техничких послова приправник мора бити благовремено обавештен о врстама будућих техничких радова и упућен да прегледа пројекте изведенних сличних техничких радова. Ово ће нарочито олакшати боље и брже схваташање приправништва, када буде изашао на терен ради обављања нових техничких радова. На терену обратиће се нарочита пажња на практично и умесно извођење техничких радова критички објашњавајући такву праксу и све њене предности над другим начином такве примене у колико постоји. Сваки и најмањи детаљ практиканта ће извршивати под нарочитом контролом руковоца радова. Практиканта треба упутити, евентуално и по потреби, у пригодну литературу за важније и обимније радове. Код оне врсте техничких радова, који се не би могли обавити у току једне године или за времена практиковања дотичног практиканта, шеф односно руковоц радова објасниће остали посао за довршење започетог техничког пословања и то по могућству што очигледније показати служећи се са довршеним пројектима или елаборатима. Ма какав технички посао отпочео један приправник, постарати се ваља да он добије јасну слику о целости тога посла, било да је цео посао сам обавио, било да га је делимично изводио. Код израде планова, пројеката и елабората обратити нарочиту пажњу на техничку опрему.

Шеф шумске управе или шумарски срески референт уводиће лично своје приправнике у послове. Водиће нарочиту евиденцију о пословима, које је вршио практикант, што мора таксативно набројати у извештају своме о проведеној пракси свога приправника, који шаље оном надлештву, куда је приправник упућен на нову дужност. У овај извештај унети и своје примедбе о ревности или нехатности приправника за праксу.

Директор дирекције шума или шеф отсека за шумарство код банске управе водиће рачуна да поједини референти уводе приправнике у сваки посао, који први пут обављају са приправништвом. Референти су дужни водити о овом нарочиту евиденцију. Исто ће се директор односно шеф постарати да сваки практикант буде додељиван на разне послове, тако да по могућности прође кроз све рефераде у дирекцији односно отсеку. Приликом премештаја приправка известиће његово друго надлештво на начин, како је горе речено за извештаје шефова шумских управа.

У циљу што правилије примене законских прописа о приправној служби шумарских приправника и ради што стриктнијег извршења овога наређења одељење за шумарство одредиће повремене инспекције и кажњаваће најстрожије сваку лабавост у извршењу.

Ово наређење има се у препису доставити свима приправницима, а референтима саопштити на потпис акта.

KNJIŽEVNOST

ZAŠTITA ŠUMA I POLJSKIH KULTURA PROTIV VJETRA

Knjigu pod gornjim naslovom izdao je Međunarodni Institut za agrikulturu (Rim 1933). Podaci su prikupljeni anketnim путем. Неких 27 неobično precizno i jasno formulisanih pitanja upućeno je uredima, stanicama (za šumske pokuse, meteorološke itd) i pojedinim šumarskim stručnjacima gotovo svih zemalja. Publikacija sadrži osim tačnih odgovora na sva ta pitanja još i opsežni popis literature. Ta se literatura naročito obogatila zadnjih godina u vezi sa katastrofalnim štetama od vjetra u šumama Centr. Evrope godine 1929. i 1930. Da je knjiga izašla 1929. g. (kako je spočetka bilo nade), sigurno ne bi sadržala tolik materijal. Tužna iskustva zadnjih godina povećala su obim publikacije na 264 str.

Za šumara su od naročitog interesa ova pitanja i odgovori na njih:

Pitanje 3. Karakter i intenzivnost štetnog djelovanja vjetra: a) na šumsko tlo, b) na drveće (posebno listače i četinjače).

Pitanje 7. Koje mjeru smatrate najefikasnijim: a) da se zaštite šume s obzirom na različite uslove (staništa) na vrst drveta, način sječe, visine itd?

Pitanje 8. odnosi se na smjer, odstojanje, trajnost i održavanje šumskih plašteva.

Pitanje 10 (tačka b). Kako provodite prorede vodeći računa o potrebi odbrane od vjetra?

11. Kako vodite sječe (s obzirom na isto)?

16. Koliku plohu zaštićuju pojedine vrsti?

19. a) Jeste li mogli zapaziti u šumama »zaštitnih zona« veći broj ptica? b) Čemu se to ima pripisati — direktnom utjecaju zaštitne zone (smanjivanju vjetra) ili većem obilju kukaca u njoj?

25. pitanje tiče se ekonomsko-finansijske strane čitavog problema, a 26. zakonskih propisa u pojedinim zemljama.

Naveo sam samo pitanja, koja imaju specijalan interes za šumara. Ma da sva ostala pitanja i odgovori više zdiru u sferu poljodjelstva, ipak su i ona od nesumnjivog interesa.

Neki odgovori divergiraju; ovo nije čudo s obzirom na velik broj neprečišćenih problema u šumarstvu. Interesantna su mnoga argumentovanja Cieslara* (o fiziološkom uplivu gibanja atmosfere na biljne asocijacije). Veoma su zanimivi neki odgovori iz kolonija. Šumari iz tropskih krajeva jednodušno plediraju za što veće favorizovanje »filao-a« (drvno tropskih predjela), koje je kadro odolijevati najvećim burama, čak i na staništima izloženim intenzivnom i trajnom raznošenju (razvijavanju). Ne bi li se možda pokušalo sa naturalizacijom te vrsti u Južnoj Evropi?

Ornitologe i entomologe mogao bih uputiti na originalan odgovor g. Bertranga (Direktora Voda i Šuma u Luxemburgu) odnosno na njegove skeptičke nazore u pogledu pozitivne uloge ptica u šumi.

A. P.

LJ. V. MALETIĆ: PREMER ŠUMSKIH SASTOJINA METODOM SLOBODNIH STABALA, BEOGRAD 1934.

U Šumarskom Listu od 1930—1933 g. izložio je g. prof. Maletić (sa poljopr.-šumar. fakulteta u Zemunu) svoje poglede na kubisanje sastojina pomoću slobodno izabranih primjernih stabala. U glavnom iste poglede, ali u sredenjoj, proširenoj i poboljšanoj formi iznosi pisac i u ovoj knjižici objašnjujući uz to svoja izlaganja brojnim crtežima.

U uvodu knjižice (»Opšti deo«) govori pisac osim toga — u glavnom prema djelu »Lesnaja taksacija« profesora M. M. Orlova — o toku rastenja stabala i sastojina u visinu i debljinu, o broju stabala po jedinici površine i njihovom međusobnom brojnom odnosu, o promjeni obličnog broja tokom starosti i o toku rastenja u pogledu drvene sadržine. U pogledu broja stabala po jedinici površine i njihove rasporedbe po debljinama spominje takoder opažanja g. Dra Ž. Miletića i g. Dra Z. Vajde.

Knjižicu (broširanu, sa 74 stranice) izdao je pisac u vlastitoj nakladi, a prodaju i razširjanje knjige preuzeila je knjižara J. A. Lotspeich, Zemun, Kralja Petra ul. 11.

* On jedini nije zaboravio spomenuti i pozitivnu ulogu vjetra. S punim pravom navodi da u kompleksima, gdje ima mrazišta (mraznih rupa), treba ići za tim, da se stvore uslovi za što veću mogućnost gibanja zraka (otvaranje dakle, a ne zaštićivanje).

UGRENOVIĆ: ISKORIŠČAVANJE ŠUMA, KNJIGA TREĆA I ČETVRTA; TEHNIKA TRGOVINE DRVETOM I i II, dva sveska (circa 600 stranica, circa 250 slika) nalazi se u štampi: Sadržaj: Dio prvi, Uvod, Glava I: Drvarske orude. Razvoj drvarske orude, 1) Orude za cijepanje. 2) Orude za siječenje. 3) Orude za tesanje. 4) Orude za piljenje. — Glava II: Rad. 1) Šumski radnici (Opći uslovi rada. Kvalitet radnika. Radne jedinice i kategorije. Naplaćivanje radnika. Briga za radnika). 2) Vrijeme sječe. 3) Organizacija rada (Opći pogledi — Početak rada). — Glava III: Obaranje. Obziri kod obaranja. Teorija obaranja. Tehnika obaranja. — Glava IV: Krčenje. Važnost krčenja. 1) Krčenje panjeva. (Uslovi i činoci krčenja — Krčenje polugajma — Krčenje krčilima — Krčenje eksplozivima — Uspjeh krčenja). 2) Krčenje stabala. — Glava V: Tehnika izradivanja. — Faze izradivanja — Trgovački običaji — Trgovačke mjere — Grupisanje sortimenata. — Glava VI: Obla drvo. Kubisanje. 1) Obla duga grada. Jarboli (katarke). Antene za gradnju. Piloti. 2) Trupci. Trupci za oplatice (furnire). Trupci za piljenje. Drugi trupci. Trupci za jekatalice. Trupci za zanatlijske potrebe. 3) Stupovi za vodove. 4) Rudničko drvo. 5) Celulozno drvo. 6) Obla kolarska grada. 7) Sitna oblovina. — Glava VII: Tesano drvo. (Načini tesanja — Značenje tesanja — Tehnika tesanja — Procenat iskoriščavanja — Kubisanje — Efekat tesanja) — 1) Tesana grada za brodove. 2) Tesano gradevno drvo. 3) Željeznički pragovi. — Glava VIII: Cijepano drvo. A) Dužica. 1) Francuska dužica. 2) Njemačka dužica. 3) Cerova dužica. 4) Buškova dužica. 5) Čamova dužica. B) Vratila, vesla i ostalo cijepano drvo: 1) Vratila. 2) Vesla. 3) Šindra. 4) Kolarska grada. 5) Kolje i proštaci. 10) Sitna cijepana roba.

Dio drugi: Glava IX: Ogrijevno i taninsko drvo. — Glava X: Drveni ugalj. 1) Opći pogledi. 2) Metode pougljavanja. 3) Ugljarenje. 4) Uspravne žežnice. A) Podizanje žežnice. B) Rad oko pougljavanja. 5) Ležeće žežnice. 6) Manipulacija ugljom. 7) Efekat pougljavanja. 8) Svojstva drvenog uglja. Trgovački običaji. — Glava XI: Primanje Izrađenih produkata. — Glava XII: Iznošenje. Faze iznošenja. Pomoćno orude. 1) Nošenje (Nošenje snagom čovjeka. Nošenje snagom životinje. 2) Voženje. 3) Vuča. 4) Bacanje, valjanje i spuštanje. 5) Sanjkanje. 6) Klizanje. 7) Tociljanje. A) Zemljana točila. B) Drvena točila. C) Vodeno točilo. 8) Iznošenje vodom. A) Plavljenje. B) Splavarenje. — Glava XIII: Pilane. Važnost pilana. Vrsti pilana. 1) Prethodni radovi. (Alimentacija pilane. Kapacitet pilane. Dozvole) — 2) Pogon pilane. 3) Smještaj pilane. 4) Pilanski prostor. 5) Zgrade. 6) Pile. A) Pile jarmače. B) Pile cirkularke. C) Pile vrvčanice. 7) Rad na stovarištu trupca. 8) Tipovi piljene robe. 9) Tehnika piljenja. 10) Rad u pilanskom trijemu. 11) Procenat iskoriščavanja. 12) Rad na slagalištu piljene robe. 13) Iskoriščavanje otpadaka. 14) Utvrđivanje vrijednosti piljene robe. 15) Mechanizovanje rada na pilanama. 16) Trgovački običaji za piljeno drvo. — Glava XIV: Vještačko sušenje drveta. Glava XV: Furniri i šperovano drvo. Glava XVI: Tehnika transporta. (Razlike u transportu. Otprema željeznicom. Otprema brodom). — Glava XVII: Zaštita radnika. — Dodatak: Trgovačka terminologija. (U pet jezika).

Knjiga se naručuje kod G. Dane Tomičića, sekretara Tehničkog fakulteta, Zagreb, Wilsonov Trg 12. (Cijene i uslove plaćanja vidi u narudžbenoj dopisnici priloženoj ovome broju.)

LIČNE VIJESTI

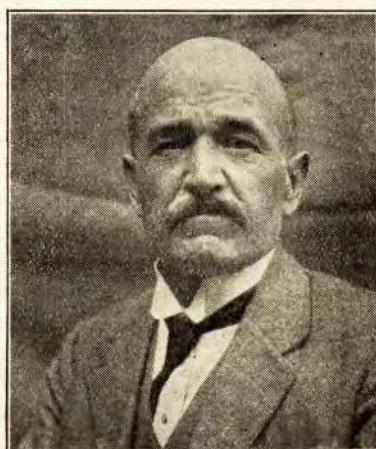
† DUŠAN WEINER

kr. šumarski nadsavjetnik u. p.

Dne 27. juna 1934. god. umro je u Zagrebu naglom smrću, pogodjen od srčane kapi, Dušan Weiner, kr. šum. nadsavjetnik u. p.

Pokojnik se rodio 21. januara 1875. u Sisku. Šumarske nauke svršio je na bivšem kr. gospodarskom i šumarskom učilištu u Križevcima 1893. god., a državni ispit za samostalno vođenje šumskog gospodarstva položio je kod tadanje Kr. hrv. slav. dalmat. zemaljske vlade u Zagrebu u mjesecu novembru 1896. godine.

Odmah nakon svršenih nauka stupio je pokojnik u praksi kod vlatelinstva Kutjevo, gdje je radio na omedašenju šuma tog vlatelinskog posjeda. Nakon toga stupio je u službu kod nadbiskupije zagrebačke, gdje je ostao do početka januara

1896., kada je imenovan kr. šumarskim vježbenikom kod šumarskog odsjeka Kr. zemaljske vlade u Zagrebu. Kratko vrijeme iza toga bijaše premješten županijskoj oblasti u Gospic.

U mjesecu junu 1897. imenovan je kotarskim šumarom kod kr. kotarske oblasti u Novom-Vinodolu. Iza toga služio je u istom svojstvu u Perušiću i u Iloku kao šumarski referent. U januaru god. 1914. premješten je kr. županijskoj oblasti u Bjelovaru, gdje je godine 1917. imenovan kr. županijskim šumarskim nadzornikom i vršio službu kr. županijskog šumarskog izvjestitelja, na kom je mjestu ostao do godine 1921., kada je premješten kr. kotarskoj oblasti u Krapinu. Godine 1928. premješten je sreskom po-glavarstvu u Pakrac i imenovan kr. šumarskim nadsavjetnikom. Na tom mjestu ostao je sve do aprila godine 1932., kada je ukazom Nj. Veličanstva Kralja stavljen u trajno stanje pokoja.

Pokojnik je svuda, gdje je služio, revno i marljivo obavljao svoju službu, te je svuda bio obljubljen i poštovan. Bio je veliki veseljak i Šaljivdžija, te je uvijek znao svoje drugove zabavljati anegdotama i uspomenama iz mladih dana. Svakom pri-stupačan i susretljiv, uznastao je uvijek narodu, gdjegod je služio, pomoći i učiniti sve što se može i dade, pa je stoga uživao simpatije i štovanje.

Nakon što je penzionisan, nastanio se je u Zagrebu, gdje ga je eto nenadano zatekla smrt.

Jedna trajna uspomena, koju nam je pokojni Weiner ostavio, jest lijepa velika relief-karta za cijelu Hrvatsku i Slavoniju u mjerilu 1 : 75.000 sa oznakama svih šuma, koju je izradio, dok se je nalazio kod šumarskog odsjeka kr. zemaljske vlade u Zagrebu, te koja se karta sada nalazi kod kr. Direkcije šuma u Zagrebu. Osim toga izradio je jednu relief - kartu u mjerilu 1 : 25.000.

Pokojnik ostavljaiza sebe ožalošćenu suprugu Slavicu, rođenu Ježić, i petero opskrbljene djece.

Sahranjen je 28. juna na Mirogoju uz vrlo velik broj sudrugova, prijatelja i znanaca.

Na grobu oprostio se je sa pokojnikom toplim riječima kr. šum. nadzornik u. p. Rudolf Kolibaš, ocrtačajući sva dobra svojstva, koja su rjesila pokojnika i radi kojih je svuda bio omiljen, gdjegod je služio.

Sudrugovi iz Zagreba sabraše umjesto vijenca na njegov odar lijepu svoticu novaca za Kereškenijevu pripomočnu zakladu.

Neka je vječni pokoj njegovoj plemenitoj duši.

D. Hradil.

✓ I/oo

PROMJENE U SLUŽBI.

Odlikovani su:

Čajkanović Žarko, viši šum. savetnik IV-2 u penziji ordenom Jugoslavenske krune 4 reda.

Jovanović P. Milorad, načelnik Min. šuma III-1 u p. ordenom Belog orla 4 reda.

Gačić H. Jovana, inspektor Ministarstva III-2 u penziji ordenom Jugoslavenske krune 4 reda.

Unapredeni su:

Miodragović inž. Bogoliub, za Direktora šuma 4 grupe I stepena kod Direkcije šuma u Aleksincu;

Trivunac inž. Radomir, za savetnika 5 grupe činovnika Direkcije šuma u Sarajevu.

Padijen inž. Ivan, za savetnika 5 grupe kod Direkcije šuma imovne općine u Novoj-Gradiški.

Ravnik inž. Franjo, za šum. savetnika 5 grupe i sreskog šum. referenta kod sreskog načelstva u Prnjavoru;

Milošević Ante, za tehničkog inspektora 5 grupe i šefa šumske uprave u Tesliću.

Pšibik Franjo, za tehničkog inspektora 5 grupe kod Direkcije šuma u Banjaluci.

Zarić ing. Petronije, za šum. savetnika 6 grupe i šefa šum. uprave u Šipovu.

Doder Risto, za višeg šumarskog poverenika 6 grupe kod šumske uprave Prača-Sjetlina.

Rajković Velimir, za višeg šum. poverenika 6 grupe i sreskog šum. referenta kod sreskog načelstva u Zajčaru.

pc (1993)

zajčar

Šunjevarić Miljenko, za višeg šumskog poverenika 6 grupe i šefa šum. uprave u Bitolju.

Dželalija Dimitrije, za tehničkog višeg nadzornika 6 grupe kod uprave Državnog dobra Topčider.

Hartman Robert, za šum. višeg pristava 7 grupe i šefa šumske uprave u Vozući.

Tihanov inž. Grigorije, za šumskog višeg pristava 7 grupe kod šum. odseka Kr. banske uprave na Cetinju.

Cenić inž. Ante, za šum. višeg pristava 7 grupe i šefa šumske uprave Cerna.

Šimić inž. Petar, za šum. višeg pristava 7 grupe i šefa šum. uprave u Kavadaru.

Doković inž. Radovan, za šum. višeg pristava 7 grupe i šefa šum. uprave u Prizremu.

Begović inž. Branislav, za šum. višeg pristava 7 grupe i šefa šum. uprave Nemila.

Vasiljev inž. Aleksander, za šum. višeg pristava 7 grupe i šefa šum. uprave u Kumanovu.

Cestar inž. Stjepan, za šum. višeg pristava 7 grupe i šefa šum. uprave u Novom-Gradu.

Avramović Marko, za šum. poverenika 7 grupe i šefa šum. uprave u Ivanjici.

Božić Sergije, za šum. poverenika 7 grupe kod sreskog načelstva u Banjaluci.

Dodić T. Petar, za pom. sekretara 7 grupe kod odelenja za šumarstvo Min. šuma i rudnika Beograd.

Kurc Josip, za računskog kontrolora 7 grupe kod Direkcije šuma u Sarajevu.

Božić Simo, za potšumara I klase 7 grupe kod sreskog načelstva u Prijedoru.

Kasik Ljudevit, za potšumara I klase 7 grupe kod šumske uprave u Srednjem.

Marković Persida, za glavnog arhivara 7 grupe kod odelenja za šumarstvo Ministarstva šuma i rudnika u Beogradu.

Sekulić inž. Milorad, za inspektora Ministarstva šuma 3 grupe II stepena kod odelenja za šumarstvo Ministarstva šuma i rudnika u Beogradu.

Slijepčević inž. Ilija, za direktora šuma 3 grupe II stepena kod Direkcije šuma u Banjaluci.

Premužić inž. Andrija, za direktora šuma 3 grupe II stepena kod Direkcije šuma u Sarajevu.

Pavlić inž. Ante, za šum. savetnika 4 grupe II stepena kod šum. odseka Kr. banske uprave u Zagrebu.

Manojlović inž. Branko, za šum. savetnika 4 grupe II stepena i šefa šum. uprave u Jasenku.

Majnarić inž. Marjan, za savetnika Direkcija šuma 4 grupe II stepena u Zagrebu.

Vasić Vasilije, za savetnika Direkcije šuma 4 grupe II stepena u Sarajevu.

Balonek Franjo, za savetnika Direkcije šuma 4 grupe II stepena u Sarajevu.

Belamarić Ivan, za savetnika Direkcije šuma 4 grupe II stepena u Sarajevu.

Divjak inž. Tihomir, za savetnika Ministarstva 4 grupe II stepena kod odelenja za šumarstvo Min. Šuma i rudnika u Beogradu.

Stamenković Božidar, za višeg savetnika Ministarstva 4 grupe I stepena kod odelenja za šumarstvo u Beogradu.

Babić inž. Bogdan, za šum. savetnika 4 grupe II stepena kod šum. odseka Kr. Banske uprave u Sarajevu.

Baranac inž. Slobodan, za savetnika 5 grupe kod odelenja za šumarstvo, Min. Šuma i rudnika u Beogradu.

Frković inž. Ivan, za višeg šum. savetnika 4 grupe I stepena kod Direkcije Šuma na Sušaku.

Premješteni su:

Zupanić ing. Radovan, šum. pristav VIII gr. iz Ljubljane k sreskom načelstvu u Mursku Sobotu.

Obradović ing. Ljubomir, šum. pristav VIII gr. iz Sarajeva za šefa Šum. uprave u Čajniče.

Nemec ing. Dragutin, šum. pristav VIII gr. iz Krasna za šefa Šum. upr. u Jagodinu.

Marković ing. Trifun, šum. pristav VIII gr. iz Niša za sres. šum. referenta u Andrijevicu.

Petrović ing. Radiša, šum. pristav VIII gr. iz Novog Sada za sres. šum. referenta u Somboru.

Rabrenović ing. Radojko, šum. pristav VIII gr. iz Kotor Varoša za šefa Šum. uprave u Gračanicu.

Ivić ing. Martin, šum. pristav VIII gr. iz Srebrenice za sres. šum. referenta u Jajce.

Meršol Vinko, potšumar VIII gr. iz Kranjske gore k šum. ispostavi u Škofju Loku.

Moskaljuk Aleksander, potšumar VIII gr. iz Gackog k Šum. upravi u Tesliću.

Petrović Mihajlo, potšumar II kl. VIII gr. iz Bajine Bašte k Šum. upravi u Kraljevo.

Buzuk Nikola, potšumar III kl. X gr. iz Gračanice k Šum. upravi u Bugojno.

Bujić ing. Živko, čin. pripravnik počev od VIII gr. iz Turbeta za v. d. sres. Šum. ref. u Gacko.

Obradović ing. Borislav, čin. pripr. počev od VIII gr. iz Kotor Varoša za v. d. sres. Šum. ref. u Bosanski Petrovac.

Živojinović ing. Milivoj, čin pripr. počev od VIII gr. iz Ilide za v. d. sres. ref. u Ljubinje.

Kolarović ing. Stevan viši savjetnik 4 grupe II stepena od Dir. Šuma Petrovaradinske imovne općine iz Sremske Mitrovice k Dir. Šuma u Aleksinac.

Dukić ing. Dušan, savjetnik 5 grupe durdevačke imovne općine iz Bjelovara k Dir. Šuma u Sarajevo.

Kostelić inž. Oskar, šum. savjetnik 5 grupe durdevačke imovne općine iz Bjelovara na Direkciju Šuma u Čačak.

Obilak inž. Franjo, šum. savjetnik 6 grupe durdevačke imovne općine iz Bjelovara na Direkciju Šuma u Skoplje.

Demirović Salih, pom. tehnički manipulant 9 grupe od odelenja za šumarstvo Min. šuma i rudnika iz Beograda na Direkciju šuma u Banja Luku.

Afanasijev Dimitrije, savetnik 5 grupe od Kr. banske uprave Skoplje Kr. banskoj upravi na Cetinje;

Tešanović Vladimir, podšumar 9 grupe od sr. načelstva iz Kladnja za šefa šum. uprave u Bjelini, stime da vrši dužnost sr. referenta u Bjelini;

Lović inž. Ante, šum. pristav 8 grupe i sres. šum. ref. od sres. načelstva u Delnicama k sreskom načelstvu u Pakrac;

Ošmanjski inž. Sergije, šum. pristav 8 grupe iz Kočana k Direkciji šuma u Sarajevo;

Katić inž. Josip, šum. pristav 8 grupe i sreski šum. referent iz Siska k sreskom načelstvu u Bosansku Gradišku;

Katić inž. Josip, šum. pristav 8 grupe i sreski šum. referent iz Siska k sreskom načelstvu u Bosansku Gradišku;

Vukmirović inž. Bogdan, šum. pristav od sreskog načelstva u Sisku k Direkciji šuma u Banjaluku;

Topić inž. Marko, šum. pristav iz Teslića za sres. šum. referenta kod sreskog načelstva u Prnjavor;

Mazanko inž. Konstantin, šum. pristav 8 grupe iz Niša k šum. upravi u Kraljevo;

Trkulja Dušan, podšumar I. klase 8 grupe iz Banjaluke k šum. upravi u Teslić;

Petrović inž. Radiša, šum. pristav 8 grupe od sres. načelstva iz Sombora k šum. odseku Kr. banske uprave u Novi-Sad;

Radimir inž. Dragutin, šum. viši savetnik 4 grupe 2 step. od Kr. banske uprave iz Sarajeva k Direkciji šuma u Sarajevo;

Mihaliček inž. Nikola, viši šum. pristav 7 grupe od Kr. banske uprave Sarajevo k Direkciji šuma u Sarajevo;

Stamenković Božidar, viši savetnik 4 grupe I stepena od odelenja za šumarstvo Ministarstva šuma za šefa šum. uprave u Beogradu.

Katić inž. Krešimir, šum. savetnik 4 grupe II stepena od Min. šuma odel. za šumarstvo Beograd k Kr. banskoj upravi šum. odsjek u Zagreb.

Koprić inž. Andrija, viši šum. savetnik 4 grupe II. stepena od šum. odseka Kr. banske uprave u Zagrebu k šum. odseku Kr. banske uprave Banjaluku.

Abramović inž. Ante, viši savjetnik 4 grupe II stepena od Dir. šuma iz Zagreba k Direkciji šuma na Sušak.

Popović inž. Nikola, savetnik Direkcije šuma 5 grupe i šef šum. uprave iz Novog k Direkciji šuma na Sušak.

Smilaj inž. Ivan, savetnik Direkcije šuma 5 grupe od Direkcije šuma Brodske imovne općine u Vinkovcima k Direkciji šuma Đurđevačke imovne općine u Bjelovaru.

Dujić inž. Branko, šum. savetnik 5 grupe od Direkcije šuma iz Sušaka k šum. odseku Kr. banske uprave na Cetinje.

Runje inž. Hinko, šum. savetnik 5 grupe od Direkcije šuma iz Vinkovaca za sreskog šum. referenta kod sres. načelstva u Vukovaru.

Vokić Milan, tehnički inspektor 5 grupe od šum. uprave iz Gračanice k Direkciji šuma u Banjaluku.

Miklavžić inž. Josip, šum. viši pristav 7 grupe od sres. načelstva iz Murske Subote za sreskog šum. referenta kod sres. načelstva u Maribor.

Čop inž. Vjekoslav, šum. viši pristav 7 grupe i sres. šum. referent od sreskod načelstva iz Jajca k sreskom načelstvu u Livno.

Gavran inž. Ljubomir, viši šum. pristav 7 grupe iz Livna za šefa šum. uprave u Kotor-Varošu.

Šinkovec Ljubomir, računski kontrolor 7 grupe od šum. uprave iz Bohinjske Bistrice k Direkciji šuma u Ljubljani.

Krstić inž. Orestije, iz Skoplja za višeg sekretara 5 grupe kod odelenja za Šumarstvo Min. šuma i rudnika u Beogradu.

Urbas inž. Janko, za višeg savetnika 4 grupe I stepena od sreskog načelstva u Maribor k Kr. banskoj upravi u Ljubljani.

Bugarović inž. Ljubomir, za višeg savetnika 4 grupe I stepena od sreskog načelstva u Vukovaru k šum. odseku Kr. banske uprave u Novi-Sad.

Forkapić inž. Alfred, viši savetnik 4 grupe I stepena od šum. odseka Kr. banske uprave u Splitu k Direkciji šuma u Sarajevo.

Ravnik inž. Franjo, šum. savetnik 5 grupe od sreskog načelstva u Prnjavoru k Direkciji šuma u Sarajevo.

Štimac inž. Josip, šum. savetnik 6 grupe od sres. načelstva u Bosanskoj Gradiški k Direkciji šuma u Banjaluku.

Durdić inž. Todor, šum. savetnik 5 grupe od šum. uprave u Moroviću k šum. odseku Kr. banske uprave u Banjaluku.

Bojić Sava, viši šum. savetnik 4 grupe II stepena od Direkcije šuma u Sarajevu k šum. odseku Kr. banske uprave u Sarajevu.

Piršić inž. Vilim, viši šum. savetnik 4 grupe I stepena od Direkcije šuma iz Zagreba odelenju za Šumarstvo Min. šuma u Beogradu.

Duduković inž. Milan, šum. savetnik 4 grupe II stepena od sreskog načelstva u Dugomselju k sreskom načelstvu u Delnice.

Kovačević inž. Pero, šum. savetnik 4 grupe II stepena od sres. načelstva u Podravskoj Slatini k sres. načelstvu u Vrbovsko.

Sokčević inž. Đuro, šum. savetnik 5 grupe od sres. načelstva iz Našica k Direkciji šuma u Vinkovce.

Asaj inž. Franjo, šum. savetnik 5 grupe od Direkcije šuma u Vinkovcima k sreskom načelstvu u Našice.

Ružićić inž. Antun, šum. savetnik 5 grupe od sres. načelstva u Đakovu k sreskom načelstvu u Gračac.

Prokopljević inž. Nenad, šum. viši pristav 7 grupe i sres. šum. referent od sres. načelstva u Vrbovskom k sreskom načelstvu u Slatinu.

Pšorn inž. Josip, viši šum. pristav 7 grupe i sres. šum. referent od sreskog načelstva u Delnicama k sreskom načelstvu u Đakovo.

Smilaj inž. Ivan, šum. savetnik 5 grupe od Direkcije šuma durdevačke imovne općine u Bjelovaru k Direkciji šuma brodske imovne općine u Vinkovce.

omanović inž. Salih, šum. savetnik 5 grupe od Direkcije šuma u Sarajevu k kr. banskoj upravi u Sarajevo.

Novković inž. Dušan, viši šum. pristav 7 grupe od šum. uprave u Bjeljini k Direkciji šuma u Sarajevo.

Dukić inž. Dušan, šum. savetnik 5 grupe od Direkcije šuma durdevačke imovne općine u Bjelovaru k Direkciji šuma u Sarajevo.

Kolarević inž. Stevan, viši savetnik 4 grupe II stepena od Direkcije šuma petrovaradinske imovne općine u Sremskoj Mitrovici k Direkciji šuma u Aleksinac.

Kostelić inž. Oskar, šum. savetnik 5 grupe od Direkcije šuma durdevačke imovne općine iz Bjelovara k Direkciji šuma u Čačak.

Oblak inž. Franjo, šum. savetnik 6 grupe od Direkcije šuma durdevačke imovne općine iz Bjelovara k Direkciji šuma u Skoplje.

Zastavniković inž. Bogdan, šum. viši pristav 7 grupe od šum. uprave iz Perušića za šefa šum. uprave u Krasno.

Škopac inž. Stjepan, viši šum. pristav 7 grupe od Direkcije šuma brodske imovne općine iz Vinkovaca k Direkciji šuma na Sušak.

Frković inž. Ivan, viši šum. savetnik 4 grupe I stepena od odelenja za šumarstvo Ministarstva šuma k Direkciji šuma na Sušak.

Umirovljeni su:

Čajkanović Žarko, viši savetnik Ministarstva 4 grupe II stepena kod odelenja za šumarstvo u Beogradu.

Simonović Jovan, inspektor Ministarstva 3 grupe II stepena kod odelenja za šumarstvo u Beogradu.

OGLASI

KVALIFIKOVANI ŠUMARSKI STRUČNJAK

traži se od velike dryne eksploracije u Bosni u smislu paragrafa 77. šum. zakona. Opširne ponude sa životopisom, prepisima svjedočbi i naznakom plaće na administraciju Lista pod brojem 14.—

NAŠIČKA TVORNICA TANINA I PAROPILA

D. D.

**Centrala Zagreb
Marulićev trg broj 18.**

KRNDIJA

gospodarska i šumarska industrija d. d.
u Zagrebu

Uprava gospodarska i šumarska :
NAŠICE, SLAVONIJA.

Proizvodi i eksportira svekolike
gospodarske i šumske proizvode

Šumska industrija Filipa Deutscha Sinovi

Vrhovčeva ulica 1 ZAGREB Telefon broj 30-47
Parna pilana u Turopolju.

Export najfinije hrastovine. Na skladištu ima velike količine potpuno suve hrastove gradje svih dimenzija.
Utemeljeno godine 1860. Utemeljeno godine 1860.

Din 390.-

Din 390.-

18411 Športsko odijelo: sako i pump hlače engleskog kroja. Ovo odijelo, osobito praktično za šetnju, utakmice, šport i turistiku, izradeno je od vunaste tkanine, grube niti, te se preporuča za Strapac. Imade ga u raznim športskim dezenima. Jeftinoću naših odijela zahvaljujemo na pretku domaće industrije, koju u prvom redu zaposlujemo. Naročito pogodovna cijena

Din 390.-

Din 450.-

18410 — Dvoređno odijelo veoma pristala izgleda. Izrađeno od finije vunaste tkanine, u fazoni krojeno uz tijelo. Naročito podesna je ova fazona za vitke osobe, jer im daje punoće. Odijelo radeno je sa vrlo dobrim priborom, a imade ga u raznijim bojama. U kratko: veoma lijepo odijelo jeftine vrste
Din 390.—

18412 Jednoredno sako odijelo u večernjem kroju, to jest odijelo za Strapac; tamniji dezeni su birani za večer, za kina, kazališta, posjete, male zabave itd. Dvije kvalitete od vunaste tkanine ili od poluvunjenog kamgarna, u raznim svjetlim ili tamnijim bojama. Pazite na elegantni krov kaputa. Kompletno odijelo stoji Din 450.—

Velegradska odijela od velegradske kuće

Kastner i Öhler
Zagreb

odio muške mode II. kat. Bezobvezno razgledavanje novih modela za jesen. Sve udobnosti. Muštenje izvan Zagreba neka naruče odijela po svojim ličnim mjerama. Odijela razašiljemo uz garanciju. Ako ne odgovaraju, vraćamo novac:

Domaća stručna djela iz područja šumarstva

Š. E.	Ime autora	Naslov knjige	Knjiga se nabavlja kod	Cijena je knjizi	
				Din	za stud. Din
1.	Игр. Др. Петровић Драгољуб	„Шуме и шум. привреда у Македонији“		10.—	
2.	Dr. Levaković Antun	„Dendometrija“		članovi 70 nečlanovi 100	50.—
3.	Dr. Nenadić Djuro	„Računanje vrijed- nosti šuma“	Југ. шум. удружење, Загреб Вуко- тиновићева ул. 2	članovi 70 nečlanovi 100	50.—
4.	Dr. Ugrenović Aleksandar	„Pola stoljeća šumarstva“		200.—	
5.	Ing. Ružić Ante	„Zakon o šumama“ (projekat iz g. 1924)		50.—	
6.	Hufnagl-Veseli- Miletić	„Praktično uređi- vanje šuma“		20.—	
7.	Јекић М. Јов.	Прилови за Историју Шумарства у Србији	писца, Београд, Вој- воде Добрњца 52.	60.—	
8.	Dr. A. Petračić	Uzgajanje šuma, I. dio II. dio	писца, Zagreb, Vukotinovićeva 2.	100.— 140.—	
9.	Ing. V. Mihaldžić	Tablice za obračuna- vanje njemačke bačarske robe	писца, Garešnica (kraj Bjelovara)	50.—	40.—
10.	Dr. J. Balen	„O proredama“	писца, Beograd, Novo- pazarska 51.	50.—	
11.	”	„Naš goli Krš“	”	115.—	
12.	Dr. Balen— Dr. Sagadin	„Zakon o šumama“	Tiskara Narodnih Novina, Zagreb	100.—	
13.	Dr. Đ. Nenadić	„Uređivanje šuma“	писца, Zagreb, Vukotinovićeva 2.	150.—	120.—
14.	”	„Osnovi šumarstva“	”	80.—	60.—
15.	”	Šumarski kalendar“	”	25.—	20.—
16.	Dr. Ugrenović	„Zakoni i propisi o šumama i pilanama“.	Tipografija d. d. Zagreb	120.—	
17.	Dr. Ugrenović	Iskoriščavanje šuma I.	g. Dane Tomićić, Za- greb, Tehnički fakultet	80.—	60.—
18.	” ”	Iskoriščavanje šuma II. Tehnologija drveta	” ”	152.—	120.—
19.	Veseli D. Drag.	Uzgajanje šuma	писца, Sarajevo, Bol- nička ul. 15.	Raspredano. Pri- prema se novo prošireno izdanje	
20.	”	Заштита шума	”	80.—	25.—
21.	”	Упораба шума	”	40.—	35.—
22.	”	Дендрометрија	”	20.—	15.—
23.	”	Геодевија	”	40.—	35.—
24.	”	Lovstvo i ribarstvo	”	30.—	25.—
25.	”	Šumarska botanika	”	25.—	20.—

10/34

Б. т.	Име аутора	Наслов књиге	Књига се набавља код	Цјена је књизи	
				Дин	за студ. Дин
26.	Весели Д. Драг.	Кадене ѕумура и успр. Ѣезнинама	писац, Сарајево, Болнићка ул. 15.	15.—	12.—
27.	"	Сист. и називље ѕ. дрваца и грмља	"	10.—	8.—
28.	"	Повјесн. пртица о шумама Босне и Херцеговине	"	15.—	12.—
29.	"	Сушење наših џет. Ѣума	"	10.—	8.—
30.	Др. Ђ. Јовановић	Механичка прерада дрвета	писац, Београд, Милоша Понтерса 23 и Загреб, Народна Ѣума, Катанићева улица.	50.—	
31.	Dr. M. Marinović	Привредни знаџај лова и Југославији	писац, Београд, Котељ Neimar, Рejonska 45.	60.—	шумари и ловци 40.—
32.	" "	Взначај Ѣума у привредном и културном животу нашеј народа.	Српска кр. Академија	10.—	преко 5 ком. Д 6.—
33.	Др. М. Јосифовић	Билна патологија за Ѣумаре	г. Ст. Шербан, Београд, Гарашанинова 18.	70.—	Студенти 60.—
34.	Ing. Јуб. Марковић	Шуме и Ѣумарство нашега Југа	писац, Скопље, Банска управа	30.—	
35.	Fritz Fink	Kubični sadržaj klada	Drvotričac, Zagreb, Praška 6.	45.—	
36.	Ing. I. Čeović	Lovački kalendar	Риса, Zagreb, Radišina 2.	25.—	20.—
37.	Љ. Малетић	Уређење бујица	Владо Ђурић, Шумарски факултет, Земун	65.—	
38.	Др. инж. Ж. Милетић	Општи поглед на Ѣумарство Моравске бановине	писац, Београд Министарство Ѣума	15.—	
39.	Ing. S. Madarević	Ноће Ѣуме	Риса, Zagreb, Palmoticeva 68.	120.—	
40.	Инг. С. Баранац	Карта административне поделе Ѣума крајишних имовних општина (у 5 боја 1:700.000)	аутора, Београд Министарство Ѣума	25.—	20.—
41.	" "	Наше Ѣумарство и ловство у слици и речи за народ	"	20.—	15.—
42.	" "	Сумско гospодарство имовних општина (1919—1931 г.)	"	120.—	100.—
43.	" "	Pokretni poljoprivredna izložbe i škola (s naročitim osvrtom на Ѣум. део излоžbe)	"	15.—	
44.	Ing. J. Borošić	Semantizam i status Ѣум. осoblja	Beograd; Министарство Ѣума	30.—	
45.	Ing. J. Miklavžič	Kmetsko gozdarstvo	"	8.—	
46.	Ing. V. Novak	O uređenju gospodarstva z gozdi	Šum. odsjek Kr. banske uprave Ljubljana	30.—	
47.	Friz Fink	"Površine pojedinih neobrbljenih dasaka	Drvotričac Zagreb, Praška 6	20.—	16.—
48.	"	"Preračunavanje engleskih stopa i palaca"	"	5.—	4.—
49.	"	"Površine srednjačа" (Centreplanks)	"	20.—	16.—

УПОЗОРЕЊЕ!

На svojoj sjednici od 15. decembra 1929. створила је Главна управа Ј. С. У. slijedeći zaključак:

Kako bi se podupрле домаће Ѣумарске књиге, штampati ће Ј. С. У. u Ѣумарском Listu stalan pregled svijuizašlih stručnih knjiga. Pri tome ће se napose označiti, gdje se pojedina knjiga može nabaviti i uz koju cijenu.

Molimo gg. autore, koji žele da im кnjige budu u tome spisku označene, da to izvole javiti što skorije tajništву Ј. С. У., Zagreb, Vukotinovićeva 2. Vidi gornji pregled.